

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta (alkoholijuoman toimittaminen, etämyynti ja markkinointi)

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/1531/2024

Sosiaali- ja terveysministeriölle

Hallitusohjelman mukaisesti ministeriö on valmistellut esitysluonnoksen otsikkoasiassa. Allekirjoittanut kiittää mahdollisuudesta lausua ja esittää lausuntonaan kunnioittavasti seuraavaa. Ilman viittauksia kokonaiskuvan muodostaminen olisi kuitenkin vaikeaa. Sen tähden lausuntoon on osin kuvankaappauksin ja osin kokonaan liitetty asiakirjoja. Toissijaiset viittaukset on tehty pelkin alaviittein tilan säästämiseksi. Asiakirjat koskien STM:n tulkintaa alkoholilaista vuosina 1996 ja 2000-01 sekä Tuotevalvontakeskuksen tulkinnanmuutoksen osoittava muistio vuodelta 2007 on liitetty loppuun alkuperäisinä. Kokonaisuus muodostuu siten varsinaisesta lausunnosta sekä viittauksista ja liitteistä. Asiakirjoista lienee hyötyä myös muita lausuntoja käsitellessä. Ainakin näin kuvittelisi.

Puheena olevassa lainsäädäntöhankkeessa on ehtinyt työskennellä useampi virkamies. Aiheen tiimoilta on myös vuosien varrella esitetty kritiikille alttiita ja vaihtelevia viranomaistulkintoja. Sosiaali- ja terveysministeriön käytettävissä on nyt tämän lausunnon myötä mahdollisimman laaja tietopohja. Kenties totuus lopulta valkenee kaikille virkamiehille? Aika näyttää.

Helsingissä 30.7.2025

Rikhard Sjöberg

helsinkiläinen yksityishenkilö
KTM, VTK

Lausunnon liitteet

1. Komission XV pääosaston kirje 22.7.1996
2. STM:n vastaus komission XV pääostastolle 1996
3. Alkoholijuomien tarjontatapoja selvittävän työryhmän asettamispäätös 2000
4. Alkoholijuomien tarjontatapoja selvittävän työryhmän muistio ja lausuntopyyntö 2001
5. STM:n tiedote 23.4.2001
6. STTV:n alkoholihallinto-osaston muistio 30.11.2006

1. Yleiset huomiot

Allekirjoittanut puoltaa hallituksen esitysluonnosta. Esityksessä on selkeytetty etämyyntiä koskeva oikeustila täsmälleen oikein. Todettakoon selvyyden vuoksi, että ehdotettujen pykälien muodostama kokonaisuus ei *salli* etämyyntiä, vaan pykälillä todetaan etämyynti *sallituksi*. Tällä semanttiselta vaikuttavalla asialla on kuitenkin se ero, että etämyynti ETA-alueelta on näin ollen jo ilman lakimuutostakin sallittu. Olennaista on se, että etämyynti ei ehdotuksen mukaan ole alkoholilain määrittelemää vähittäismyyntiä, eikä toiminta siten nykyisellään voi kuulua Alkon yksinoikeuden alaan. Olennaista on EU:n sähköisen kaupankäynnin oikeudellinen kehys, jonka puitteissa pääosin verkon välityksellä tapahtuvaa etämyyntiä tulee tarkastella.

Etämyynti näyttäytyy Suomen lainsäädännön valossa yksityiseen kulutuskäyttöön tapahtuvana tuontina, johon Alkolla ei ole yksinoikeutta. Tämä linja on EU-oikeuden mukainen, ja se noudattaa Suomen viranomaisten tulkintalinjaa vuoteen 2007 asti. Se on myös linjassa Ruotsin ja Norjan lainsäädännön kanssa. Todettakoon lisäksi, että alkoholijuomien tilaaminen ulkomailta postitse ei ollut kiellettyä ennen EU-jäsenyyttä, vaan vuoden 1968 alkoholilaki asetti ainoastaan määrällisen rajoituksen ja eräitä veronkaltaisia kustannuksia maksettavaksi.

Esitysluonnoksen mukaan (s. 30) ”Sosiaali- ja terveysministeriö ja [...] Valvira ovat tulkinneet, että voimassa olevan alkoholilainsäädännön mukaan alkoholijuomien etämyyjällä tulisi olla alkoholilaissa tarkoitettu vähittäismyyntilupa ja vähittäismyyntipaikka Suomessa, ja että vaatimus vähittäismyyntiluvasta koskee myös ulkomaille sijoittautuneita alkoholijuomien myyjiä.” Perusteluihin tulisi näin ollen tarkentaa, että viranomaistutkinta on ollut virheellinen. Selvyyden vuoksi allekirjoittanut selostaa tässä lausunnossa asiakirjaviittauksin viranomaistulkinnan kehityksen vuodesta 1993 tähän päivään osoittaen tulkinnanmuutoksen tapahtuneen vuonna 2007.

Ministeriön ja Valviran väitteet etämyynnistä alkoholirikoksena merkitsevät nähtävästi ennakkoratkaisun KKO:2024:39¹ myötä, ettei verot maksamatta jättäneitä alkoholijuomien etämyyjiä voida syyttää veropetoksesta, sillä verojen ilmoittaminen loukkaisi korkeimman oikeuden ratkaisun mukaisesti itsekriminointisuoja mahdollisen alkoholirikoksen osalta. STM on siis nähtävästi tehnyt tyhjäksi Verohallinnon ja Tullin taannoisen etämyynnin tehovalvontahankkeen. Vaikka valmisteverotuslakia koskeva lainsäädäntöhanke (VN/14999/2025) on vireillä, tilanne muuttuu käsillä olevan lainsäädäntöhankeen myötä, kun alkoholilaista selvästi ilmenee, ettei etämyynti ole alkoholirikoksena kiellettyä. Koska kyse on sekä veropetosta koskevan rikosvastuun toteutumisesta että merkittävästä valtion fiskaalisesta intressistä, tulisi jatkovalmistelussa kirjata tämä hallituksen esitykseen etämyyntiä koskevan tulkinnan selkeyttämisen perusteena.

2. Sähkökauppadirektiivi 2000/31/EY

Allekirjoittanut yhtyy liikenne- ja viestintäministeriön lausunnossa todettuun, että sähkökauppadirektiivin (2000/31/EY) sekä digipalvelusäädöksen soveltaminen etäkauppaan on esitetty esitysluonnoksen perusteluissa oikein. EU:n sähköisen kaupankäynnin oikeudellinen kehys perustuu niin sanottuun alkuperämaaperiaatteeseen ja valvontaan sijoittautumisvaltiossa. Erityisesti fyysisten tavaroiden verkkokauppaa koskeva viittaus EU-tuomioistuimen ratkaisuun *C-108/09 Ker-Optika* on täysin oikea.

Edellä lausutusta huolimatta on korostettava, että sähkökauppadirektiiviä koskeva osio on esitelty osin harhaanjohtavalla tavalla.

¹ <https://korkeinoikeus.fi/fi/index/ennakkopaatokset/rqscses16s.html>

2.1 Poikkeuksia koskevat menettelymääräykset

Sähkökauppadirektiivin 3(4) artiklan mahdollistamista poikkeuksista alkuperämaaperiaatteeseen on todettava, että ne koskevat vain yksittäistä, nimettyä palveluntarjoajaa. Kokonaiseen palveluntarjoajien luokkaan sovellettavaa yleistä ja abstraktia toimenpidettä sen sijaan ei saa toteuttaa, jolloin ei edes ole tarpeen arvioida, täyttääkö toimenpide yleisen edun mukaiset vaatimukset tai onko toimenpiteestä ilmoitettu (C-376/22 Google Ireland, tuomion 58-60 kohdat).

Direktiivin sallimassa yksittäistapausta koskevassa poikkeuksessa ilmoittamatta jättäminen johtaa siihen, ettei toimenpidettä voida soveltaa yksityistä vastaan (C-390/18 Airbnb Ireland, tuomion 96 kohta)². Sähkökauppadirektiivin 3(4) artiklan mukaiset ilmoitukset tehdään IMI-asetuksen nojalla, ja kansallisena koordinaattorina toimii kuluttaja- ja kilpailuvirasto. KKV:stä saadun tiedon mukaan Suomen viranomaiset eivät ole koskaan ilmoittaneet yhdestäkään poikkeuksesta alkoholijuomien rajat ylittävässä verkkokaupassa sähkökauppadirektiivin 3(4) tarkoittamalla tavalla.

Google Ireland -tapauksen mainitsematta jättäminen on erikoista paitsi siksi, että EUT nosti jutun Keskeisimmät tuomiot 2023 -julkaisuunsa³, mutta myös siksi, että komissio esitti sen nojalla lisätietopyynnön notifioidusta kotiinkuljetuslaista elokuussa 2024, mikä myös mainitaan hallituksen esityksessä HE 173 / 2024 vp. Jatkovalmistelussa tulisi ehdottomasti lisätä perusteluihin viittaukset kahteen edellä mainittuun EUT:n ratkaisuun.

2.2 Direktiivin 4 artikla

Esitysluonnoksessa todetaan sähkökauppadirektiivin 4 artiklasta aivan oikein, ettei direktiivi estä sellaisten lupajärjestelmien soveltamista, joita ei ole kohdistettu erityisesti ja yksinomaan tietoyhteiskunnan palveluihin. Direktiivin tarkoituksena on yhtäältä se, ettei sähköiseen liiketoimintaan kohdisteta uusia erillislupia, ja toisaalta se, että jotakin olemassa olevaa lupavaatimusta ei voisi kiertää järjestämällä sama liiketoiminta sähköiseen muotoon. Näistä lähtökohdista Suomen alkoholilain lupavaatimuksia voidaan jo nykytilassa soveltaa sekä fyysiseen myyntitoimintaan että verkkokauppaan.⁴

² Tähän Euroopan komissio viittaa EU Pilot -menettelyn EUP(2021)9837 3.2.2021 päivätyn tietopyynnön toisella kysymyksellään: “Jos edellä kuvattu kieltäminen on olemassa, miten Suomen viranomaiset panevat sen täytäntöön muihin jäsenvaltioihin sijoittautuneiden verkkomyyntien osalta ja estävät joidenkin tai kaikkien alkoholijuomien verkkomyyntin? Jos vastaus on myönteinen, mitkä ovat näiden täytäntöönpanotoimenpiteiden oikeudelliset perusteet (esim. suomalaisen vähittäismyyntiluvan puuttuminen, Alkon verkkokauppanomopolin rikkominen tai alkoholituotteisiin sovellettavien toimitusrajoitusten rikkominen)? Jos tällaisia täytäntöönpanotoimenpiteitä on toteutettu, missä määrin palvelun tarjoajan alkuperämaalle ja komissiolle ilmoitettiin toimenpiteistä sähköistä kaupankäyntiä koskevan direktiivin 3 artiklan 4 kohdassa säädetyn menettelyn mukaisesti? Mikä olisi tässä tapauksessa se yleinen etu, joka oikeuttaa asettamaan tällaisen rajat ylittävän rajoituksen? Mitkä syyt tekisivät tällaisen rajat ylittävän verkkomyyntin rajoittamisen tarpeelliseksi kyseisen tavoitteen saavuttamista varten?”

³ https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2024-04/selection_grands_arrets_2023_fi.pdf

⁴ Kts. julkisasiamiehen ratkaisuehdotus asiassa C-62/19 StarTaxi App, kohta 68: “Direktiivin 2000/31 4 artiklan 2 kohdan tarkoituksena on välttää epäyhtenäinen kohtelu tietoyhteiskunnan palvelujen ja kyseisen käsitteen piiriin kuulumattomien samankaltaisten palvelujen välillä. Kun yleistä lupajärjestelmää on tarkoitus soveltaa myös sähköisessä muodossa suoritettaviin etäpalveluihin, on nimittäin todennäköistä, että nämä palvelut korvaavat taloudellisesti ”perinteisillä” välineillä tarjottavat palvelut ja ovat tästä syystä suorassa kilpailutilanteessa tämän toisen palveluryhmän kanssa. Jos luvan hankkimista koskevaa velvoitetta ei olisi, tietoyhteiskunnan palvelut olisivat etuoikeutetussa kilpailuasemassa vilpittömän kilpailun periaatteen ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteen vastaisesti. Vaikka siis unionin lainsäätäjän tarkoituksena oli direktiivin 2000/31 antamisella edistää tietoyhteiskunnan palvelujen kehittämistä, sen tarkoituksena ei ollut antaa taloudellisille toimijoille mahdollisuutta välttää lakisääteisiä velvoitteita pelkästään sillä verukkeella, että ne toimivat ’verkossa’.”

Sähkökauppadirektiivin 4 artikla ei kuitenkaan koske rajat ylittäviä tilanteita, vaan ainoastaan lupajärjestelmien soveltamista tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajan sijoittautumisvaltiossa. Suomen vähittäismyyntilupavaatimusta ei siis voi soveltaa rajat ylittävästi tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajaan tällä perusteella, sillä tällainen tilanne on direktiivin 3 artiklan eikä 4 artiklan soveltamisalaan piirissä. Tämä olisi jatkovalmistelussa syytä täsmentää väärinymmärrysten varalta.⁵

2.3 Verkkomyynti ja myöhempi toimitus

Vaikka esitysluonnoksen alussa on todetun mukaisesti viitattu yllä kuvatulla tavalla oikein Ker-Optika -tuomioon, annetaan kuitenkin ymmärtää, että myös verkkomyyntiä tulisi arvioida perustamissopimuksen 34 ja 36 artiklojen valossa. Tämän tueksi viitataan komission kirjallisiin huomautuksiin Visnapuu-asiassa sekä komission 17.12.2024 päivättyyn yksityiskohtaiseen lausuntoon notifioidusta alkoholien kotiinkuljetuslaista.

Komission kannanotot on esitetty harhaanjohtavasti. Kummassakin kannanotossaan komissio viittaa Ker-Optika -tapaukseen tarkoittaen tuotteiden jakelua koskevia kansallisia sääntöjä. Komission Visnapuu-asiassa antamissa huomautuksissa viitataan ratkaisun Ker-Optika 28 ja 29 kohtiin, jotka kuuluvat seuraavasti: ”Siksi direktiivillä 2000/31 yhteensovitettu ala kattaa ne kansalliset säännökset, joissa kielletään piilolinssien myyntiä koskevat toimet, eli muun muassa tarjoaminen ja sopimuksen tekeminen sähköisessä muodossa” (28 kohta) ja ”Toiseksi tavaroiden toimituksista on todettava, ettei direktiivin 2000/31 2 artiklan h alakohdan ii luetelmakohdan mukaan yhteensovitettu ala kata sellaisten tavaroiden toimituksiin sovellettavia vaatimuksia, joita koskeva sopimus on tehty sähköisessä muodossa” (29 kohta).

Esitysluonnoksesta voi saada käsityksen, että yhteensovitettuun alaan kuuluisi alkoholijuomien markkinointi muttei juomien myynti verkossa. Kuitenkin sähkökauppadirektiivin 18. perustelukohdassa todetaan, että ”[t]ietoyhteiskunnan palveluihin kuuluu suuri määrä verkossa toteutettavia taloudellisia toimia. Nämä toimet voivat olla erityisesti verkossa suoritettavaa tavaroiden myyntiä”, minkä unionin tuomioistuin esitysluonnoksessa todetun mukaisesti vahvasti asiassa C-108/09 Ker-Optika (tuomion 24-25 kohdat) tarkoittavan fyysisten tavaroiden myyntiä.

Julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksessa asiassa C-376/22 Google Ireland⁶ on kohdassa 77 selitetty Ker-Optika -tapauksessa käsiteltyä myynti- ja toimitusvaiheen oikeudellista tarkastelua seuraavasti:

⁵ Kts. julkisasiamiehen ratkaisuehdotus asiassa C-62/19 StarTaxi App, 57-61 kohdat: ”Direktiivin 2000/31 3 artiklan 1 kohdassa edellytetään kuitenkin ainoastaan, että jäsenvaltiot huolehtivat siitä, että niiden alueelle sijoittautuneiden palveluntarjoajien tarjoamien tietoyhteiskunnan palvelujen osalta noudatetaan voimassa olevia yhteensovitettuun alaan, sellaisena kuin se on määritelty direktiivin 2 artiklan h alakohdassa, kuuluvia kysymyksiä koskevia kansallisia säännöksiä. Kyseisen direktiivin 3 artiklan 2 kohdassa jäsenvaltioita kielletään lisäksi lähtökohtaisesti rajoittamasta toisesta jäsenvaltiosta peräisin olevien tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisen vapautta, ja saman direktiivin 3 artiklan 4 kohdassa säädetään tätä kieltoa koskevista poikkeuksista. Direktiivin 2000/31 3 artiklassa vahvistetaan siis eräänlainen periaate tietoyhteiskunnan palvelujen vastavuoroisesta tunnustamisesta jäsenvaltioiden välillä. Tästä seuraa, ettei kyseistä artiklaa sovelleta tilanteeseen, jossa tietoyhteiskunnan palvelun tarjoaja tarjoaa palvelua alkuperäjäsenvaltiossaan. [...] Direktiivin 2000/31 4 artiklassa kielletään jäsenvaltioita asettamasta tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajan toiminnan aloittamisen tai jatkamisen edellytykseksi ennakkolupaa tai vaikutukseltaan vastaavaa vaatimusta. Tämä säännös sisältyy direktiivin 2000/31 II luvussa, jonka otsikko on ’Periaatteet’, olevaan 1 jaksoon ’Sijoittautumista ja tietojen antamista koskevat vaatimukset’. Kyseisessä II luvussa vahvistetaan joukko tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien oikeuksia ja velvoitteita, joiden noudattaminen jäsenvaltioiden on varmistettava. Näiden säännösten tarkoituksena on kyseisiä palveluja koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön yhdenmukaistaminen, jotta voidaan varmistaa direktiivin 2000/31 3 artiklaan perustuvan vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen tehokkuus. Kyseisen direktiivin II luvun säännöksillä yhdenmukaistetaan siten säännöt, joita jäsenvaltiot asettavat alueelleen sijoittautuneille tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajille. Kaiken logiikan mukaan sama koskee kaikkien tällaisten palvelujen lupajärjestelmien kieltämistä. Tämä kiello on siis pätevä, kun on kyse näiden palvelujen tarjoajista omissa alkuperäjäsenvaltioissaan.”

⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:62022CC0376>

”Unionin tuomioistuimien katsoi [asian Ker-Optika] tuomiossa, että piilolinssien internetmyynti voidaan jakaa kahteen vaiheeseen eli varsinaiseen myyntitilanteeseen ja tuotteen toimittamiseen. Tämän erottelun jälkeen unionin tuomioistuin totesi, mitkä unionin oikeuden säännökset ovat sovellettavissa näihin kahteen myynnin vaiheeseen. Unionin tuomioistuin katsoi, että varsinaiset myyntiä koskevat vaatimukset kuuluvat direktiivin 2000/31 soveltamisalaan, kun taas tässä direktiivissä olevan yhteensovitetun alan määritelmän perusteella sen ulkopuolelle jäävät tuotteen toimittamista koskevat vaatimukset, joita on arvioitava suhteessa tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskeviin primaarioikeuden määräyksiin.”

Kuten Ker-Optika -asian tuomiolauselmaasta riidattomasti ilmenee, EU-tuomioistuin katsoi verkkomyynti- ja toimituskiellon sekä SEUT 34 artiklan että sähkökauppadirektiivin 2000/31 vastaiseksi.

Esitysluonnoksessa olisi täsmällisempää viitata komission 17.12.2024 päivätyn yksityiskohtaisen lausunnon sivuun 3, jossa komissio käyttää ilmaisua ”verkosta ostettujen alkoholijuomien toimitusjärjestelmä”, ja joka komission mukaan (korostus tässä) ”ei kuulu yhdenmukaistettujen EU:n sääntöjen piiriin, minkä vuoksi *sitä* olisi arvioitava tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevien SEUT-sopimuksen 34–36 artiklan perusteella.”. SEUT 34 ja 36 artiklan piiriin tulee siis pelkästään *toimitusjärjestelmä*. On lisäksi huomioitava, että toimitusjärjestelmää ei komission mukaan tule arvioida valtiollisia monopoleja koskevan SEUT 37 artiklan valossa, mikä on loogista ottaen huomioon, että maahantuontimonopolit ovat EU-oikeudessa kiellettyjä.

2.4 STM:n väitteet sähkökauppadirektiivin soveltumattomuudesta

Perustelujen epämääräisyydestä johtuen herää perusteltu epäily, että HE-valmistelussa on yritetty EU-oikeuden ja EUT:n ratkaisukäytännön vastaisesti väittää, ettei sähkökauppadirektiivi soveltuisi alkoholijuomien verkkomyyntiin, ja että perustelujen jälkimmäinen osa on jonkinlainen jäännös tästä virheellisestä argumentaatiosta.

Samaan viittaa myös johtaja Jari Keinäsen ystävällisesti allekirjoittaneelle kesäkuussa 2024 toimittama tarkennus siihen, miten Mirka-Tuulia Kuoksen VM:lle antamassa lausunnossa esitetty väite siitä, että ulkomaisilla myyjillä täytyisi olla suomalainen vähittäismyyntilupa, tulisi ymmärtää rajat ylittävän verkkokaupan osalta.

Allekirjoittanut tiedusteli STM:ltä seuraavaa: ”Miten edellä mainittua lausuntoa tulee tulkita tilanteessa, jossa alkoholijuomat myydään toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneen myyjän tietoyhteiskunnan palveluiden välityksellä (esim. sovellus tai nettikauppa), ja jossa alkoholijuomien kuljetuksen ulkomailta suorittaa myyjästä riippumaton kuljetusliike myyjän aloitteesta? Sovelletaanko tällaisessa tilanteessa juomien myyntiin lähtökohtaisesti Suomen alkoholilakia vai alkuperämaaperiaatteen mukaisesti myyjän sijoittautumisvaltion lainsäädäntöä? Tuleeko myyjän noudattaa Suomen vai oman sijoittautumisvaltionsa lupa-, rekisteröinti- tai ilmoituskäytäntöjä? Mitä Suomen alkoholilain säännöksiä mahdollisesti sovelletaan tuotteiden toimitukseen?”

Keinäsen 3.6.2024 kertomana STM:n tulkinnan mukaan sähkökauppadirektiivi ei koske rajat ylittävää etämyyntiä, koska ”STM:n käsityksen mukaan alkoholijuomia ei toimiteta kokonaan linjoja pitkin” (Kuva 1). Viestin kopiona ovat Mirka-Tuulia Kuosa sekä Taneli Puumalainen. Viestin perusteella ei selviä, kenen kynästä esitetty oikeudellinen tulkinta on kotoisin. Joka tapauksessa esitetty tulkinta on räikeästi virheellinen ja täydessä ristiriidassa puheena olevan esitysluonnoksen perusteluosion kanssa.

Suomen kansallinen lainsäädäntö lähtee siitä, että alkoholin vähittäismyynti edellyttää voimassaolevaa vähittäismyyntilupaa. Kansallisesti – ja EU:n hyväksymänä, Suomessa on myös säädetty tietyt prosenttirajan ylittävien alkoholijuomien osalta yksinoikeusjärjestelmästä. Tämän sääntelyn tavoitteena on, kuten varmasti tiedättekin, vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa sekä ehkäistä alkoholista käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamia haittoja. Toisin sanoen, ensisijaisesti tavoitteena on suojella kansanterveyttä. Alkoholin myynnin yhteydessä merkitystä on erityisesti alkoholijuoman luovutustilanteella – eikä niin suuresti sähköisesti tapahtuvalla ostotapahtumalla. Alkoholin luovuttamisen ostajalle tulee kansallisen lainsäädännön mukaan tapahtua hyväksytyssä vähittäismyyntipaikassa.

Viittaatte lukuisissa viesteissänne sähköisestä kaupankäynnistä annettuun direktiiviin (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2000/31/EY) tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista [”Direktiivi sähköisestä kaupankäynnistä”]). Pyydän teitä huomioimaan, että ko. direktiivin johdanto-osan (21) kohdan mukaan ”Yhteensovitettu ala kattaa ainoastaan vaatimukset, jotka liittyvät verkossa suoritettavaan tiedotukseen, mainontaan, ostoihin ja verkossa tehtäviin sopimuksiin. **Se ei käsitä tavaroihin liittyviä jäsenvaltioiden lainsäädännössä asetettuja vaatimuksia, kuten turvallisuusnormeja, merkintävelvoitteita tai vastuuta tavaroista, eikä jäsenvaltioiden vaatimuksia, jotka liittyvät tavarantoimituksiin tai kuljetuksiin, lääkkeiden jakelu mukaan lukien.**”

Lisäksi ko. direktiivin 2 artiklan määritelmän mukaan ”tietoyhteiskunnan palveluilla” tarkoitetaan direktiivin 98/34/EY, muutettuna direktiivillä 98/48/EY, 1 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuja palveluja. Ko. direktiivi muutoksen 1 artiklan 2 kohdan mukaan ’palveluilla’ tarkoitetaan kaikkia tietoyhteiskunnan palveluja, toisin sanoen **kaikkia etäpalveluina sähköisessä muodossa palvelun vastaanottajan henkilökohtaisesta pyynnöstä toimitettavia palveluja**, joista tavallisesti maksetaan korvaus. Kyseisessä artiklassa ko. määritelmää tarkennetaan siten, että määritelmässä tarkoitetaan mm. ilmaisulla ’sähköisessä muodossa’ palvelua, joka lähetetään lähetyspaikasta ja vastaanotetaan määränpäässä tietoja elektronisesti käsittelevien laitteiden (mukaan lukien digitaalinen pakkaaminen) tai tietojen säilytyksen avulla, **ja joka lähetetään, siirretään ja vastaanotetaan kokonaan linjoja, radioyhteyttä, optisia tai muita elektromagneettisia välineitä käyttäen**. STM:n käsityksen mukaan alkoholijuomia ei toimiteta kokonaan linjoja pitkin, vaan juoman toimitus edellyttää kuljettamista.

Joka tapauksessa, jos STM:n tulkinnasta poiketen katsottaisiin, että ko. direktiivi tulisi sovellettavaksi, ja alkoholijuomien toimituksen katsottaisiin tapahtuvan kokonaan sähköisesti, on direktiivin 2 (ii) kohdassa säädetty seuraavasti:

- ”Yhteensovitettu ala ei kata seuraavia vaatimuksia:
- tavaroihin sinänsä sovellettavat vaatimukset,
 - tavarantoimituksiin sovellettavat vaatimukset,
 - muulla tavalla kuin sähköisesti tarjottuihin palveluihin sovellettavat vaatimukset.”

Lisäksi direktiivin 3 artiklan 4. kohdan mukaan Jäsenvaltiot voivat joka tapauksessa toteuttaa toimenpiteitä, joilla poiketaan direktiivin 3 artiklan 2 kohdan säännöksistä tietyn tietoyhteiskunnan palvelun osalta, jos toimenpiteet ovat tarpeellisia mm. kansanterveyden suojelun, alaikäisten suojelun tai esimerkiksi yleisen järjestyksen ylläpitämiseksi. Alkoholin osalta näin on, ja Suomessa on EU:n hyväksymä yksinoikeusjärjestelmä tietyn prosenttirajan ylittävien alkoholijuomien myynnin osalta – joka on siis jo todettu EU-unioonin oikeuden näkökulmasta hyväksyttäväksi.

Direktiivin 4 artiklan 2 kohdan mukaan joka tapauksessa direktiivillä ei rajoiteta niiden lupajärjestelmien soveltamista, jotka eivät koske **erityisesti ja yksinomaan** tietoyhteiskunnan palveluja.

Toivottavasti tämä vastaa kysymykseenne.

Ystävällisesti,

Jari Keinänen

Kuva 1: Ote STM:n Jari Keinäsen vastauksesta 3.6.2024 allekirjoittaneen tiedusteluun

Allekirjoittanut yritti parhaansa mukaan oikaista ministeriön esittämän tulkinnan toimittamalla seikkaperäinen vastaus, jossa ministeriön oikeudelliset perustelut kumotaan yksitellen (Kuva 2).

Tätä ennen allekirjoittanut toimitti Keinäsen vastauksen Euroopan komissiolle osaksi EU Pilot-menettelyä kuvaamaan, miten heikolla tolalla ministeriön ymmärrys EU:n sähköistä kaupankäyntiä koskevasta oikeudellisesta kehyksestä on.

Allekirjoittaneen viesti ei ilmeisesti mennyt Kuoksallakaan jakeluun, sillä syksyllä 2024 eduskuntaan viedyssä kotiinkuljetuslain esityksessä HE 173 / 2024 vp ei sähkökauppadirektiiviä ole huomioitu.

Huolimatta siitä, että ministeriö ei muuttanut allekirjoittaneelle ilmoittamaansa tulkintaa, pääasia on se, että esitysluonnoksessa on kuvattu sähkökauppadirektiivin soveltuminen oikein. Enää pitää lopulliseen hallituksen esitykseen lisätä maininta virheellisestä viranomaistulkinnasta.

Hyvä Jari Keinänen,

Kiitos paljon kattavasta vastauksesta! Minulla on sen suhteen sekä hyviä että huonoja uutisia.

Hyvät uutiset ovat se, että vastauksen eteen on selvästi nähty vaivaa. Toivottavasti ette ähränneet tämän parissa koko viikonloppua. Tästä reippaudesta myönnän teille papukaijamerkin.

Huonot uutiset ovat se, että vastaus on oikeudellisesti täysin metsässä.

Ministeriötä edustaen ja virkanne puolesta antamassanne vastauksessa lähdetään nähtävästi siitä olettamasta, että sähkökauppadirektiivi ei koske fyysisten tavaroiden kauppaa, koska "alkoholijuomia ei toimiteta kokonaan linjoja pitkin". Edelleen vastauksessa todetaan, että jos alkoholijuomien toimituksen sittenkin katsottaisiin tapahtuvan sähköisesti, ei direktiivi kuitenkaan koske tavaroiden toimitusta koskevia vaatimuksia. Viittaatte edelleen sähkökauppadirektiivin 3(4) artiklaan, jonka mukaan tietoyhteiskunnan palveluiden tarjoamisen rajoittaminen on mahdollista mm. kansanterveydellisin perustein, ja että ilmeisesti Suomen alkoholijärjestelmä täyttää tämän perusteen. Lopulta toteatte, että direktiivin 4(2) artikla ei rajoita lupajärjestelmiä, jotka eivät koske erityisesti ja yksinomaan tietoyhteiskunnan palveluita.

Käsittelen nämä perustelut seuraavasti yksitellen,

Fyysisten tavaroiden myynti verkossa

Sähkökauppadirektiivin 18, perustelukohdan mukaan tietoyhteiskunnan palveluihin lukeutuu tavaroiden myynti verkossa, ja toisaalta alkoholijuomien myynti ei ole mainittu niiden toimien joukossa, johon direktiiviä ei sen 1(5) artiklan mukaan sovelleta. Asiassa C-108/09 Ker-Optika (Ker-Optika) EUTI totesi, että tuotteiden verkkomyynti voidaan jakaa kahteen vaiheeseen: itse myyntitapahtumaan, jota on arvioitava sähkökauppadirektiivin määräysten valossa, ja sitä seuraavaan maahantuonti- ja toimitustapahtumaan, jota on arvioitava tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevien SEUT 34 ja 36 artiklojen valossa.

Selvyyden vuoksi todettakoon tapauksista KKO:2018:49 ja C-198/14 Visnapuu, että mainitun KKO:n ratkaisun 12 kohdassa todetaan asian tosiseikastosta, että kysymys on ollut "yhtenäisestä tapahtumasarjasta, johon on kuulunut sopimuksen tekeminen internetin välityksellä, juomien kuljettaminen perille ostajan osoitteeseen sekä juomien luovutus ostajalle. Sopimus on täytetty kaikilta osin vasta, kun myyjä on luovuttanut juomat ostajalle Suomessa.". EUTI katsoi tuomion Ker-Optika 33-34 kohdissa, että sähkökauppadirektiivin soveltamisen edellytyksenä tuotteiden verkkomyyntiin on se, että myyntitapahtuma voidaan erottaa siihen liittyvästä, direktiivin soveltamisalaa kuulumattomasta toimenpiteestä, ja jos ei tätä erottelua ole mahdollista tehdä, niin ei myöskään myyntitapahtuma kuulu sähkökauppadirektiivin soveltamisalaa. Tuomioistuimien arvioinnit asiaa abstraktimmin asioissa C-606/21 Doctipharma (35 kohta), C-62/19 StarTaxi App (49 kohta), C-390/18 Airbnb Ireland (50 kohta), C-320/16 Uber France (22 kohta) sekä C-434/15 Asociación Profesional Elite Taxi (40 kohta) todeten, että jos erottamattoman kokonaisuuden pääasiallinen osatekijä on toimi, joka luokitellaan muuksi kuin tietoyhteiskunnan palveluksi, ei sähkökauppadirektiiviä sovelleta kokonaisuuden mihinkään osaan.

Tavaroiden toimitusta koskevat vaatimukset

Olette oikeassa siinä, että verkossa myytyjen tavaroiden toimitusta koskevat vaatimukset jäävät sähkökauppadirektiivin soveltamisalan ulkopuolelle, EUTI päätyi todetun mukaisesti tapauksessa Ker-Optika katsomaan, että internetmyynti voitiin jakaa itse myyntitapahtumaan ja sitä seuraavaan, myöhempään tuotteiden toimitukseen postitse.

Koska alkoholijuomien maahantuonti ja toimitus eivät kuulu sähkökauppadirektiivin soveltamisalaa, tulee toimitusta arvioida SEUT 34 artiklan valossa. Tällöin sovellettavaksi tulee korkeimman oikeuden ratkaisu KKO:2018:49. Mainitun tuomion 8 kohdan mukaan alkoholijuomien maahantuonti itsessään ei ole luvanvaraista, vaan menettely muodostuu alkoholilain vastaiseksi vasta, jos maahan tuotuja alkoholijuomia käytetään kaupallisessa tarkoituksessa ilman lupaa. Voimassa olevassa alkoholilaissa (1102/2017) ei aseteta mitään erityisiä vaatimuksia tuotteiden luovutukseen liittyen, eikä esimerkiksi laissa edellytetä esimerkiksi tuotteiden kotinkuljetuslupaa.

Sähkökauppadirektiivin 3(4) artiklan mukaiset poikkeusperusteet

EUTI katsoi ratkaisussaan C-376/22 Google Ireland kielletyksi sen, että jäsenvaltio toteuttaa tiettyä yleisesti kuvattua tietoyhteiskunnan palvelujen ryhmää koskevia yleisiä ja abstrakteja toimenpiteitä. Sama periaate on vahvistettu silttemmin 30.5.2024 yhdistetyissä asioissa C-662/22 ja C-667/22 Airbnb Ireland ja Amazon Services.

Tätä ennen EUTI katsoi tuomion C-390/18 Airbnb Ireland 96 kohdassa, että siitä, että jäsenvaltio ei ole täyttänyt direktiivin 2000/31 3 artiklan 4 kohdan b alakohdan toisessa luettelukohdassa säädettyä velvollisuuttaan ilmoittaa toimenpiteistä, joilla rajoitetaan toisesta jäsenvaltiosta peräisin olevien tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisen vapautta, on seurauksena, ettei kyseiseen toimenpiteeseen voida vedota yksityisiä vastaan.

(Euroopan komissio viittaa edellä mainittuun Airbnb-tapaukseen 3.2.2021 päivätyn EU Pilot -kirjelmän toisessa kysymyksessä.)

Yhdistetyissä asioissa C-509/09 ja C-161/10 eDate Advertising EUTI katsoi tuomion 68 kohdassa, että alkuperämaaperiaatetta ei edellytetä sisällytettävän kansalliseen lainsäädäntöön erityisenä lainvalintasääntönä, mutta että yhteensovitettulla alalla jäsenvaltioiden on varmistettava, että jollei direktiivin 3 artiklan 4 kohdan mukaisin edellytyksin sallituista poikkeuksista muuta johdu, sähköisen kaupankäynnin palvelun tarjoajaa ei sovelleta tiukempia vaatimuksia kuin palvelun tarjoajan sijoittautumisjäsenvaltiossa voimassa olevan aineellisen oikeuden mukaiset vaatimukset.

EUTI on asiassa C-649/18 A todennut tuomion 34 kohdassa, että sähkökauppadirektiivin 3 artiklan 4 kohdan tulkitseminen siten, että jäsenvaltioiden olisi sallittua oikeuttaa primaarioikeuteen (eli perustamissopimuksen määräyksiin) vedoten vaatimus, joka ei täytä mainitussa säännöksessä asetettuja edellytyksiä, poistaisi mainitulta säännökseltä kaiken tehokkaan vaikutuksen, koska se lopulta vaarantaisi mainitulla säännöksellä toteutetun yhdenmukaistamisen tällä alalla.

Näin ollen unionin oikeuskäytäntö on esteenä sille, että Suomen alkoholilain lupavaatimuksia voitaisiin soveltaa kategorisesti kaikkiin rajat ylittäviin tietoyhteiskunnan palveluihin eli alkoholijuomien verkkokauppoihin. Yksittäiseen, nimettyyn verkkokauppaan voitaisiin kohdistaa toimenpiteitä, mikäli sähkökauppadirektiivin 3(4)(a) artiklan mukaiset oikeuttamisperusteet täyttyvät ja mikäli 3(4)(b) artiklan mukaisesti tästä on tehty ilmoitus komissiolle ja asianomaiselle jäsenvaltiolle. Selvyyden vuoksi todettakoon, että jälkimmäisessäkin tapauksessa ei voitaisi vedota asiassa primaarioikeuteen eli SEUT 37 artiklan nojalla sallittuun Alkon vähittäismyyntiin yksinoikeuteen tai SEUT 34 mukaiseen vähittäismyyntilupaan.

Sähkökauppadirektiivin alkuperämaaperiaate merkitsee, että verkossa myytyjen alkoholijuomien myyntiin sovelletaan kyseisen tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajan sijoittautumisvaltion lainsäädäntöä.

Sähkökauppadirektiivin 4(2) artiklan mukaiset lupajärjestelmät

Sähkökauppadirektiivin 4(2) artikla koskee lupajärjestelmiä, joita tietoyhteiskunnan palveluiden tarjoajan on noudatettava sijoittautumisvaltiossaan. Julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksessa asiassa C-62/19 Star Taxi App on selitetty asia kattavasti (korostus tässä):

”Direktiivin 2000/31 4 artiklassa kielletään jäsenvaltioita asettamasta tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajan toiminnan aloittamisen tai jatkamisen edellytykseksi ennakkolupaa tai vaikutukseltaan vastaavaa vaatimusta. Tämä säännös sisältyy direktiivin 2000/31 II luvussa, jonka otsikko on ’Periaatteet’, olevaan 1 jaksoon ’Sijoittautumista ja tietojen antamista koskevat vaatimukset’. Kyseisessä II luvussa vahvistetaan joukko tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajien oikeuksia ja velvoitteita, joiden noudattaminen jäsenvaltioiden on varmistettava. Näiden säännösten tarkoituksena on kyseisiä palveluja koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön yhdenmukaistaminen, jotta voidaan varmistaa direktiivin 2000/31 3 artiklaan perustuvan vastavuoroisen tunnustamisen periaatteen tehokkuus. Kyseisen direktiivin II luvun säännöksillä yhdenmukaistetaan siten säännöt, joita jäsenvaltiot asettavat alueelleen sijoittautuneille tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajille. Kaiken logiikan mukaan sama koskee kaikkien tällaisten palvelujen lupajärjestelmien kieltämistä. Tämä kiello on siis pätevä, kun on kyse näiden palvelujen tarjoajista omissa alkuperäjäsenvaltioissaan.”

Mainitun 4(1) ja 4(2) artiklan tarkoituksena on siis varmistaa se, että sähköisiin ja ei-sähköisiin toimijoihin sovelletaan sijoittautumisvaltiossa yhdenmukaisia vaatimuksia. Näin ollen ei ole sähkökauppadirektiivin vastaista, että Suomeen sijoittautuneelta alkoholien myyjältä edellytetään vähittäismyyntilupaa, vaikka tuotteet myydään verkossa ennen niiden noutoa vähittäismyyntipaikasta.

Sen sijaan sähkökauppadirektiivin 3(2) ja 3(4) artikla, eli alkuperämaaperiaate ja siitä poikkeaminen, koskevat ainoastaan toisista jäsenvaltioista tarjottavia tietoyhteiskunnan palveluita (C-62/19 Star Taxi App, 72 kohta). Kuten edellisessä kohdassa on todettu, tiettyä tietoyhteiskunnan palveluiden luokkaa koskevia toimenpiteitä ei ole mahdollista 3(4) artiklan puitteissa toteuttaa. Merkitystä ei ole sillä, ovatko nämä toimenpiteet yksinomaan ja erityisesti tietoyhteiskunnan palveluita koskevia, vaan ratkaisevaa on se, sovelletaanko näitä erotuksetta kotimaisiin ja ulkomaisiin tietoyhteiskunnan palveluiden tarjoajiin.

LOPUKSI

Kuten yllä ilmenee, alkoholijuomien verkkokauppa on tietoyhteiskunnan palvelu, josta poikkeaminen Suomen alkoholijärjestelmään vedoten ei ole mahdollista. Koska Suomen laissa ei ole verkossa myytyjen alkoholijuomien maahantuontikieltoa, eikä toisaalta mitään kotiintoimitukseen liittyvää lupajärjestelmää, on alkoholijuomien tilaaminen toiseen jäsenvaltioon sijoittautuneelta tietoyhteiskunnan palveluiden tarjoajalta täysin laillista. Edellytyksenä on tällöin se, että myyjä ei itse kuljeta juomia Suomeen, vaan kuljetuksen suorittaa erillinen kuljetusliike.

Toimitin saamani vastaukseni, mukaan lukien eduskunnalle ja VM:lle valmisteverotuslain muutokseen annetut lausunnot, eilen Euroopan komissiolle. Olen liittänyt kirjelmäni ohene. Nähtävästi en ollut hahmottanut kuunvaihdetta, joten merkitsin kirjeeseen päivämääräksi toukokuun. En onneksi ollut kuitenkaan ainoa, joka kirjoitteli höpöjä eilen.

Parhain terveisin

Rikhard Sjöberg

Kuva 2: Ote allekirjoittaneen vastauksesta STM:n Keinäselälle 4.6.2024

Mirka-Tuulia Kuoksan ollessa etämyyntihankkeen vastuuvirkamiehenä STM oli laatinut vuodenvaihteen 2023-24 korvilla yhdessä TEM:n kanssa muistion poliittisille päättäjille etämyynnistä. Tätä muistiota ei kuitenkaan ole julkaistu, vaan STM päin vastoin salaa sen sisäisen työskentelyn asiakirjana, joten sisältöön ei ole mahdollista ottaa kantaa. Allekirjoittanut on pyytänyt asiassa valituskelpoisen päätöksen ja aikoo viedä asian Helsingin hallinto-oikeuden ratkaistavaksi.

Kuoksa toimitti etämyyntihankkeen vastuuvirkamiehenä ollessaan edellä todetusti STM:n puolesta 2.4.2024 päivätyn lausunnon valtiovarainministeriölle valmisteverotuslain uudistukseen liittyen⁷, jossa väitetään seuraavaa: ”STM katsoo kuitenkin, että valmisteverotuslaki ja ehdotetut muutokset voivat joltain osin olla ristiriidassa voimassa olevan alkoholilainsäädännön kanssa. Alkoholilainsäädännössä ei ole määritelty alkoholin etämyyntiä tai etäostamista. Voimassa olevan alkoholilainsäädännön mukaan alkoholijuomien myyjällä tulisi olla alkoholilaissa tarkoitettu vähittäismyyntilupa ja myyntipiste Suomessa – STM:n näkemyksen mukaan vaatimus vähittäismyyntiluvasta koskee lähtökohtaisesti myös ulkomaille sijoittautuneita alkoholijuomien myyjiä. Voimassaolevan alkoholilainsäädännön mukaan alkoholijuomien kuljetus myyjän toimesta suoraan esimerkiksi ostajan kotiin ei ole mahdollista, sillä alkoholilain mukaan alkoholijuomien vähittäismyyntiä saa harjoittaa vain luovuttamalla niitä asiakkaalle hyväksytyssä vähittäismyyntipaikassa.”

⁷ Sosiaali- ja terveysministeriön lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi valmisteverotuslain muuttamisesta (VN/23901/2023)
https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/19f05c54-2398-47b5-a8f5-69f5b543ca5d/76ddb809-6fcc-4899-a216-b0a41d14d37c/LAUSUNTO_20240411071810.PDF

Silloinen etämyyntihankkeen toinen valmistelija Minnamari Pigg puolestaan toimitti 16.5.2024 päivätyn lausunnon eduskunnan verojaostolle valmisteverotuslain muutosta koskevan hallituksen esityksen HE 45 / 2024 vp käsittelyssä⁸. Lausunto sisältää sanatarkasti samat väitteet alkoholilain ja valmisteverotuslain mahdollisesta ristiriidasta sekä STM:n vaatimuksen vähittäismyyntiluvasta kuin edellä viitattu Kuoksan lausunto VM:lle.

Sähkökauppadirektiiviä ei huomionnut myöskään Kuoksan seuraaja, Saara Karttunen. Nimittäin Iltalehden jutussa 28.8.2024 todetaan seuraavaa:⁹

”Hallituksen etämyyntiä koskevan esityksen esittelijä, erityisasiantuntija Saara Karttunen kuvaa STM:n nykyistä virkanäkemyistä etämyynnistä näin:

– Alkoholilainsäädännössä ei ole määritelty alkoholin etämyyntiä tai etäostamista. Voimassa olevan alkoholilainsäädännön mukaan alkoholijuomien myyjällä tulee kuitenkin olla alkoholilaissa tarkoitettu vähittäismyyntilupa ja vähittäismyyntipaikka Suomessa, Karttunen kirjoittaa sähköpostitse.

Karttusen mukaan STM:n näkemyksenä on, että vain etäosto, jossa ostaja itse järjestää kuljetuksen, eikä ’myyjä ole osallistunut millään tavoin kuljetuksen järjestämiseen’, olisi mahdollista ulkomaisilta toimijoilta.”

Ottaen huomioon, että kun Valviran ohjeen¹⁰ mukaan ”[m]yyjä voi ostajan toimeksiannosta avustaa tarvittavan kuljetuspalvelun hankkimisessa”, Karttusen lausuman perusteella ministeriö ilmeisesti katsoo keskusviraston ohjeistavan kansalaisia alkoholirikokseen, muttei alkoholilain 59 §:n velvoittamana kuitenkaan ole ohjannut virastoa muuttamaan ohjeistusta. Kaiken kukkuraksi johtaja Jari Keinänen oli lausunut Iltalehdessä 30.4.2021, että hänen mukaansa ”Valviran ohje on erinomainen”¹¹.

Karttunen ja Kuoksa olivat henkilökohtaisesti valiokuntien kuultavina alkoholin toimitusmyyntiä koskevan hallituksen esityksen HE 173 / 2024 vp osalta. Esimerkiksi talousvaliokunnalle 4.11.2024 annetussa kirjallisessa lausunnossa, joka on merkitty esittelijä Karttusen nimiin, todetaan edellä mainituista poiketen: ”aikaisemmin alkoholin ostaminen toimituksella on tietyn edellytyksin ollut mahdollista ulkomaisilta alkoholimyyjiltä, mutta ei kotimaisilta alkoholimyyjiltä”¹². Sama lause on hallituksen esityksen HE 173 / 2024 vp sivulla 17-18, joskin esityksessä myös todetaan sivulla 12, että ”Suomessa oikeustila on nimittäin epäselvä sen suhteen, onko ulkomaisilla toimijoilla oikeus myydä alkoholijuomia Suomeen vai ei.” ja ennen kaikkea todetaan, että ”Sosiaali- ja terveysministeriö ja alkoholilain mukainen toimivaltainen lupaviranomainen Valvira ovat tulkinneet, että voimassa olevan alkoholilainsäädännön mukaan alkoholijuomien myyjällä tulisi olla alkoholilaissa tarkoitettu vähittäismyyntilupa ja vähittäismyyntipaikka Suomessa, ja että vaatimus vähittäismyyntiluvasta

⁸ Sosiaali- ja terveysministeriön lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi valmisteverotuslain muuttamisesta
<https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2024-AK-21280.pdf>

⁹ Iltalehti 28.8.2024: Absurdi alkoholisotku: Näin Suomelle on käymässä
<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/8a0d4725-4c5f-40cf-9a53-77517331d99f>

¹⁰ Valvira: Alkoholijuomien tilaaminen ja maahantuonti, <https://valvira.fi/alkoholi/ohjeet>

¹¹ Iltalehti 30.4.2021: ”Ajaako Suomi itseään EU-tuomioistuimeen?” – professori: STM vastaa komissiolle asian vierestä alkoholin etämyynnistä
<https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/75f70d50-a28f-43fe-b3e0-c17f978acc54>

¹² STM:n lausunto talousvaliokunnalle 4.11.2024.
<https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2024-AK-48611.pdf>

koskee myös ulkomaille sijoittautuneita alkoholijuomien myyjiä.” Hallituksen esityksessä taikka lausunnoissa ei mainita sähkökauppadirektiiviä tai sen kansallisesti täytäntöönpanevaa lakia sähköisistä palveluista (917/2014).

Perustuslakivaliokunta katsoo (PeVL 30 / 2020 vp), että eduskunnan tiedonsaantioikeuden toteuttaminen on valtioneuvoston virkamiesten virkavelvollisuus, johon kohdistuu perustuslain 118 §:ssä säädetty virkavastuu. Edelleen PeV katsoo, että tietojensaantioikeuden toteutumisen edellytyksistä huolehtiminen sisältyy valtioneuvoston ministeriöiden virkamiesjohdossa erityisesti valtioneuvoston ohjesäännön 45 §:ssä säädettyyn ministeriön kansliapäällikön johtamistehtävään; että ministeriön muulla virkamiesjohdolla on tästä huolehtimisvelvollisuus johdettavanaan olevan toiminnan osalta ministeriön työjärjestyksissä ja ministeriön sisäisin määräyksin osoitetun johtamistehtävän mukaisesti; ja että kunkin asian esittelijä puolestaan vastaa virkavastuulla asian riittävästä selvittämisestä, valmistelusta ja toimeenpanosta sekä toimii asiantuntijana eduskunnan valiokunnissa ja vastaa kaikista asian käsittelyssä tarpeellisista selvittely- ja valmistelutoimenpiteistä sekä vastaa esityksensä lainmukaisuudesta virkavastuulla. Enimmäisrangaistus virkavelvollisuuden rikkomisesta on vuosi vankeutta (RL 40:9 ja 40:10), minkä lisäksi virkamies voidaan tuomita viralta pantavaksi, mikäli tämä osoittautuu ilmeisen soveltumattomaksi tehtävänsä.

Kuten allekirjoittanut totesi jo lausunnossaan aiempaan hallituksen esitysluonnokseen, joka annettiin sittemmin eduskunnalle asiana HE 173 / 2024 vp, niin STM:n vuonna 2000 asettama työryhmä selvitti sähkökauppadirektiivin ja alkoholilain suhdetta mietinnössään. Koska asiakirjat on siirretty ministeriöstä kansallisarkistoon arkistoitaviksi, allekirjoittanut on toimittanut asiakirjat sähköpostitse muun muassa Taneli Puumalaiselle, Jari Keinäselle, Mirka-Tuulia Kuoksalle ja Saara Karttuselle, jotta ministeriöllä olisi laajin mahdollinen tietopohja käytettävissään.

2.5 Vaihtoehtoiset toteutustavat - vai pieleen menneet kielto- ja rajoitusyritykset?

Ministeriö on esitysluonnoksessa kertomansa mukaan arvioinut etämyynnin kielto- ja rajoitusvaihtoehtoja. Tällaisia vaihtoehtoja ovat olleet mm. ”Etämyynti luvanvaraisena toimintana”, ”Etämyynti ilmoituksenvaraisena toimintana” ja ”Etämyynnin kielto yli 8,0 / 5,5 tilavuusprosenttisille alkoholijuomille”.

Vaikka heti sivulla 13 todetaan, että sähkökauppadirektiivin yhteensovitettuun alaan lukeutuvat lupa- ja ilmoitusmenettelyt - eli tällaisia ei toisen jäsenvaltion verkkomyyjältä voida vaatia - on vaihtoehtoisissa toteutustavoissa siis ”arvioitu” etämyynnin asettamista sekä luvan että ennakoilmoituksen alaiseksi. Todettakoon, että kummankaan vaihtoehtoisen toteutustavan perusteluissa ei mainita, että sähkökauppadirektiivin alkuperämaaperiaate estää lähtökohtaisesti tällaiset kansalliset vaatimukset.

TEM:stä saadun asiakirja-aineiston mukaan STM kävi Karttusen johdolla sähköpostikirjeenvaihtoa TEM:n sisämarkkinaosaston virkamiesten kanssa alkuvuodesta 2025, minkä lisäksi asiasta pidettiin Teams-palaveri ja asiasta keskusteltiin puhelimessa. Esimerkiksi 21.1.2025 päivätyssä sähköpostiviestissä (Kuva 3) Karttunen kertoo TEM:lle, että pykälät on valmisteltu siten, että ”etämyyjällä olisi velvollisuus tehdä ilmoitus Valviralle toiminnan aloittamisesta”. Valmistelussa ei siis ole *harkittu* ennakoilmoitusvaatimuksen säätämistä lakiin, vaan tällainen vaatimus on tosiasiallisesti *valmisteltu* pykälätasolle asti, minkä jälkeen siitä on nähtävästi luovuttu.

Ilmeisesti Karttusen johdolla tehdyssä lainvalmistelussa sähkökauppadirektiivin merkitys on valjennut vasta myöhemmin.

Lähettilä: Karttunen Saara (STM) <saara.karttunen@gov.fi>

Lähetetty: tiistai 21. tammikuuta 2025 12.43

Vastaanottaja: Huhtala Liisa (OM) <Liisa.Huhtala@gov.fi>; Etelävuori Niina (TEM) <Niina.Etelavuori@gov.fi>; Miettinen Samuli (TEM) <Samuli.Miettinen@gov.fi>

Kopio: Pulkkinen Tuomas (STM) <tuomas.pulkkinen@gov.fi>

Aihe: Palaveripöytä etämyynnistä

Hei Liisa, Niina ja Samuli,

Olemme STM:ssä alkaneet valmistella etämyyntiä koskevaa HE:tä, ja koska asiaan liittyy EU-oikeudellisia kysymyksiä, keskustelimme mielellämme myös TEM:n kanssa asiasta. En ole varma, oletteko te juuri oikeat yhteyshenkilöt TEM:n puolelta, mutta toivon mukaan voitte tarvittaessa ohjata oikeille henkilöille. Käsitteäkseen olette Liisa ja Niina ainakin olleet mukana, kun noin vuosi sitten tehtiin etämyyntiä koskeva muisto poliittiselle päälle.

Etämyynti-HE:tä edistetään nyt mahdollisimman pikaisella aikataululla, sillä etämyyntipäykälät olisi tarkoitus käsitellä yhdessä alkoholijuomien kotinkuljetusta koskevan HE:n kanssa. Meillä on siis jo eduskunnassa alkoholijuomien kotinkuljetusta koskeva HE, mutta komissio antoi ennen joulua yksityiskohtaisen lausunnon siitä. Lausunnossa komissio katsoi, että esitys voisi olla syrjivä, kun kotinkuljetus sallitaan kotimaisille toimijoille, mutta etämyynnin oikeustila on edelleen epäselvä. Emme ole vielä saaneet lopullisia linjauksia siitä, miten käytännössä komission lausunnon pohjalta edetään (vedetäänkö kotinkuljetus-HE eduskunnasta vai menisikö asia HE:n täydentämisellä), mutta olemme joka tapauksessa hahmotelleet pykälä etämyyntiin. Alustavat pykäläluonnokset ovat liitteenä.

Pykälät on nyt valmisteltu siten, että etämyynti olisi sallittu kaikille tuottajille, myös monopolin alaisille tuottajille. Lisäksi etämyynti kytkettäisiin toimituslupa. Etämyynti tulisi siis luovuttaa tuotteet toimitusluvalla haltijalle, joka huolehtisi alkoholijuoman luovutuksesta ostajalle (kotinkuljetusta koskevassa HE:ssä alkoholijuomia voivat toimittaa vain toimitusluvalla haltijat). Lisäksi etämyyntillä olisi velvollisuus tehdä ilmoitus Valviralle toiminnan aloittamisesta.

Kävisimme mielellämme teidän kanssanne kokousta läpi, erityisesti siis siltä kannalta, näettekö EU-oikeudellisesti sääntelyssä jotakin haasteita. Olisiko teillä mahdollista kokoustaa aiheesta mahdollisimman pian, mielellään jo tällä viikolla? Meille sopisi esimerkiksi perjantaina mihin kellonaikaan vain.

Yt. Saara

Saara Karttunen
Erityisasiantuntija
Turvallisuus ja terveys –osasto (TUTO)
Hyvinvoinnin ja terveyden suojelu –yksikkö (HYT)

saara.karttunen@gov.fi
0295 163008

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ
PL 33 (Meritullinkatu 8, Helsinki) 00023 Valtioneuvosto
@STM_Uutiset

stm.fi

Kuva 3: Lakihaankeen vastuuvirkamiehen sähköposti TEM:lle 21.1.2025

Oletettavasti saman logiikan mukaan myös esitysluonnoksen mukaan “harkittu” lupavaatimus valmisteltiin säännösluonnokseksi ennen tämän laimentamista ennakoilmoitusvaatimukseksi. Kun ennakoilmoituksesta luovuttiin, STM kertoi TEM:lle 6.3.2025, että tilalle kehiteltiin vaatimus liittää etämyynnissä pakettiin jonkinlainen asiakirja (Kuva 4). Lisäksi on nähtävästi edellytetty, että ulkomainen etämyyjä olisi kirjannut asiakirjaan tiedon (ja että etämyyjä olisi ennakkoon ylipäänsä tiennyt), mille suomalaiselle toimitusluvalla haltijalle juomat luovutetaan. Nähtävästi edellytyksenä on ollut, että etämyyjä luovuttaisi juomat toimitusluvalla haltijalle, eli ulkomailla toimivalla logistiikkayhtiöllä olisi pitänyt olla suomalainen lupa. Jos ei etämyyjä olisi liittänyt asiakirjaa, merkinnyt tiedon mille suomalaisen toimitusluvalla haltijalle paketti on tarkoitus luovuttaa ulkomailla, taikka pystynyt osoittamaan, että luovutus ulkomailla on tapahtunut mainitulle toimitusluvanhaltijalle, olisi tästä voitu määrätä etämyyjälle sanktio.

Lähettilä: Karttunen Saara (STM) <saara.karttunen@gov.fi>

Lähetetty: torstai 6. maaliskuuta 2025 18.33

Vastaanottaja: Palo Joonatan (TEM) <joonatan.palo@gov.fi>; Etelävuori Niina (TEM) <Niina.Etelavuori@gov.fi>

Kopio: Pulkkinen Tuomas (STM) <tuomas.pulkkinen@gov.fi>

Aihe: VS: Kysymys alkoholin etämyynnistä ja ikärajoista

Hei vielä,

Pohdimme vielä etämyyntiin liittyen, että näettekö EU-oikeuden näkökulmasta haasteellisenä, jos etämyyntiä koskeviin kuljetuksiin edellytetään liitettäväksi asiakirja? Asiakirjasta tulisi vaadittaessa esittää Tullille, ja siitä tulisi ilmetä mm. se, mille toimitusluvalla haltijalle alkoholijuoma luovutetaan. Tarkoituksena on, että etämyyntiä koskevien säännösten noudattamista voitaisiin tarvittaessa jollakin tapaa valvoa. Lisäksi olemme nyt isänneet pykäläluonnokseen, että asiakirjaan tulisi merkitä tieto siitä, sisältääkö toimitus väkävää alkoholijuomaa vai ei.

Asiakirjasta säädettäisiin 17 b §:ssä. Kyseen vaatimus oli jo aikaisemmassa HE-versiossa, minkä olen lähettänyt teille, mutta koska emme erikseen keskustelleet aiheesta, mietin, onko teillä näkemyksiä tästä. Pohdimme myös sitä, että jos tällainen asiakirjavaatimus asetettaisiin etämyyjälle, onko ongelma, jos kotimaan toimijoilla ei ole vastaavaa velvoitetta? Kotimaan vähittäismyyntiluvan haltijat ovat kyllä kattavasti valvonnan piirissä muutenkin, ja asiakirja olisi tarkoitettu helpottamaan mahdollista valvontaa rajalla.

Lisäksi pohdimme 71 b §:ssä säädettävä seuraamusmaksu. Seuraamusmaksu voitaisiin siis määrätä etämyyjälle, jos tämä ei luovuttaisi alkoholijuomia toimitusluvalla haltijalle, laiminlöisi velvoitteensa liittää kuljetukseen asiakirja tai ei pystyisi todentamaan valvontaviranomaiselle, mille toimitusluvalla haltijalle alkoholijuoma on luovutettu. Myös kotimaan vähittäismyyntiluvalla voitaisiin muutoin vastaavissa tilanteissa määrätä seuraamusmaksu, mutta koska kotimaan vähittäismyyntiluvalla ei ole asetettu velvoitetta liittää kuljetukseen asiakirjaa, ei tästä myöskään voitaisi määrätä seuraamusmaksu. Näettekö seuraamusmaksuissa jonkin mahdollisen haasteen EU-oikeuden näkökulmasta?

Taustaksi myös, että olemme saaneet linjauksen siitä, ettei etämyyntiä saa edellyttää ilmoitusvelvollisuutta. Näin ollen valvontaviranomaisilla ei ole tiedossaan, ketkä harjoittavat etämyyntiä Suomeen ja olemme siksi pyrkineet mahdollistamaan valvontaa asiakirjavaatimuksella.

Meille sopii myös keskustelu aiheesta, jos on helpompi käydä sillä tavalla asiaa läpi.

Saara

Kuva 4: Lakihaankeen vastuuvirkamiehen sähköposti TEM:lle 6.3.2025

STM pyysi Alkon yhteiskuntasuhdepäälliköltä ja yhtiölakimieheltä 5.2.2025 vaikutustenarviointia tilanteeseen, jossa "tarkoituksena olisi sallia etämyynti myös Alkon monopolin alaisille juomille" (Kuva 5).

Lähettilä:	Karttunen Saara (STM)
Lähetetty:	keskiviikko 5. helmikuuta 2025 9.39
Vastaanottaja:	'Jonna Björklund'; 'Iiris Niinikoski'
Kopio:	Pulkkinen Tuomas (STM)
Aihe:	Vaikutustenarviointi etämyynti-HE:een

Hei Jonna ja Iiris,

Valmistelemme tällä hetkellä vaikutusten arviointia hallituksen esitykseen etämyynnistä. Koska tarkoituksena olisi sallia etämyynti myös Alkon monopolin alaisille tuotteille, tulee HE:ssä arvioida mahdollisia vaikutuksia Alkon asemaan. Pohdimme, että olisiko teiltä mahdollista saada jonkinlainen muistio siitä, millaisia vaikutuksia esityksellä olisi Alkon kannalta?

HE:tä valmistellaan nyt kiireisellä aikataululla, joten olisiko mahdollisuuksia saada muistio mahdollisimman pian, mutta viimeistään parin viikon kuluessa?

Yt. Saara

Kuva 5: Lakihaankkeen vastuuvirkamiehen sähköposti Alkon edustajille 5.2.2025

Alko toimitti kattavan arvion 14.2.2025 sellaiseen tilanteeseen, jossa etämyynti katsottaisiin vähittäismyynniksi Suomessa¹³. Mikäli Alkon tulkinta olisi ollut väärä, STM olisi varmasti pyytänyt tarkennusta ja uutta vaikutustenarviointia Alkolta. Näin ei kuitenkaan tehty. Jos pitäisi spekuloida, niin Karttusen johdolla valmistelussa lieenee määritelty etämyynti jonkinlaiseksi Alkon vähittäismyynnin yksinoikeuden poikkeukseksi, johon lupa tai muu oikeus voitaisiin myöntää ulkomaiselle toimijalle hieman samalla logiikalla, jolla vain kotimaiselle tuottajalle voidaan nykytilassa myöntää vähittäismyyntilupa 13 til-%:n tilaviinille ja 12 til-%:n käsityöläisöluelle.

Esitysluonnoksessa nähtävästi myös vahvistetaan allekirjoittaneen aiemmassa lausunnossa esittämä epäily, että toimituslupan rajaaminen 5,5 / 8 til-%:n juomiin on ollut yritys rajoittaa rajat ylittävää etämyyntiä soveltamalla myös näihin toimituksiin mainittuja prosenttirajoja. Varsin perusteltua onkin kysyä, miten tällainen on linjassa hallitusohjelmakirjauksen kanssa ja kenen ohjauksesta tällainen on yritetty ajaa lainsäädäntöön? Vaihtoehdon kuvauksessa todetaan erikoisella tavalla, että "valmistelussa arvioitiin, että etämyynti poikkeaa jossakin määrin alkoholijuomien vähittäismyynnistä Suomessa" ja viitataan Visnapuu-juttuun. Valitus toteutusvaihtoehdossa etämyynti ei kuitenkaan ole määritelmällisesti vähittäismyyntiä, eikä toisaalta vaihtoehdoisen toteutustavan kuvauksessa ole huomioitu sähkökauppadiirektiivin alkuperämaaperiaatetta mitenkään. Epäselväksi myös jää, mitä Visnapuu-viittauksella tarkoitetaan. Näin ollen vaikuttaa siltä, että tämä "vaihtoehtoinen" toteutustapa on itse asiassa jotain vanhaa kerrostumaa ajalta, jolloin ministeriössä on yritetty osin kieltää etämyynti Suomessa tapahtuvana vähittäismyyntinä ymmärtäen sähkökauppadiirektiivin merkitystä.

¹³Alko 14.2.2025, ALUSTAVAT ARVIOT ALKOHOLIN ETÄMYNNIN SALLIMISEN VAIKUTUKSISTA ALKON ASEMAAN: "Alkolla on monopoliasemaansa liittyen velvollisuus kohdella myyjiä tasapuolisesti ja syrjimättömästi. Mikäli rajat ylittävä etämyynti mahdollistettaisiin ilman rajoituksia myös muille toimijoille, ei myynti näiden osalta olisi enää pelkästään yksinoikeuden piirissä vaan vähittäismyynti tapahtuisi kilpailluilla markkinoilla. Tämän osalta myös tuotteiden markkinointitoimenpiteet tulisi mahdollistaa Alkolle yhdenvertaisella tavalla muiden markkinatoimijoiden tapaan."

Nämä valmistelun aikaiset yritykset etämyynnin kieltämiseksi ja rajoittamiseksi on ilmeisesti jouduttu kirjaamaan lainkirjoittajan oppaan velvoittamana esitysluonnokseen ”vaihtoehtoisina toteutustapoina”, sekä kenties osin siksi, että hallituksen esityksen aikana esittelevä virkamies tai muu virkamiesjohtoon kuuluva henkilö voisi saada virkasyytteen eduskunnalle kertomatta jätetyistä tiedoista (vertaa PeVL 30 / 2020 vp). Lisäksi riski sille, että joku vuotaa eduskuntakäsittelyn aikana medialle tällaiset keskeneräiset pykäläluonnokset on asian yhteiskunnallinen kiinnostus huomioiden valtava.

Ottaen huomioon, että esitysluonnoksessakin todetusti (s. 13) sähkökauppadirektiivi kieltää rajat ylittävät lupa- ja ilmoitusvaatimukset, Karttusen johdolla tekemässä valmistelussa ei siten ilmeisesti vielä edes helmikuussa 2025 ole täysin ymmärretty tai hyväksytty, että sähkökauppadirektiivi tulee sovellettavaksi verkkomyyntiin. Tämä herättää perusteltuja huolia lainvalmistelun laadusta, mikäli vastuuvirkamies Karttunen on näin myöhäisessä vaiheessa lainvalmistelua ollut suoraan sanottuna täysin pihalla (tai hänet on ohjattu tai johdateltu olemaan pihalla) perustavanlaatuisista EU-oikeuden kysymyksistä. Mirka-Tuulia Kuoksan toimiessa aiemmin lakihankkeen vastuuvirkamiehenä tilanne ei liene ollut yhtään häävempi. Kenties asianlaita oli valjennut ministeriölle vasta toukokuuhun 2025 mennessä, sillä 14.5.2025 ei enää kantti kestänyt vastata Iltalehden kysymyksiin kuin sähköpostitse?¹⁴

Edellä kuvattu herättää valtavia kysymyksiä lainvalmistelun laadusta STM:ssä. Vika ei ole mainittujen virkamiesten, vaan heidät on asetettu työnjohdollisesti kohtuuttomaan tilanteeseen. Joka tapauksessa on tietysti inhimillisesti ymmärrettävää, jos Karttusta ja Kuoksa hävettää. Lainvalmistelun laadusta STM:ssä vastaa kuitenkin viime kädessä kansliapäällikkö Veli-Mikko Niemi, joka Ylen 11.8.2022 päivätyn uutisen ’Pääministeripuolue SDP nosti huippuvirkoihin kolme demaria – emeritusprofessori: Haiskahtavat poliittisilta virkanimityksiltä’¹⁵ mukaan nimitettiin virkaan vuonna 2022, eli hän on toiminut tehtävässään koko lainsäädäntöhankkeen ajan.

Onneksi apuun kutsuttiin oikeusoppineet prof. Raitio, OTT Kuusela ja prof. Kuoppamäki, jonka jälkeen asiat nähtävästi saatiin raiteilleen. Olkoonkin, että Jari Keinäsen nimissä lähetetyssä lausuntopyynnössä oikeusoppineille vielä 2.7.2024 toistettiin STM:n EU-oikeuden ja esitysluonnoksen vastainen virkanäkemykset, että lupaa vaadittaisiin ulkomaiselta myyjältä¹⁶. Lausuntopyynnössä myös väitetään Rosengren-tapauksen koskevan matkustajatuontia (!). Todettakoon selvyiden vuoksi, että oikeusoppineet tyrmäsivät STM:n etämyyntikieltotulokinnan; Raitio ja Kuusela ennen kaikkea sähkökauppadirektiivin 2000/31 ja avoimuusdirektiivin 2015/1535 ilmoitusvelvollisuuden valossa¹⁷.

¹⁴ Iltalehti 14.5.2025: Absurdissa alkoholisoitkussa käänne? Lakiesitys menossa uusiksi: ”Karttunen kieltäytyi haastattelusta ja vastasi kysymyksiin sähköpostitse.”

¹⁵ <https://yle.fi/a/3-12571942>

¹⁶ STM:n lausuntopyyntö 2.7.2024, dnro VN/1531/2024, s. 1: ”Voimassa olevan alkoholilain (1102/2017) 17 §:n mukaan alkoholin myyntiin tarvitaan vähittäismyyntilupa. Lain 35 §:n mukaan alkoholijuomien vähittäismyyntiä saa harjoittaa vain luovuttamalla niitä asiakkaalle hyväksytyssä vähittäismyyntipaikassa. Vähittäismyyntiluvan haltija saa myydä vain luvassa tarkoitettuja alkoholijuomia. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että ulkomainen yritys ei voi etämyydä alkoholia, sillä tällä ei ole lain tarkoittamaa vähittäismyyntipaikkaa Suomessa. Alkoholilain 6 §:n 2 momentin mukaan alkoholiyhtiöllä (Alko Oy) on yksinoikeus alkoholijuomien vähittäismyyntiin 6 §:n 1 momentin 1–3 kohdassa ja 17 §:ssä säädettyin poikkeuksin. Suomessa siis vain Alko voi tietyin tilaviinipoikkeuksin yksinoikeudella myydä yli 8-prosenttisia käymisteitse valmistettuja alkoholijuomia ja yli 5,5-prosenttisia muulla tavoin valmistettuja alkoholijuomia.”

¹⁷ Raitio & Kuusela: Lausunto alkoholin etämyyntiä koskevista kysymyksistä, s.28: ”Komission vastauksen myötä etämyyntikieltoa ei edistetty kansallisesti osana alkoholilain aiempaa uudistusta, eikä sitä ole näin ollen notifioitu direktiivin 2015/1535/EU edellyttämällä tavalla. Etämyyntiä koskevaa rajoitusta ei ole ilmoitettu myöskään direktiivin 2000/31/EY mukaisesti. Tämän seurauksena on yksiselitteistä, että EU-oikeudellisesta näkökulmasta Suomessa ei ole voimassa alkoholituotteiden myyntiä koskevaa etämyyntikieltoa, sillä direktiiveissä 2000/31 ja 2015/1535 säädettyjen ennakkoilmoitusvelvollisuuksien noudattamatta jättäminen johtaa siihen, ettei kiello ole EU-oikeudellisesti hyväksyttävä.”

Esitysluonnosta tulee ilmeisesti lukea siten, että mitä vanhempia osia siinä on, sitä todennäköisemmin ne ovat jäänteitä puutteellisesta tai virheellisestä oikeustilan tulkinnasta, jonka puitteissa on yritetty osin kieltää tai rajoittaa etämyyntiä. Vastaavasti uusimmat osiot perustunevat oikeaan EU-oikeuden tulkintaan. Tällä logiikalla selittynee mainittu Ker-Optika -tapausta koskeva viittaus, jossa oikeustapaukseen sinänsä viitataan aivan oikein, mutta myöhemmässä vaiheessa esitetään todetun mukaisesti ristiriitaiselta vaikuttava tulkinta nojautuen virheellisellä tavalla komission kannanottoihin. Jos perustavanlaatuinen EU-oikeustila on ymmärretty oikein allekirjoittaneen arvion mukaan vasta toukokuun korvilla 2025, olisi ollut tekemätön paikka kirjoittaa 162-sivuinen HE-luonnos uusiksi kesäkuun alkuun mennessä. Jos näin on, ei ole ihme, että lakiehdotus selvästi toteaa etämyynnin sallituksi, mutta perustelut sen sijaan on kirjoitettu sen suuntaisesti, että niillä on yritetty perustella etämyynnin kieltotulkintaa.

3. Esitysluonnoksen asiavirheitä

3.1 Rosengren- ja komissio v. Ruotsi -tapaukset on esitetty osin virheellisesti

Esitysluonnoksessa annetaan virheellisesti ymmärtää, että Ruotsin Rosengren-tapaus ja komission rikkomusmenettely olisivat koskeneet vain etäostoa eli tilannetta, jossa ostaja on järjestänyt kuljetuksen itse. Lisäksi esitetään totuudenvastainen väite, että Ruotsin alkoholilaki edellyttäisi kuluttajan huolehtivan kuljetuksen järjestämisestä, ja että etämyynti olisi sallittu vasta vuonna 2023.

STM:n Kari Paaso kertoi todistajana Visnapuu-asiassa Helsingin käräjäoikeudessa vuonna 2012, ettei kuljetuksen järjestämiseen otettu kantaa Rosengren-asiassa (korostus tässä): “Ruotsia koskevassa Euroopan yhteisön tuomioistuimen ratkaisussa (Asia C-170/04, Rosengren ym.) otettiin kantaa siihen, ettei alkoholin tilaamista ulkomailta voida kieltää, kuten Ruotsi oli menetellyt. Alkoholiyhtiön monopoliasemaan ratkaisu ei antanut vastausta eikä siinä otettu kantaa ulkomailta tilattujen alkoholijuomien kuljetuksen järjestämiseen.”¹⁸

Paason todistus on paikkansapitävä, sillä Rosengren-tuomion tuomiolauselman 2-kohta kuuluu seuraavasti: ”Alkoholilagenin 4 luvun 2 §:n 1 momentista ilmenevän säännöksen kaltainen säännös, jossa kielletään yksityishenkilöiltä alkoholijuomien maahantuonti, on EY 28 artiklassa tarkoitettu tuonnin määrällinen rajoitus, vaikka kyseisessä laissa veloitetaan vähittäismyyntimonopolin haltija toimittamaan ja tarvittaessa siis tuomaan maahan pyynnöstä asianomaiset juomat.”

Ruotsin rikkomusmenettelyä (C-186/05 komissio v. Ruotsi) koskevassa komission kanteessa vaaditaan, että “yhteisöjen tuomioistuin toteaa, että Ruotsin kuningaskunta ei ole noudattanut EY 28 artiklan mukaisia velvoitteitaan, koska se estää alkoholipitoisten juomien yksityisen maahantuonnin, joka tapahtuu itsenäisen välittäjän tai ammattimaisen kuljetuspalvelun välityksellä, minkä ei voida katsoa olevan perusteltua EY 30 artiklan nojalla”¹⁹. Kanteessa ei siis ole minkäänlaista mainintaa siitä, että tilanne koskisi vain kuluttajan itse järjestämää kuljetusta.

EU-tuomioistuimen tuomion suomenkielinen käännös asiassa C-186/05 ei vastaa todistusvoimaista ruotsinkielistä tuomiota. Ruotsinkielinen tuomio on asiallisesti samansisältöinen kuin rikkomuskanne, kun taas suomenkielisessä käännöksessä tuomiolauselmassa on käännösvirhe.

https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/c9bc6c0a-3210-42c8-98e3-d99bc6c1c2b3/aec1cbd4-94f4-4bce-ab08-8e5411acf616/KIRJE_20250204100924.PDF

¹⁸ Helsingin käräjäoikeuden kansliatuomio Visnapuu-asiassa 26.9.2012, 12/8269, s. 12

¹⁹ Euroopan unionin virallinen lehti 9.7.2005, C 171/8
<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2005:171:0008:0008:FI:PDF>.

Tuomiolauselman 1-kohdan suomennos kuuluu seuraavasti (korostus tässä): “Ruotsin kuningaskunta ei ole noudattanut EY 28 artiklan mukaisia velvoitteitaan, koska se on kieltänyt yksityishenkilöiltä alkoholijuomien maahantuonnin, joka tapahtuu näiden henkilöiden valitsemien itsenäisten välittäjien tai ammattimaisten kuljetusyritysten välillä, eikä tätä kieltä voida pitää perusteltuna EY 30 artiklan nojalla.”

Sen sijaan alkuperäinen ruotsinkielinen tuomiolauselmä kuuluu “Konungariket Sverige har åsidosatt sina skyldigheter enligt artikel 28 EG genom att förbjuda att privatpersoner importerar alkoholdrycker genom oberoende mellanhand eller yrkesmässig befordran, utan att detta förbud kan anses vara befogat enligt artikel 30 EG.”, eli vaatimusta yksityishenkilöiden valitsemista kuljetusliikkeistä ei tuomiossa ole.

EU-tuomioistuimen työjärjestyksen mukaan vain oikeudenkäyntikielellä annetut tuomiot ovat todistusvoimaisia. Sen lisäksi tässä tapauksessa kyseinen oikeudenkäyntikieli on toinen Suomen kansalliskielistä. On välttämätöntä, että STM huomioi jatkovalmistelussa todistusvoimaisen tuomion sanamuodon.

Myös Ruotsin alkoholilakiin viitataan esitysluonnoksessa väärin, sillä laissa ei edellytetä, että ostaja on järjestänyt kuljetuksen. Esitysluonnoksen sivulla 65 väitetään nimittäin virheellisesti seuraavaa (korostus tässä): “Edellytyksenä yksityishenkilön oikeuteen tuoda alkoholijuomia toisesta ETA-maasta Ruotsiin on, että henkilö on täyttänyt 20 vuotta, hän on itse ostanut ja itse kuljettaa juomat Ruotsiin tai huolehtii itse tällaisesta kuljetuksesta ja juomat on tarkoitettu hänen tai hänen perheensä henkilökohtaiseen käyttöön.”

Ruotsin alkoholilain (Alkohollag 2010:1622) 4 luvun 4 §:n 2 momentin 7-kohdassa todetaan sanatarkasti, että alkoholijuomia saa tuoda maahan 20 vuotta täyttänyt yksityishenkilö ammattimaisen tai muun riippumattoman välikäden välityksellä, jos tuonti tapahtuu toisesta Euroopan talousalueeseen kuuluvasta maasta ja juomat on tarkoitettu henkilön tai tämän perheen omaan käyttöön (ruots: “av en enskild person som har fyllt 20 år genom yrkesmässig befordran eller annan oberoende mellanhand, om införseln sker från ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och dryckerna är avsedda för dennes eller dennes familjs personliga bruk”). Laissa ei missään kohta todeta, että ostajan tulisi huolehtia kuljetuksesta. Päin vastoin Ruotsin alkoholilain esitöiden mukaan merkitystä ei ole sillä, onko yksityisen tuonnin taustalla oleva kauppatransaktio verolainsäädännön mukaista etämyyntiä vai yksityishenkilön hankintaa²⁰.

Niin ikään esitysluonnoksessa väitetään useassa kohtaa virheellisesti, että etämyynti olisi Ruotsissa sallittu vasta vuodesta 2023. Ruotsin korkein oikeus päinvastoin antoi Winefinder-asiassa tuomion, jossa se *pysytti* Ruotsin vuoden 2008 alkoholilain muutoksen²¹ ja lain esitöissä esitetyn tulkinnan, jonka mukaan sekä verotuksellinen etämyynti että etäosto ovat alkoholilain tarkoittamaa

²⁰ Prop. 2007/08:119 (Alkoholfrågor med EG-rättslig anknytning), Ruotsin alkoholilain säännöskohtaiset perustelut, s. 44 (korostus tässä): “För rätten till införsel saknar det betydelse om den bakomliggande transaktionen utgör en distansförsäljning, enligt den definition som ges i lagen om alkoholskatt, och varan transporteras av säljaren eller av någon annan för säljarens räkning, eller om köparen i det aktuella fallet har anlitat transportören.” <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2008/04/prop.-200708119>

²¹ Ruotsin korkeimman oikeuden ennakkoratkaisu 7.7.2023, T-4709-22 (ns. Winefinder-asia), tuomion 18 kohta: “Den svenska alkohollagen ändrades 2008 till följd av EU-domstolens domar i målen Rosengren, C-170/04, EU:C:2007:313, och Kommissionen mot Sverige, C-186/05, EU:C:2007:571. Ändringarna innebär att alkoholdrycker får föras in av ‘en enskild person som har fyllt 20 år genom yrkesmässig befordran eller annan oberoende mellanhand, om införseln sker från ett annat land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och dryckerna är avsedda för dennes eller dennes familjs personliga bruk’ (se 4 kap. 4 § andra stycket 7). Med yrkesmässig befordran avses postbefordran eller annan liknande befordran, t.ex. genom transportföretag. I förarbetena angavs att uttrycket ‘annan oberoende mellanhand’ hämtats från domen Kommissionen mot Sverige och att även införsel genom andra oberoende mellanhänder än yrkesmässiga sådana borde tillåtas för att svensk rätt skulle stå i överensstämmelse med unionsrätten. (Se prop. 2007/08:119 s. 36 f.) ”

yksityishenkilön tuontia²². Tuomiossa todetaan sen lisäksi, että lain sanamuoto otettiin suoraan komissio v. Ruotsi -tuomiosta (C-186/05 komissio v. Ruotsi) sekä viitataan edellä mainittuihin lain esitöihin, jossa myyjän sallitaan järjestää myymilleen juomilleen kuljetus Ruotsiin. Ratkaisussa viitataan lisäksi sähkökauppadirektiivin alkuperämaaperiaatteeseen todeten, että kun verkkomyyntiin sovelletaan myyjän sijoittautumisvaltion lainsäädäntöä ei juomien myynnin voida katsoa tapahtuneen Ruotsissa²³. Jutun taustalla ei ollut minkään viranomaisen kieltotulkinta, vaan Systembolaget Ab nosti siviilikanteen Winefinderiä vastaan patenti- ja markkinatuomioistuimessa väitetystä lainvastaisesta *markkinoinnista* (ei lainvastaisesta *myynnistä*, kuten esitysluonnoksessa virheellisesti väitetään).

3.2 Visnapuu-tapaus on selitetty sekavasti, tarkoitushakuisesti ja osin virheellisesti

Esitysluonnoksen osiossa 2.1.4.1 väitetään hyvin ongelmallisella tavalla, että EUT olisi Visnapuu-asiassa ottanut kantaa ”etämyyntiin”. Kuten esitysluonnoksen perusteluosion aivan alusta ilmenee, ei alkoholilaissa ole etämyynnin määritelmää. Tähän nähden on oudoksuttavaa, että nyt ehdotettavaa määritelmää kuitenkin käytetään takautuvasti ikään kuin antamaan sisältöä EU-tuomioistuimen Visnapuu-ratkaisulle. Visnapuu-jutun viitatussa kohdassa 120 Suomen hallituksen edustajat ovat etämyynti-termiä käyttäen itse asiassa viitanneet Suomen maaperällä tapahtuvaan vähittäismyyntiin, jossa juomat kuljetetaan asiakkaalle. Mikäli ministeriö haluaa ongelmallisella ja moitittavalla tavalla antaa takautuvaa merkitystä EUT:n Visnapuu-asialle, täsmällisempää olisi puheena olevan lainsäädäntöhankkeen puitteissa todeta, että asiassa katsottiin myyntipaikkavaatimuksen estävän *toimitusmyynnin*.

Vaikka Helsingin hovioikeus esitti EU-tuomioistuimelle ”etämyyntiä” koskevat ennakkoratkaisukysymykset, EU-tuomioistuin muotoili uusiksi sille esitetyt kysymykset tuomion 77 kohdassa²⁴. Unionin tuomioistuin ei siten ottanut Visnapuu-asiassa kantaa ”etämyynnin kieltämiseen” vaan siihen, onko SEUT 34 vastaista vaatia vähittäismyyntilupaa maahantuonnin edellytyksenä juomien tuomiseksi vähittäismyyntiin. Tämä on sinänsä kuvattu esitysluonnoksessa oikein.

Korkein oikeus totesi ennakkoratkaisussaan KKO:2018:49 (tuomion 8 kohta): ”Korkein oikeus toteaa edellä selostettuihin esityölausumiin viitaten, että vuoden 1994 alkoholilain 8 §:n 1 momentin (1/1999) mukaan alkoholijuomien tuominen maahan ei ole sinänsä ollut luvanvaraista. Menettely muodostuu alkoholilain vastaiseksi vasta, jos maahan tuotuja alkoholijuomia käytetään kaupallisessa tai muussa elinkeinotarkoituksessa ilman alkoholilain mukaista lupaa. Näin ollen Korkein oikeus katsoo, että alkoholijuomien maahantuonti sellaisenaan ei ole ollut alkoholilainsäädännön vastaista.”

²² Ruotsin korkeimman oikeuden ennakkoratkaisu 7.7.2023, T-4709-22 (ns. Winefinder-asia), tuomion 19 kohta (korostus tässä): ”För att det ska röra sig om privatinförsel enligt 4 kap. 4 § andra stycket 7 alkohollagen fordras enligt lagtexten att transporten utförs av en mellanhand – en oberoende transportör – mellan säljaren i utlandet och konsumenten i Sverige. Det saknar enligt lagtexten betydelse om det är säljaren eller köparen som anlitat transportören.”

²³ Ruotsin korkeimman oikeuden ennakkoratkaisu 7.7.2023, T-4709-22 (ns. Winefinder-asia), tuomion 27 kohta: ”Vidare måste det förutsättas att någon försäljningsverksamhet inte äger rum på plats i Sverige, t.ex. genom en handelsagent eller motsvarande. Om säljaren exempelvis är etablerad i ett annat EU- eller EES-land och säljer varor via en webbplats på internet så innebär inte det förhållandet att webbplatsen är tillgänglig från Sverige eller att utrustningen för webbplatsen finns här, att försäljningen ska anses äga rum här i landet (jfr skäl 19 i e-handelsdirektivet).”

²⁴ C-198/14 Visnapuu, 77 kohta: ”Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedusteleo kysymyksillään 5–8 pääasiallisesti, onko SEUT 34, SEUT 36 ja SEUT 37 artiklaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle jäsenvaltion säännöstölle, jonka mukaan myyjä, joka on sijoittautunut toiseen jäsenvaltioon, tarvitsee vähittäismyyntiluvan voidakseen tuoda alkoholijuomia vähittäismyyntiin ensin mainitussa jäsenvaltiossa asuville kuluttajille tilanteessa, jossa myyjä huolehtii kyseisten juomien kuljetuksesta tai antaa sen kolmannen tehtäväksi.”

Visnapuu-osiota piinaava sekavuus selittyy sillä, että kaikki esitysluonnoksen Visnapuu-tapausta koskeva sisältö on vanhaa kerrostumaa ajalta, jolloin ministeriön virkamiehet ovat kuvitelleet ”sallivansa” kielletyn etämyynnin lisäämällä lakiin poikkeuksen Alkon vähittäismyyntimonopolista. Kun lopulta näin ei ole tehtykään, Visnapuuta koskeva perusteluosio on irrallaan ja ristiriidassa pykäläehdotusten kanssa. Jo yksinomaan otsikko ”Etämyyntikiellon suhde EU-oikeuteen” on täysin järjenvastainen. Kuten yllä on todettu, ei Visnapuu-jutussa arvioitu etämyyntiä vaan lupavaatimusta maahantuotavien alkoholijuomien vähittäismyyntin edellytyksenä.

Visnapuu-jutun kansallista tuomiota on selitetty esitysluonnoksessa todella poukkoilevasti, ilmeisenä tavoitteena päästää lopulta siteeraamaan hovioikeuden tuomion kohtaa, jossa todetaan, että ”Jos Alkon vähittäismyyntimonopolin piiriin kuuluvien tuotteiden etämyynti suomalaisille kuluttajille sallittaisiin toisiin jäsenvaltioihin sijoittautuneille toimijoille, tulisi se sallia myös Suomeen sijoittautuneille toimijoille. Käytännössä tämä tarkoittaisi olemassa olevan monopolin poistamista, mitä SEUT 37 artikla ei unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan vaadi.”.

Eivätkö lainsäädäntöhankkeen juristivirkamiehet ymmärrä, ettei hovioikeuden tuomio saanut alkoholirikosta koskevan syytekohdan osalta koskaan lainvoimaa? Korkein oikeus myönsi asiassa valitusluvan ja muutti hovioikeuden tuomiota olennaisilta osin siten, ettei vastaajaa tuomittu juomien maahantuonnista vaan ainoastaan niiden vähittäismyyntistä Suomessa. Lisäksi kuten aiemmin on todettu, Visnapuu-jutun ”etämyynti” rinnastuu pikemminkin käsillä olevan lakihankkeen mukaiseen *toimitusmyyntiin*.

Vastoin esitysluonnoksessa väitettyä, sosiaali- ja terveysministeriön näkemyksen mukaan EUT:n ja KKO:n Visnapuu-tuomiot eivät koske kaikkia myyntitilanteita. Saman on todennut oikeuskansleri²⁵, joka tyrmäsi STM:n muistiossa tehdyn tulkinnan. STM oli liittänyt lausuntopyyntöönsä muistion, jossa pyrittiin perustelemaan tulkintaa, jonka mukaan korkeimman oikeuden Visnapuu-ratkaisu ottaisi kantaa etämyyntiin yleisesti. Tämän oikeuskansleri tyrmäsi todeten näin: ”Kun korkeimman oikeuden ratkaisu kuitenkin koskee vain tuossa tapauksessa esillä ollutta tapahtumainkulkua, ei voida myöskään todeta, että etämyyntiä koskevat tilanteet olisivat tuossa ratkaisussa tulleet kattavasti käsitellyiksi. STM:n muistiossa on esimerkiksi todettu, että ’jos toiseen jäsenvaltioon sijoittautunut myyjä markkinoi Alkon vähittäismyyntin yksinoikeuden piiriin kuuluvia alkoholijuomia suomen kielellä Suomessa oleville kuluttajille, rangaistussäännöksen soveltamisen kannalta ei voine olla merkitystä sillä, että myyjä itse on muokannut myyntinsä kuljetusehtoja tai myyjä on markkinoinnissaan ohjeistanut ostajaa sopimaan juomien kuljetuksesta yhteistyötahonsa kanssa siinä tarkoituksessa, että myyjän ei katsottaisi osallistuvan alkoholijuomien kuljetukseen ostajalle’. Tällaisen tilanteeseen korkein oikeus ei ole ottanut ratkaisussaan kantaa.”

Sosiaali- ja terveysministeriö järjesti tämän johdosta 24.10.2019 silloisen kansliapäällikkö Kirsi Varhilan johdolla yhteiskokouksen Valviran, Tullin ja Helsingin poliisilaitoksen kanssa aiheena ”Alkoholijuomien luvattoman myynnin valvonnan toimeenpano”. Kokousmuistion (Kuva 6) mukaan toisista jäsenmaista on myyty alkoholia 1990-luvulta lähtien, mutta EUT:n ja KKO:n Visnapuu-tuomiot eivät koske kaikkia myyntitilanteita, eikä lakiin ole tulossa etämyyntiä koskevia säännöksiä. Muistion mukaan kokouksen ”tarkoitus on selvittää, mihin toimiin tulisi ryhtyä, että alkoholilain ja rikoslain tulkinta erilaisiin myyntitilanteisiin täsmentyisi käytännössä”. Muistion mukaan todetaan, että Valvira on julkaissut ohjeen ja ohjeistanut, ”millaista myyntiä on pidettävä alkoholilain vastaisena”. Sen tähden kokouksessa suunniteltiin tutkintapyyntöjen tekemistä kuljetuksen järjestävistä ja verot maksavista etämyyjistä, jotta ”oikeustila täsmentyisi”. Muistion mukaan ”alkoholilain tulkinta täsmentyy sellaisten tapausten kautta, joissa nimenomaan ei rikota valmisteverotuslakia”, ja että ”myyjän oman käsityksen mukaan hän myy alkoholijuomia ‘Suomessa’,

²⁵ Dnro OKV/94/20/2018

jos hän haluaa huolehtia juuri Suomen valmisteverotuslain mukaisista velvollisuuksista”.²⁶ Lisäksi muistion mukaan todettiin, että “ensimmäisten esitutkintojen aloittaminen näkyvästi viestittynä vähentää nopeasti ja huomattavasti lainvastaista toimintaa”.

Kokousmuistiinpanot (JulkL 5.3 § 2 k)

Alkoholijuomien luvattoman myynnin valvonnan toimeenpano

Aika	24.10.2019 klo 15.30 – 17.00.	
Paikka	STM, kh Innostamo	
Läsnä	Kirsi Varhila, pj	Sosiaali- ja terveysministeriö
	Jari Keinänen	”
	Ismo Tuominen	”
	Jussi Holmalahti	Valvira
	Eeva Saari	”
	Kristiina Meriläinen	”
	Anna Karjalainen	”
	Kari Kunnas	”
	Kari Marjamäki	Tulli
	Paula Kangas	”
	Juha Vilkkö	”
	Pekka Seppälä	Helsingin poliisilaitos
	Ari Taipale	”

1. Tausta alkoholilain kannalta (STM)

Toisista jäsenmaista on myyty alkoholijuomia Suomeen 1990-luvulta lähtien. Rikoslain 50 a luvun 1 §:n mukaan alkoholilain vastainen alkoholijuomien myyminen on rikos ja joistakin, mutta ei kaikista, ulkomaalaisten myyjien toimintatavoista on nyt korkeimman oikeuden ja myös EUT:n oikeuskäytäntöä:

- tunnusmerkistön täyttymisessä ei sovelleta tai tutkita valmisteverotuslakia eikä ”etämyynnin” käsitettä, koska alkoholilaki ei käsitettä tunne.
- sen sijaan ratkaisevaa on, että myyjän voidaan tilanteesta riippuen katsoa myyvän alkoholijuomia alkoholilain vastaisesti ”Suomessa”, vaikka internetisivusto, myyjä ja kauppatavarat ovat kaupantekohetkellä ulkomailla.
- KKO on EUT:n valtuuttamana todennut voimassa olevan alkoholilain näissä suhteissa unionin oikeuden mukaiseksi eli unionin oikeus ei estä Suomen alkoholi- ja rikoslain soveltamista toisista jäsenmaista tapahtuvaan myyntiin, jos myynnin katsotaan tapahtuvan ”Suomessa”.
- Sosiaali- ja terveysministeriö on arvioinut säännösten tulkintaa muistiossaan 5.11.2018 ja oikeuskansleri on antamassaan lausunnossa 30.11.2018 todennut, että tulkinta kuuluu lainsäädäntöä soveltaville viranomaisille ja viime kädessä tuomioistuimille.

Valviran ohjeistuksen vastainen alkoholijuomien myynti toisista jäsenmaista on jatkunut ja myös uusista myyjistä on merkkejä julkisuudessa. PM Rinteen hallituksen hallitusohjelman mukaan Alkon nykyinen vähittäismyynti yksinoikeus turvataan. Kokouksen tarkoitus on selvittää, mihin toimiin tulisi ryhtyä, että alkoholilain ja rikoslain tulkinta erilaisiin myyntitilanteisiin täsmentyisi käytännössä.

2. Keskustelu alkoholilain valvonnan toimintavaihtoehtoista

Todettiin, että sosiaali- ja terveysministeriö ei valmistele alkoholilain muuttamista asiassa eli ”etämyynnin” määritelmää tai laissa säädettyjä erillisrajoituksia ei ole tulossa.

²⁶ Mainitun kohdan perusteella on selvää, että KKO:2024:39 tulee sovellettavaksi, eikä verot ilmoittamatta jättäneitä etämyyjiä voida syyttää veropetoksesta.

Oikeuskanslerin mukaan maahan tulevien lähetyksen maahantuojien ja kuljetuksen järjestäjien selvittäminen yksittäistapauksittain lieenee vaikeaa. Todettiin, että em. rajavalvonta ei ole tarkoituksenmukainen keino selvittää oikeustilaa.

Sen sijaan sosiaali- ja terveysministeriö on muistiossaan esittänyt ja oikeuskansleri on puoltanut toimintamallia, jossa oikeustila täsmentyisi saattamalla oikeuslaitoksen käsiteltäväksi ensisijaisesti toimintaa, jossa tahallaan markkinoidaan ja myydään Alkon vähittäismyyntimonopoliin kuuluvia alkoholijuomia Suomessa olevalle ostajalle ja jossa myyjä järjestää ostajalle alkoholijuomien kuljetusmahdollisuuden ulkomailta ostajan osoittamaan paikkaan Suomessa. Tässä yhteydessä todettiin, että joissakin tapauksissa ulkomailta myytäviä alkoholijuomia markkinoidaan Suomessa julkaistavissa lehdissä tai Suomessa järjestettävillä messuilla.

Todettiin, että toimintavaihtoehtoa, jossa viranomaisten ohjeistuksen vastaisesti jatkettuun myyntiin ja uusien myyjien markkinoille tulemiseen ei puututa, ei ole olemassa.

3. Keskustelu toiminnan arvioinnista valmisteverotuksen kannalta

Todettiin, että verohallintoa on syytä informoida hankkeesta, vaikka kyse on varsinaisesti alkoholilain ja rikoslain soveltamisesta. Oikeuskansleri on huomauttanut oikeutetusti siitä, että viranomaisten yleisviestinnästä on voinut saada käsityksen alkoholilain vastaisen myynnin laillisuudesta.

Kerrattiin, että alkoholilain tulkinta täsmentyy sellaisten tapausten kautta, joissa nimenomaan ei rikota valmisteverotuslakia. Voidaan sanoa, että myyjän oman käsityksen mukaan hän myy alkoholijuomia ”Suomessa”, jos hän haluaa huolehtia juuri Suomen valmisteverotuslain mukaisista velvollisuuksista.

4. Viranomaisten roolit ja jatkotoimet

Valvira on jo ohjeistanut omalta osaltaan, millaista myyntiä on pidettävä alkoholilain vastaisena. Todettiin, että tasapuolinen tapa puuttua ohjeistuksen vastaiseen myyntiin on julkistaa päivämäärä (esim. 1.12.2019 tai 1.1.2020), jonka jälkeen ohjeistuksen rikkominen johtaa Tullille/poliisille tehtäviin esitutkintapyyntöihin. Sosiaali- ja terveysministeriö ja Valvira tarkentavat jatkotoimien käynnistämiseen liittyvät yksityiskohdat ja sopivat, miten ministeriö tukee virastoa haastavassa viestinnässä.

Todettiin, että Tulli ja poliisi voivat molemmat olla toimivaltaisia suorittamaan toisista jäsenmaista Suomeen tapahtuvaa alkoholilain vastaista myyntiä koskevia esitutkintoja. Tulli ja poliisi voivat myös tarvittaessa keskenään sopia niille toimitettujen esitutkintapyyntöjen tehtäväjaosta. Molemmille on tärkeää, että alkoholilain valvontaviranomaiset avustavat tarvittaessa lain soveltamiseen liittyvissä kysymyksissä. Tutkinnat ovat hyvin laajoja ja työläitä senkin vuoksi, että rikoksen tuottaman hyödyn selvittämistä ja konfiskaatiota on pidetty tärkeänä. Toisaalta ensimmäisten esitutkintojen aloittaminen näkyvästi viestittynä vähentää nopeasti ja huomattavasti lainvastaista toimintaa.

muistiinpanot: Ismo Tuominen

Kuva 6: STM:n kokousmuistio 24.10.2019

Valvira teki lopulta tutkintapyyntönsä 25.9.2020 väittäen, että ”Valviran tulkin mukaan sellainen alkoholijuomien internetin välityksellä Suomeen tapahtuva myynti, jossa myyjä osallistuu kuljetukseen ja verojen maksuun, on Suomen alkoholilain vastaista”. Kansliapäällikkö Varhilan johdolla ja Valviran tulossopimukseen kirjattu ajojahti sai nöyryyttävän käänteen, kun Euroopan komissio ilmoitti 3.2.2021 aloittavan EU Pilot -menettelyn Suomea vastaan. Nöyryytyksen huipentumana virkamiehet saivat ensitiedon asiasta median välityksellä.

Valviran tutkintapyyntö tunnetusti ei menestynyt, vaan se johti kahden yhtiön osalta syyttämättäjättämispäätöksiin²⁷, ja lopun kahdeksan yhtiön kohdalla esitutkinnan rajoittamispäätöksiin. Olennaista kaikissa päätöksissä on lainsäädännön epäselvyys sekä ennen

²⁷ <https://syyttajalaitos.fi/-/syyttamattajattamispäätökset-ns.-alkoholin-etamyyntiasiassa>

kaikkea se, ettei alkoholijuomien myynnin edes katsottu tapahtuneen Suomessa. Valvira on tämän jälkeen tarkentanut tulkintaansa apulaisoikeusasiamiehelle antamassaan selvityksessään (kts. lausunnon osio 3.3.).

Edellä lausuttuun nähden jatkovalmistelussa koko Visnapuu-osio on pakko laatia uusiksi otsikkoa myöten.

3.3 Selostettu Valviran tulkinta “etämyynnistä” on virheellinen

Viittaukset Valviran tulkintaan etämyynnistä ovat virheellisiä. Valvira on esitysluonnoksessa mainittuun apulaisoikeusasiamiehen kanteluasiaan EOAK/911/2023 antamassaan selvityksessään²⁸ todennut mm. seuraavaa:

- ”Syyttäjän huhtikuussa 2022 osaan Valviran tekemistä tutkintapyyntöistä tekemän syyttämättäjäntämispäätöksen jälkeen Valvira on ohjauksessaan todennut tilanteen olevan oikeudellisesti epäselvä.”
- ”Valviran ohjeen mukaan myyjän on ollut mahdollista ostajan toimeksiannosta avustaa tarvittavan kuljetuspalvelun hankkimisessa eli annetun ohjauksen yhteydessä käytetty ’etämyynti’-termi ei ole vastannut valmisteverolain mukaista etämyyntiä.”
- ”Kuten edellä on todettu, valmisteverolainsäädännön termit ’etämyynti’ ja ’etäosto’ eivät ole yhdenmukaisia alkoholilainsäädännön soveltamisen yhteydessä käytettyjen termien kanssa. Alkoholilaki ei sisällä kyseisiä käsitteitä. Valmisteverotuslaissa ne on tarkkaan määritelty.”
- ”Kysymys siitä, millainen alkoholijuomien internetin välityksellä tapahtuva myynti voidaan tulkita alkoholijuomien myynniksi Suomessa, on monilta osin vielä avoinna.”
- ”Koska termiä ’etämyynti’ ei ole ollut alkoholilaissa, on mahdollista, että tällä käsitteellä on tarkoitettu alkoholiasioissa eri aikoina ja eri toimijoiden toimesta erilaisia tapoja myydä alkoholia Suomeen ulkomailta käsin. Täsmennyksellä on kiistatta ollut ainakin se, missä määrin myyjä voi osallistua kuljetuksen järjestämiseen ja muuhun toimintaan, kuten verojenmaksuun Suomessa.”
- ”Se missä määrin myyjä voi osallistua kuljetuksen järjestämiseen ja olla etämyyjänä vastuussa verojen maksamisesta, on kysymyksenä vielä ratkaisematta.”
- ”Etämyynti siinä merkityksessä, kuin siitä on alkoholilain yhteydessä keskusteltu ei ole kategorisesti kiellettyä, eikä kategorisesti sallittua. Kyse on siitä, millä tavalla toteutettuna toiminnasta tulee alkoholilaissa kiellettyä vähittäismyyntiä tai välittämistä Suomessa. Tämä on kysymyksenä oikeudellisesti epäselvä.”

Edellä todetun lisäksi EU-tuomioistuimen asiassa C-596/23 Pohjanri antaman ratkaisun perusteella Valviran ohjeen mukainen toiminta (”Myyjä voi ostajan toimeksiannosta avustaa tarvittavan kuljetuspalvelun hankkimisessa”) johtaa valmisteverotuslain mukaiseen etämyyntiin. Kyseinen tulkinta on omaksuttu Suomen verolainsäädännön esitoissa jo vuonna 2010 (HE 263 / 2009 vp). Kun esitysluonnoksessa etämyynti määritellään valmisteverotuslain mukaisesti, olisi totuudenvastaista väittää Valviran katsovan tällaisen toiminnan kielletyksi. Tätä korostaa se, että virasto jopa tällä hetkellä ohjeistaa kirjallisesti valmisteverotuslain mukaiseen etämyyntiin.

²⁸ Valvira: Terveys, oikeudet ja tuoteturvallisuus -osaston selvitys kantelua koskevassa asiassa 13.4.2023, dnro V/5334/2023 asiassa EOAK/911/2023

Esitysluonnoksessa on siten valitettavasti esitetty jokin Valviran aiempi tulkinta. Jatkovalmistelussa on välttämätöntä, että lopulliseen hallituksen esitykseen päivitetään Valviran tuore tulkinta.

Valviralta 19.6.2025 saadun kirjallisen vahvistuksen mukaan ”osastolla ei ole lisättävää tuolloin asiassa antamaansa lausuntoon” eli selvityksessä ilmaistu tulkinta kuvastaa viraston tämänhetkistä tulkintaa ja käsitystä omasta ohjeistuksestaan ja alkoholilain tulkinnasta. Todettakoon selvyiden vuoksi, että oikeusasiamiehellä on perustuslaillinen tiedonsaantioikeus. Laillisuusvalvonnaeisessa oikeuskäytännössä onkin katsottu, että antamalla oikeusasiamiehelle vääriä tietoja selvityksessä virkamies voi syyllistyä rikokseen, jonka enimmäisrangaistus on vuosi vankeutta. Edellä lausuttu huomioden Valviran selvitystä ja siinä esitettyjä kannanottoja on syytä pitää luotettavina eikä allekirjoittaneella ole minkäänlaista epäilyä, että ylimmälle laillisuusvalvojalle olisi valehdeltu.

Eduskunnan tiedonsaantioikeus huomioden (PeVL 30 / 2020 vp) hallituksen esityksen esittelijän tulee antaa virkavastuulla eduskunnalle totuudenmukaiset tiedot, josta johtuen jatkovalmistelussa Valviran tulkinta vallitsevasta nykytilasta on kirjattava hallituksen esitykseen oikein ja totuudenmukaisesti.

3.4. EU Pilot -menettely on kuvattu ylimalkaisesti ja vähämerkityksellisenä

Suomi on ollut EU Pilot -menettelyn kohteena helmikuusta 2021. Määritelmällisesti kyse ei ole siitä, että ”keskustelua on jatkettu” vaan siitä, että *komissio ei ole hyväksynyt* Suomen vastauksia. Pilot-menettely päättyy välittömästi, kun komissio saa jäsenvaltiolta hyväksyttävän vastauksen.

Ensimmäisen Pilot-kirjelmän ydin on komission toisessa kysymyksessä, jossa komissio kysyy viittauksella sähkökauppadirektiivin 3(4) artiklaan ja EUT:n ratkaisun C-390/18 Airbnb Ireland (tuomion 96 kohta) valossa, onko Suomi ilmoittanut poikkeuksista alkoholijuomien rajat ylittävään verkkomyyntiin. Vastaus on tietysti ”ei”, joten kuin esitysluonnoksen sähkökauppadirektiiviä koskevassa osiossa on todettu, myyntiin sovelletaan myyjän sijoittautumisvaltion lainsäädäntöä. Mitään etämyyntikieltoa ei ole olemassa.

Ensimmäinen kirjelmä sekä STM:n vastaus on julkaistu STM:n sivuilla. Toisessa kirjelmässä komissio katsoi, että vähittäismyyntilupavaatimus on SEUT 34 artiklan vastainen tuonnin rajoitus²⁹. STM:n vastauksen³⁰ mukaan ”Vaikka rajat ylittävää alkoholijuomien vähittäismyyntiä koskevat säännökset ja asiassa annetut tuomiot ovat selviä, poliittisessa keskustelussa on esitetty säännösten sisällöstä ja vaikutuksista ristiriitaisia tietoja”. Mitä tarkoittaa ’rajat ylittävä alkoholijuomien vähittäismyynti’, kun sellaista määritelmää ei ole voimassa olevassa laissa eikä määritelmää ole edes puheena olevassa esitysluonnoksessa?

Kolmannessa kirjelmässä komissio siirtyi tarkastelemaan asiaa yksityishenkilön tuontina, ja neljännessä kirjelmässä komissio kyseli jo mahdollisten lakimuutosten perään. Todetun mukaisesti komissio ei hyväksynyt tähän annettua vastausta, jonka johdosta Suomi vastaanotti viidennen kirjelmän keväällä 2025. Ottaen huomioon, että Karttusen esittelemä viides vastaus on päivätty 30.4.2025, on varmasti ollut niillä rajamain, jossa sähkökauppadirektiivin merkitys on täysin valjennut STM:lle. Asiakirjat tulevat julkisiksi välittömästi Pilot-menettelyn päättyttyä, jota ennen

²⁹ Komission lisäkirje 17.11.2022 EU Pilot -asiassa EUP(2021)9837, s.1 : ”We have carefully reviewed your explanations in relation to the restrictions on alcohol provided in the Finnish Alcohol Act, particularly in light of the judgment of the Court of Justice in case C-198/14 Visnapuu. Based on these elements, it has now been clarified that the ‘licensing scheme’ imposed in the Finnish Alcohol Act represents a measure having equivalent effect to an import restriction, pursuant to Article 34 TFEU.”

³⁰ STM:n 20.12.2021 päivätty lisävastaus EU Pilot -asiassa EUP(2021)9837, VN/10192/2021.

komissio toimittaa kantelijoille (eli allekirjoittanut mukaan lukien) yhteenvedon jäsenvaltion kanssa käydyn dialogin lopputuloksista. Asian käsittely mediassa lienee taattu.

4. Viranomaistulkinnan kehitys 1993-2007

Jotta yhdellekään virkamiehelle tai kansalaiselle ei jäisi epäselväksi, että etämyyntiä ei ollut kielletty Suomen liittyessä Euroopan unioniin eikä sitä ole jäsenyyden aikana kielletty, seuraavassa käsitellään lyhyesti viranomaisten tulkinnan kehitys vuodesta 1993 alkaen.

4.1 Komission selvitys vuonna 1996 ja STM:n työryhmä vuonna 2000

Suomen EU-jäsenyysneuvotteluissa sovittiin³¹, että Alkon maahantuonnin yksinoikeus puretaan, mikä pantiin täytäntöön 1.1.1995 voimaan tulleella alkoholilailalla 1143/1994. Ennen unioniin liittymistä EFTA-tuomioistuin oli jo vuonna 1994 todennut Alkon maahantuontimonopolin ETA-sopimuksen vastaiseksi³².

Sisämarkkinoista vastaava Euroopan komission XV pääosasto lähetti heinäkuussa 1996 saamiensa valitusten johdosta Suomelle kirjelmän alkoholilainsäädännön mukauttamisesta EU-jäsenyyden vaatimukseen (**Liite 1**)³³. Komission mukaan yksi kanteluiden aihe oli ”ongelmat [...] alkoholijuomien lähettämisessä ja vastaanottamisessa yksityiskäyttöön.” Komissio pyysi saada tietoja ”säännöksistä, jotka koskevat yksityishenkilöiden tai yritysten mahdollisuuksia lähettää tai vastaanottaa alkoholijuomia yksityiskäyttöön esimerkiksi postin tai muun lähetyspalvelun kautta” sekä pyysi vastausta kysymykseen ”Minkälaiset säännökset koskevat kuluttajien mahdollisuuksia suoraan [...] tilata tuotteita toisista jäsenmaista? Minkälaisia veroja ja muita kustannuksia tilaaja on velvollinen suorittamaan?”.

Sosiaali- ja terveysministeriö vahvisti vastauksessaan elokuussa 1996 (**Liite 2**) kuluttajien oikeuden tilata alkoholijuomia ulkomailta ja toisaalta myyjien oikeuden lähettää juomat ja maksaa verot Suomeen³⁴:

”Alkoholilaissa säädetään kaupallisesta maahantuonnista lain 8 §:ssä ja maahantuonnista yksityiseen käyttöön 10 §:ssä. Näissä ei säädetä mitään alkoholijuomien lähettämisestä toisesta jäsenmaasta. Alkoholilaissa ei siten ole rajoitettu kuluttajien mahdollisuuksia tilata alkoholijuomia toisista jäsenmaista. Suomalaiseen lainsäädäntötapaan ei kuulu määritellä toimintoja, jotka ovat sallittuja. Alkoholilaissa on ensisijaisesti pyritty määrittelemään kielletyt ja luvanvaraiset toiminnot. [...] Tilatuista juomista verovelvollinen on joko yksityishenkilö itse tai tai, mikäli kaukomyyntin edellytykset täyttyvät, myyjän veroedustaja.”

Sosiaali- ja terveysministeriö toisti edellä mainitun näkemyksensä vastauksessaan 26.5.1997 eräälle kaupallista maahantuontia koskevan lainkohdan tulkinnan kysyneelle elinkeinonharjoittajalle. Ministeriö totesi mm. seuraavaa³⁵:

³¹ Suomen EU-liittymissopimuksen 50 luvun alkoholimonopoleja koskevan julistuksen liiteasiakirja 17.11.1993 CONF-SF 78/93.

³² EFTA-tuomioistuimen ratkaisu 16.12.1994 asiassa E-1/94 Restamark.

³³ Euroopan komission XV pääosaston 22.7.1996 päivätty kirje 006751 Suomen EU-suurlähettiläs Antti Satulille aiheena ’Suomen alkoholilainsäädännön mukauttaminen’.

³⁴ STM:n vastaus Euroopan komission XV pääosastolle 29.8.1996 aiheena ’Suomen alkoholilainsäädännön mukauttaminen’, dnro STM/11/062/96.

³⁵ Sosiaali- ja terveysministeriön ehkäisevän sosiaali- ja terveyspolitiikan osaston kirje 26.5.1997 (Dnro 308/072/96). Asian ratkaisija on ylijohtaja Jarkko Eskola, ja kirje on lähetetty tiedoksi vastuuministerille

”Sosiaali- ja terveysministeriölle 2.1.1997 toimittamanne viitekohdassa mainitun kirjeen mukaan viisi eri osakeyhtiötä on tilaamalla tuonut viinejä Ranskasta tarjotakseen niitä lahjaksi asiakkailleen ja omalle henkilökunnalle. Olette tiedustellut sosiaali- ja terveysministeriön kantaa siihen, onko toiminta sallittua eli onko tuominen tapahtunut ’kaupalliseen tarkoitukseen’ vaiko ei. [...] Suomalaisessa alkoholijärjestelmässä vaaditaan erityinen viranomaisen myöntämä lupa siitä tapauksessa, että alkoholijuomia aiotaan täällä myydä tai anniskella tai käyttää muuhun lain erikseen mainitsemaan kaupalliseen tarkoitukseen. Tällöin on valvonnallisista syistä erittäin tärkeää, että maahantuonti tällaiseen tarkoitukseen tapahtuu vain silloin, kun näihin kaupallisiin toimintoihin on olemassa lupa tai muu suostumus. [...] Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että kirjeessänne mainituissa tapauksissa ei ole kysymys sellaisesta ’kaupallisesta tarkoituksesta’, jota alkoholilain 8 §:ssä tarkoitetaan. [...] Samalla on syytä muistaa, että alkoholijuomista suoritetaan myös tällaisessa tapauksessa suomalaisten säädösten mukainen verotus.”

Vanhan alkoholilain (1143/1994) 8 §:ää muutettiin lopulta lailla (1/1999), jotta tuonnin vapaus ilmenisi selvemmin. Kyseisessä lainkohdassa oli lueteltu viisi tapausta, joissa toimijan suorittama alkoholijuomien maahantuonti katsottiin tapahtuvan kaupallisessa tarkoituksessa: 1) alkoholiyhtiö, 2) tukkumyyntiluvan haltija, 3) valmistus- tai käyttöluvan haltija, 4) vähittäismyynti- tai anniskeluluvan haltija, 5) ulkovallan Suomessa toimiva edustusto. Tältä osin lain esitöissä todetaan muutetusta 8 §:stä seuraavaa³⁶:

”EU:n komission XV pääosaston kanssa käydyissä neuvotteluissa on ilmennyt, että edellä mainittu periaate, jonka mukaan tuonti on vapaata, ei ole selvästi näkyvissä alkoholilaissa. Erityisesti 8 §:n 1 momenttia on pidetty tältä osin vaikeaselkoisena. Tämän vuoksi ehdotetaan, että kyseinen lainkohta muutetaan sellaiseen muotoon, että asia käy ilmi mahdollisimman selvästi.”

”Voimassa oleva 8 §:n 1 momentti on rakenteeltaan sellainen, että siinä luetellaan yksityiskohtaisesti sallitun kaupallisen alkoholijuomatuonnin ala. Tämä on saattanut antaa vaikutelman siitä, että on olemassa myös kiellettyä alkoholijuomien kaupallista tuontia.”

Aiemmin todetun mukaisesti Suomen viranomaiset vahvistivat Euroopan komissiolle, ettei alkoholilain (1143/1994) 8 § alkuperäisessä muodossaan koskenut alkoholijuomien lähettämistä kuluttajalle ulkomailta. Lakimuutoksen esitöistä ilmenee, ettei luetellun viiden tapauksen ulkopuolella ollut muuta kiellettyä kaupallista maahantuontia. Suomessa tapahtuvaksi alkoholijuomien vähittäismyyntiksi ei siten ole katsottu tilannetta, jossa ulkomaille sijoittautunut myyjä lähettää juomat kuluttajalle Suomeen ulkomailta.

STM asetti työryhmän vuonna 2000 selvittämään alkoholilaissa säätlemättä jääneitä yksityiskohtia (**Liite 3**)³⁷. Työryhmän 30.3.2001 päivätyssä yksimielisessä mietinnössä (**Liite 4**)³⁸ todetaan tilanteesta vuoden 1999 alkoholilain muutoksen jälkeen, että myyjän sallitaan lähettää alkoholijuomia kuluttajalle ulkomailta Suomeen, ja että myyjän on tällaisessa tilanteessa maksettava verot Suomeen sijoittautuneen veroedustajan välityksellä:

avustajineen, STM:n kansliapäällikölle, valtiovarainministeriölle, sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskukselle sekä tullihallitukselle.

³⁶ HE 247 / 1998 vp

³⁷ STM:n ehkäisevän sosiaali- ja terveyspolitiikan osaston ylijohtaja Jarkko Eskolan allekirjoittama asettamispäätös 29.8.2000 ’Alkoholikaupan laajentamista tutkivan työryhmän asettaminen’. Johdannon kuvaus: ”Alkoholijuomien internet-kauppa on laajenemassa, mikä on tuonut uusia, säätlemättä jääneitä piirteitä tähän toimintaan” sekä tehtävänannon kohta 2: ”[Työryhmän tehtävänä on pohtia] millä tavoin alkoholilainsäädännössä tulisi säädellä alkoholijuomien tilaaminen ulkomailta”.

³⁸ ’Alkoholijuomien tarjontatapoja koskevan työryhmän mietintö’ 30.3.2001 / sosiaali- ja terveysministeriö

”Työryhmä katsoo, että alkoholijuomia koskeva elinkeinotoiminnan tulisi Suomessa edelleen kuulua yksinomaan alkoholiyhtiölle ja alkoholilain mukaisille luvanhaltijoille. Kuluttajille alkoholijuomien tilaaminen suoraan ulkomailta tulisi edelleen pitää sallittuna, mutta rinnakkaista kotimaassa toimivaa alkoholijuomien myynti- ja jakelukanavaa ei tulisi sallia. [...] Kuluttajan kannalta edellä mainittu merkitsisi sitä, että alkoholijuomia voisi edelleen tilata ulkomailta, maksaa tilauksensa myyjälle ja vastaanottaa myyjän lähettämä alkoholijuomalähetys.”

”Laissa ei siten kielletä kuluttajia tilaamasta alkoholijuomia ulkomailta. Alkoholijuomien maahantuontia ei ole määrällisestikään lainkaan rajoitettu. Laissa ei myöskään ole säännöksiä, joissa kielletäisiin alkoholijuomien myynti- tai lähetystoiminta, joka tapahtuu Suomen ulkopuolelta. Suomen rajojen ulkopuolella tapahtuvaan elinkeinotoimintaan puuttuminen ei ole tehokkaasti edes mahdollista kansallisella lailla.”

”Valmisteverotuslain 7 §:n 7-kohdassa tarkoitetusta kaukomyynnistä on kysymys silloin, kun yksityishenkilö ostaa toisesta jäsenvaltiosta tuotteita, jotka myyjä tai joku tämän puolesta lähettää tai kuljettaa [...]. Myyjällä, joka myy tuotteita Suomeen tällä tavalla on oltava Suomessa veroedustajana täällä asuva tai toimiva henkilö, jolle tulliviranomainen on myöntänyt oikeuden suorittaa valmistevero myyjän puolesta täällä vastaanotetuista tuotteista.”

STM:n työryhmä arvioi alkoholijuomien myyntiä ja maahantuontia sähkökauppadirektiivin ja sen täytäntöönpanemiseksi laaditun OM:n sähkökauppatyöryhmän mietinnön valossa seuraavasti³⁹:

”Tyypillisiä lain soveltamisalaan kuuluvia palveluja ovat mainonta ja muu myynninedistämistoiminta ja lisäksi myös tavaroiden tarjoaminen siltä osin, kun toiminta tapahtuu sähköisesti. Laki ei sen sijaan koske fyysisten tavaroiden toimittamista. [...] Yhteensovitettun alan ulkopuolelle jäävät perustelujen mukaan esimerkiksi säännökset [...] alkoholijuomien maahantuonnista.”

Arvioidessaan mietinnössään vaihtoehtoa kieltää alkoholijuomien tilaaminen ulkomailta, STM:n työryhmä esittää kahta mahdollista lainsäädännöllistä toimea:

”Jos Suomessa pidettäisiin tarpeellisena rajoittaa alkoholijuomien tilaamista ulkomailta, lakiteknisesti valittavana olisi kaksi linjaa:

-Lakiin kirjattaisiin Ruotsin tapaan tyhjentävä luettelo alkoholijuomien sallituista maahantuontitavoista, joista puuttuisi kuluttajan mahdollisuus tilata alkoholijuomia ulkomailta, tai
-Alkoholilain nykyisen systematiikan pohjalta kiellettäisiin esimerkiksi 10 §:n uudessa 2 momentissa alkoholijuomien maahantuonti etämyynnin yhteydessä.”

Työryhmälle on näin ollen ollut selvää, ettei alkoholijuomien myyntiä internetissä voida kieltää, vaan ainoana mahdollisuutena toiminnan kieltämiseksi olisi säätää myyjän jäsenvaltion lain alaisuudessa myytyjen tuotteiden *maahantuontia Suomeen* koskeva kieltö. Mainittu Ruotsin tapa katsottiin sittemmin yhteisön tuomioistuimessa EU-oikeuden vastaiseksi vuonna 2007 tapauksissa C-170/04 Rosengren ja C-186/05 komissio v. Ruotsi. Huomionarvoista on se, että työryhmä yksimielisessä mietinnössään katsoo, että mahdollinen kieltö olisi pitänyt säätää vanhan alkoholilain (1143/1994) yksityishenkilön tuontia koskevaan 10 §:ään eikä kaupallista tuontia koskevaan 8 §:ään (1/1999). Työryhmä on siten selvästi katsonut, että ulkomailta internetin välityksellä myytyjen tuotteiden maahantuonti ei ole kaupallisessa tarkoituksessa tapahtuvaa eikä siten Suomen vähittäismyynnin yksinoikeus- tai lupasääntelyn alaista toimintaa. Tämä jälkimmäinen keino, eli etämyynnillä hankittujen alkoholijuomien maahantuonnin kategorinen kieltäminen eli myös *kuluttajilta*, oli

³⁹ ‘Alkoholijuomien tarjontatapoja koskevan työryhmän mietintö’ 30.3.2001 / sosiaali- ja terveysministeriö, s.29

Suomen hallituksen pyrkimyksenä⁴⁰ vuosina 2017 ja 2018, mutta kyseisenkaltaista säännöstä ei ole säädetty alkoholilakiin (1102/2017) Euroopan komission vastustettua tällaista EU-oikeuden vastaiseksi katsomaansa maahantuontikieltoa rikkomusmenettelyn uhalla.

Edellä mainittuun vuoden 2001 mietintöön liittyen STM julkaisi tiedotteen 23.4.2001 (**Liite 5**), jonka mukaan hallituksen esityksen muotoon laadittu muistio luovutettiin vastuuministeri Osmo Soininvaaralle. Tiedotteessa todetaan, että alkoholijuomien tilaaminen internetin kautta ulkomailta siten, että myyjä maksaa verot, on sallittua⁴¹:

”Alkoholijuomien tilaaminen ulkomailta esimerkiksi internetin välityksellä on jonkin verran yleistynyt. Työryhmä katsoi, että alkoholijuomien tilaamismahdollisuutta ei ole tarpeen kieltää, mutta se tulee rajoittaa tilaajan ja ulkomailla toimivan myyjän väliseksi toiminnaksi. Alkoholijuomien tilaaminen ulkomailta olisi siten jatkossakin sallittua, kunhan myyjä tai tilaaja huolehtivat alkoholijuomaverojen maksamisesta.”.

Mietintö lähetettiin lausunnoille⁴², eikä Valviran edeltäjävirasto, Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus (STTV) lausunnossaan⁴³ vastustanut mietintöä. Virasto lausui sen sijaan:

”Työryhmässä oli jäsenenä Tuotevalvontakeskuksen edustaja ja myös työryhmän sihteeri oli Tuotevalvontakeskuksesta. Virastolla on siten ollut hyvä mahdollisuus vaikuttaa muistion sisältöön jo työryhmän työn aikana.”

Euroopan komissio aloitti rikkomusmenettelyn Ruotsia vastaan vuonna 2002 maan alkoholilaissa olleen yksityishenkilöitä koskevan maahantuontikiellon johdosta, ja komissio huomautti Ruotsia 17.10.2003 antamassaan perustellussa huomautuksessa tilanteesta Suomessa (vapaa suomennos, korostus tässä):⁴⁴

”Tässä yhteydessä voidaan mainita, että Suomessa, jossa myös on alkoholijuomien vähittäismyyntimonopoli, yksityishenkilöt voivat tilata alkoholijuomia ulkomailta saaden ne lähetettynä kotiinsa.”

Suomi toimitti yhteisön tuomioistuimelle kirjalliset huomautukset 15.7.2004 Ruotsin alkoholilakia koskevassa, edellä mainitun rikkomusmenettelyn kanssa rinnakkaisessa asiassa C-170/04 Rosengren⁴⁵. Suomen hallitus toteaa samansuuntaisesti mainitun STM:n vuoden 1996 selvityksen kanssa, että:

”Toisin kuin Ruotsissa, Suomessa ei ole katsottu tarpeelliseksi asettaa rajoituksia alkoholijuomien maahantuonnille siten, että yksityishenkilöiden vapautta tilata alkoholijuomia omaan tai lähipiiriinsä käyttöön esimerkiksi suoraan tuottajilta muista jäsenvaltioista olisi kielletty”.

⁴⁰ Kts. ilmoitus komissiolle 6.7.2018 asiassa TRIS/2018/324/FIN (laki alkoholilain muuttamisesta): ”Laissa selvennettäisiin, että alkoholijuomien vähittäismyyntiin luvanvaraisuutta ja vähittäismyyntimonopolia koskevat säännökset koskevat myös maahan tuotavia alkoholijuomia.”

⁴¹ STM:n 23.4.2001 julkaisema tiedote 99/2001 otsikolla ’Alkoholijuomien internetkauppaa ym. uusia tarjontatapoja selvittänyt työryhmä: Alkoholijuomien saatavuutta voidaan helpottaa nykyisestä’

⁴² Sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö 15.6.2001, dnro STM/9/69/2001

⁴³ Tuotevalvontakeskuksen lausunto STM:lle asiassa STM/9/69/2001 14.8.2001, dnro 16/07/2001.

⁴⁴ Euroopan komission perusteltu lausunto SG(2003)D/232444 Ruotsin kuningaskunnalle 17.10.2003 rikkomusmenettelyssä 2000/2267, s. 10: ”Nämnas kan också detta sammanhang att i Finland, som också har detaljhandelsmonopol för alkoholdrycker, får privatpersoner beställa alkoholdrycker från utlandet och få dem hemsända till sig.”

⁴⁵ Suomen hallituksen kirjalliset huomautukset EY 234 artiklan mukaisessa asiassa C-170/04 Klas Rosengren y.m. v. Riksåklagaren, 15.7.2004 HEL1025-19

Huomautuksissa todetaan sen lisäksi, että mahdolliset rajoitukset Suomessa tulisi asettaa lainsäädännöllisesti⁴⁶. Ruotsi hävisi EY-tuomioistuimessa komission sitä vastaan nostaman rikkomuskanteen (C-186/05 komissio v. Ruotsi)⁴⁷, johon liittyen Suomen valtio oli toimittanut tuomioistuimelle väliintulokirjelmän 19.12.2005, jossa todetaan, että kuluttajien suorittamaan maahantuontiin voi myös liittyä heille tarjottuja kuljetuspalveluita:⁴⁸

”Alkoholijuomien maahantuontiin yksittäisten kuluttajien toimesta liittyy myös heille tarjottuja maahantuontia helpottavia palveluita: aktiivista suoramarkkinointia ja muuta kuluttajamarkkinointia sekä tilausten, maksujen ja tuotteiden välitystoimintaa sekä kuljetuspalveluita.”

4.2. ”Paskatyö tuli tehtyä” - STTV:n virkamies keksi etämyyntikiellon

Valviran Ohje on julkaistu vuonna 2010 ja päivitetty vuonna 2015. Valviran ohjeen taustalla on eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen kanteluratkaisu (Dnro 1462/4/07) Tuotevalvontakeskuksen (STTV) epäselvästä tiedottamisesta ja virheellisestä tavasta käyttää valmisteverovelvollisuutta alkoholilain tulkinnassa vuonna 2007.

Tiedotteiden sisältö on selitetty yksityiskohtaisesti edellä mainitussa apulaisoikeusasiamiehen ratkaisussa sekä myös Helsingin kärjäoikeuden 5.10.2010 antamassa ratkaisussa R 09/5991 (ns. Viinikauppa-tapaus) ja erikoissyyttäjän 12.4.2022 tekemissä syyttämättäjättämispäätöksissä R 21/29844 liittyen Valviran 25.9.2020 tekemään Tutkintapyyntöön.

STTV:n uusi tulkinta alkoholilaista ilmenee viraston alkoholihallinnon osaston 30.11.2006 päiväystä muistiosta (**Liite 6**), jossa yhtäältä todetaan ”Alkoholilain 8 § on kirjoitettu tavalla, joka puoltaa sitä tulkintaa, että alkoholijuomien maahantuonnilla omaan käyttöön tarkoitetaan sellaista maahantuontia, jossa alkoholijuoman loppukäyttäjä tuo juomat maahan fyysisesti mukanaan eli ns. matkustajatuontina”, mutta toisaalta arvioidaan, että ”Alkoholilain tulkitseminen kerrotulla tavalla johtaisi todennäköisesti siihen, että Suomen alkoholilaki tulkittaisiin Euroopan yhteisön

⁴⁶ Suomen hallituksen kirjalliset huomautukset EY 234 artiklan mukaisessa asiassa C-170/04 Klas Rosengren y.m. v. Rikssåklagaren, kohta 19: ”Suomi katsoo, että mikäli monopolin tavoitteiden toteutuminen ja samalla sen olemassaolo vaarantuu, kansallisten viranomaisten on kuitenkin voitava reagoida toteuttamalla monopolin suojaamisen edellyttämät toimenpiteet.” sekä kohta 20: ”Tässä tarkoituksessa voi olla tarpeellista esimerkiksi asettaa alkoholijuomien maahantuonnille sellaista rajoituksia, jotka katsotaan tarpeelliseksi monopolin säilyttämiseksi. Monopolin toimintaa koskevia oikeussääntöjä on voitava muuttaa vallitseva yhteiskunnallinen tilanne ja toimintaympäristö huomioon ottaen. Vain tällä tavoin monopolit voivat säilyä sellaisina, että niiden toiminta vastaa niillä tavoiteltua päämäärää.”

⁴⁷ On huomioitava, että asiassa C-186/05 komissio v. Ruotsi ei otettu kantaa siihen, tuleeko ostajan itse järjestää hankkimiansa alkoholijuomien kuljetus. Tapausta on nähtävästi sittemmin Suomessa tulkittu virheellisesti koskevan vain etäostoa, eikä etämyyntiä. Asia selviää Suomen hallituksen 19.12.2005 päiväystä väliintulokirjelmästä EY-tuomioistuimelle asiassa C-186/05 (HEL1022-42), kohta 1: ”Kanteessaan komissio vaatii yhteisöjen tuomioistuinta toteamaan, ettei Ruotsin kuningaskunta ole noudattanut EY 28 artiklan mukaisia velvoitteitaan, koska se estää alkoholipitoisten juomien yksityisen maahantuonnin, joka tapahtuu itsenäisen välittäjän tai ammattimaisen kuljetuspalvelun välityksellä, minkä ei voida katsoa olevan perusteltua EY 30 artiklan nojalla.” sekä EY-tuomioistuimen todistusvoimaisesta ruotsinkielisestä tuomiosta C-186/05: ”Konungariket Sverige har åsidosatt sina skyldigheter enligt artikel 28 EG genom att förbjuda att privatpersoner importerar alkoholdrycker genom oberoende mellanhand eller yrkesmässig befordran, utan att detta förbud kan anses vara befogat enligt artikel 30 EG.” Tuomion ranskankieliseen käännökseen perustuvassa suomennoksessa käytetään kuljetusliikkeiden yhteydessä ilmaisua ’näiden henkilöiden valitsemien’, jota todetusti ei komission kanteessa eikä todistusvoimaisessa tuomiossa käytetä: ”Ruotsin kuningaskunta ei ole noudattanut EY 28 artiklan mukaisia velvoitteitaan, koska se on kieltänyt yksityishenkilöiltä alkoholijuomien maahantuonnin, joka tapahtuu näiden henkilöiden valitsemien itsenäisten välittäjien tai ammattimaisten kuljetusyritysten välillä, eikä tätä kieltoa voida pitää perusteltuna EY 30 artiklan nojalla.”

⁴⁸ Suomen hallituksen 19.12.2005 toimittama väliintulokirjelmä Euroopan yhteisöjen tuomioistuimelle asiassa C-186/05 komissio vastaan Ruotsi. Ulkoasiainministeriö, oikeudellinen osasto (HEL1022-42). Kohta 13, s. 3-4.

perustamissopimuksen 28 ja 31 artiklojen vastaiseksi”. Viinikauppa-tapauksen todistajanlausunnoista ilmenee STTV:n tulkinnanmuutos loppuvuonna 2006.^{49 50}

STTV:n muistiolla on ajallinen yhteys asiaan C-170/04 Rosengren, sillä samalla päivämäärällä julkisasiamies antoi ratkaisuehdotuksen, jonka mukaan yksityishenkilöiden maahantuonti kuuluu monopolin yksinoikeuden alaan ja että yksityishenkilöille asetettu maahantuontikielto on EU-oikeuden mukainen⁵¹. EU-tuomioistuimien kuitenkin ratkaisi asian katsoen, ettei yksityishenkilön tuonti ensinnäkään ole monopolin yksinoikeuden alaa, ja ettei tuontikielto ole EU-oikeuden mukainen. Vaikuttaakin siltä, että Suomen alkoholilakia tulkittiin julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksen valossa ”etukseen”, ja kun EU-tuomioistuin ratkaisi sekä Rosengren- että komissio v. Ruotsi (C-186/05) -tapaukset toisin myöhemmin vuoden 2007 aikana, Tuotevalvontakeskus joutui muuttamaan lennossa omaa tulkintaansa.

Olennaista on, että Tuotevalvontakeskus on ensin alkuvuodesta 2007 ilman alkoholilain muutosta väittänyt sekä etäoston ja etämyynnin kielletyksi, mutta on sen jälkeen 25.10.2007 julkaisemassaan tiedotteessaan katsonut, että myyjä voi avustaa kuljetuksen järjestämisessä, ja lopulta on Tullin kanssa 5.11.2007 julkaissut tiedotteen otsikolla ’STTV ja Tulli määrittivät alkoholijuomien kaukomyynnin pelisäännöt’.⁵² Helsingin käräjäoikeuden ratkaisun R 09/5991 puolustuksen esittämistä todisteista ilmenee, että Tuotevalvontakeskus on kyseisen tiedotteen jälkeen antanut yksityiselle kirjallista neuvontaa vuonna 2007, miten elinkeinonharjoittaja voi myydä toisesta jäsenvaltiosta alkoholijuomia suomalaiselle kuluttajalle osallistuen kuljetuksen järjestämiseen ja verojen maksuun Suomeen siten, ettei toimintaa katsottaisi alkoholilain tarkoittamaksi vähittäismyynniksi Suomessa. Tähän samaan tosiasiaan kiinnitti erikoissyöttäjä huomion Valviran

⁴⁹ Tuomion s. 17: ”Todistaja Virtaranta on käsitellyt alkoholin kaukomyyntiä vain verokysymysten kannalta, ei alkoholilainsäädännön kannalta. Hallituksen esitykseen 16/2007 liittyen epävirallinen työryhmä kokoontui pohtimaan alkoholiverotukseen liittyviä kysymyksiä loppuvuodesta 2006. Virtarannalle selvisi vasta työryhmäkokouksessa, että alkoholilaki kieltää alkoholin kaukomyynnin. STTV:n kanta alkoholilain tulkintaan muuttui työryhmän kokouksen jälkeen, vaikka alkoholilakiin ei tehty muutoksia. Virtaranta esitti edellä mainitussa kokouksessa, että alkoholilakia tulisi muuttaa, mikäli lain tulkintaa muutettaisiin. Virtarannan käsityksen mukaan myyjän sallittiin itse tuoda alkoholijuomia maahan vuoden 2006 loppupuolelle saakka.” Todistaja Virtaranta toimi valtiovarainministeriössä valmisteverotusyksikön päällikkönä.

⁵⁰ Tuomion s. 17: ”Todistaja Teräväinen on vahvistanut, että etäosto/kaukomyynti -käsitteet ovat verolainsäädännössä käytettyjä käsitteitä. Kaukomyynnissä myyjä järjestää tuotteen kuljetuksen Suomeen, kun taas etäostossa kuljetus tapahtuu ostajan toimesta. Teräväisen mukaan loppuvuonna 2006 eräaseen veroedustajahakemukseen liittyen STTV ilmoitti kantanaan, että kaukomyynti oli laitonta. Tämä poikkesi STTV:n aikaisemmasta kannasta. Tullilla ei ollut tietoa, että alkoholin kaukomyynti Suomeen olisi laitonta.” Todistaja Teräväinen toimi tulliliitarkastajana tullihallituksen valmisteverotusyksikössä tehtäväänään valmisteverotuslainsäädännön kehittäminen.

⁵¹ ”Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin vastaa Högsta domstolenille seuraavasti:

1) Yksityisille asetettu alkoholijuomien tuontikielto, sellaisena kuin siitä säädetään 16.12.1994 annetussa alkoholilaissa (alkohollag (1738:1994)), on tarkoitettu tällä lailla käyttöön otetussa erityisessä järjestelmässä alkoholin vähittäismyynnimonopolin olemassaoloon ja toimintaan olennaisesti liittyväksi oikeussäännöksi. Näin ollen sitä on tutkittava EY 31 artiklan perusteella.
2) Alkoholilaissa käyttöön otetun kaltaisessa erityisessä järjestelmässä yksityisille asetettu alkoholijuomien maahantuontikielto on lähtökohtaisesti EY 31 artiklan 1 kohdan mukainen. “

⁵² Tullin ja Tuotevalvontakeskuksen 5.11.2017 päivätty yhteistiedote ’STTV ja Tulli määrittivät alkoholijuomien kaukomyynnin pelisäännöt’. Sivu arkistoitu tässä osoitteessa:
https://web.archive.org/web/20080108171320/http://www.tulli.fi/fi/01_Ajankohtaista/01_Lehdistotiedotteet/vipnews_42247.jsp

Tutkintapyyntöä koskeissa syyttämättäjättämispäätöksissä⁵³.

Lain tulkinnan muutos perustui yhden Tuotevalvontakeskuksen virkamiehen mielipiteeseen, eikä lainsäädännön muutokseen. Iltalehden ansiokkaassa selvityksessä 26.3.2022 ilmenee, että ylitarkastaja Rainer Pätsi ilmoitti alkoholialan tilaisuudessa vuonna 2007, että ”paskatyö tuli tehtyä”, ja totesi lopulta Iltalehden toimittajalle kirjallisesti näin: ”Aikoinaan tekemäni alkoholilaintulkinta, jonka siis tein jo vuonna 2003, on pitänyt jo kohta kaksikymmentä vuotta. Jos tulkintani olisi ollut väärä, niin ei siitä enää vuonna 2022 tarvitsisi kirjoittaa. Asia olisi varmaan jo ajat sitten korjattu.”⁵⁴

5. Pykäläkohtaiset huomiot

5.1 Poikkeukset luvanvaraisuudesta (6 §:n 1 momentin 1-kohta)

Aiemmin todetun mukaisesti etämyynti on esitysluonnoksessa aivain oikein todettu ja määritelty muuksi toiminnaksi kuin vähittäismyynniksi, joka lähtökohtaisesti on alkoholiyhtiön yksinoikeuden alaa.

Kun kuitenkin ehdotettua 6.1 §:n 1-kohtaa lukee yhdessä voimassa olevan 6 §:n 2 momentin kanssa (”Alkoholiyhtiöllä on yksinoikeus alkoholijuomien vähittäismyyntiin 1 momentin 1–3 kohdassa ja 17 §:ssä säädettyin poikkeuksin.”), muodostuu virheellisesti kokonaisuus, jossa enintään 2,8 til-%:n alkoholijuomien etämyynti on lailla säädetty poikkeus alkoholiyhtiön vähittäismyynnin yksinoikeudesta. Tämä olisi ratkaistavissa siirtämällä ehdotettu rajat ylittävää etämyyntiä koskeva 1-kohdan osa uuteen 9-kohtaan, joka kuuluisi ”enintään 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien rajat ylittävä etämyynti on sallittu”.

5.2 Alkoholijuoman rajat ylittävä etämyynti (17 b §)

Ehdotetun 17 b §:n mukaan etämyyjän on huolehdittava, että ”toimitukseen merkitään sen sisältävän alkoholijuomia”, tai jos lähetys sisältää väkevää alkoholijuomaa että ”tämä merkitään toimitukseen”.

Ehdotetun 71 §:n mukaan etämyyjälle voitaisiin määrätä rangaistusluontoinen seuraamusmaksu, mikäli 17 b §:n mukaista merkintää ei ole tehty.

Ehdotetun 37 §:n ja rikoslain 50 a luvun muodostaman kokonaisuuden mukaan alkoholijuomia alle 18-vuotiaalle tai väkevää alkoholijuomaa alle 20-vuotiaalle toimituksessa luovuttava voi syyllistyä alkoholirikokseen.

Etämyyjälle asetettu merkintävelvollisuus toisin sanoen toimii rajanvetona sille, että toimituksen suorittavan tulisi ymmärtää paketin sisältävän alkoholijuomaa tai väkevää alkoholijuomaa. Merkintävelvollisuus on kuitenkin määritelty hyvin löyhästi, eikä säännösluonnoksen ”merkitä toimitukseen” ota kantaa siihen, onko kyse fyysisestä merkinnästä paketissa vai jonkinlaisesta merkinnästä tietojärjestelmissä. Pykäläkohtaisissa perusteluissa viitataan logistiikkayhtiöiden tietojärjestelmiin. Tällaiset tiedot eivät välttämättä kulje toimitusta suorittavalle henkilölle asti, vaan

⁵³ Syyttämättä jättämistä koskeva päätös 22/2569, s. 6-7: ”Puolustuksen toimesta esitutkintaan on liitetty sähköpostiviestiketju, josta on pääteltävissä, että yhtiön käyttämät sopimusehdot ja toimintatavat on saatettu valvojan viranomaisen tietoon marraskuussa 2007 edellä käsitellyn 5.11.2007 päivätyn tiedotteen jälkeen. Viranomaisen edustaja on viestin perusteella ohjannut, miten sopimus- ja toimitusehdot on kirjoitettava, jotta ne ovat viranomaislinjauksen mukaiset.”

⁵⁴ Iltalehti 26.3.2022. <https://www.iltalehti.fi/politiikka/a/e09fca38-9eao-4fbo-8255-f7do2863b9d3>

tietoja saatetaan käyttää maahantuontivaiheessa verotustarkoituksiin tai siihen, että alkoholia sisältäviä lähetyksiä ei reititetä sellaisten valtioiden kautta, joissa alkoholijuomat ovat kiellettyjä. Esitysluonnoksessakin todetun mukaisesti logistiikkaketjut voivat olla pitkiä ja sisältää useita eri toimijoita, joten alkupäässä tehty merkintä ei välttämättä kulje ketjun loppuun asti.

Myöskään käytettävään kieleen ei ole otettu kantaa. Tulisiko suomalaisen toimitusluvan haltijan edustajan noudattaa 37 §:n mukaisia luovutusrajoituksia, kun pakettiin on jollakin EU:n virallisella kielellä eli esimerkiksi bulgariaksi tehty tussilla iso merkintä ”котешко котило”? Ei tietenkään, koska se tarkoittaa kissanhiekkaa.

Alkoholi on sen sijaan bulgariaksi ”алкохол”, minkä jokaisen toimituspassin suorittaneen pitäisi ehdotusluonnoksen perusteella tietää. Ehdotetussa muodossaan merkitsemistä koskeva vaatimus ei ole riittävän selvä ja tarkkarajainen. Etämyynissä ja etäostossa tulisi noudattaa yhtäläisiä merkitsemistapoja.

5.3 Hinnoittelu ja hinnan ilmoittaminen (51 §)

Ehdotuksen mukaisesti olisi kiellettyä tarjota alennettua yhteishintaa toimituksessa. On epäselvää, tarkoitetaanko tällä sitä, että rajat ylittävissä etämyynissä verkossa - jossa sovelletaan myyjän sijoittautumisvaltion lainsäädäntöä - ei käytännössä saisi tarjota suomalaisille ostajille sijoittautumisvaltion lainsäädännön mukaisia paljousalennuksia, koska juomia ei saisi tällöin toimittaa Suomessa. Säännös on selkeytettävä koskemaan vain alkoholiyhtiöstä tai vähittäismyynnistä toimitettavia juomia.

5.4 Etämyynin valvonta (60 §)

Sähkökauppadirektiivin perusteluosion 22 kohdan mukaan tietoyhteiskunnan palvelujen valvonnan olisi yleisen edun mukaisten tavoitteiden tehokkaan suojelun varmistamiseksi tapahduttava toiminnan lähteellä. Kuitenkin ehdotetussa 60 §:ssä Valviralle annettaisiin alkuperämaaperiaatteen vastaisesti toimivalta valvoa rajat ylittävää etämyyntiä verkossa. Toisaalta on huomioitava, että Suomesta ulkomaille suuntautuva verkkomyynti jätettiin kokonaan alkoholilain lupavaatimusten ja valvonnan ulkopuolelle (MmVL 23 / 2017 vp) alkoholilain kokonaisuudistuksessa vuonna 2017 alkoholilain (1102/2017) 6 §:n 1 momentin 3-kohdan poikkeussäännöksellä. Kukaan ei siis valvo etämyyntiä Suomesta ulkomaille, mutta esitysluonnoksen perusteella toisten jäsenvaltioiden myyjät joutuisivat kaksinkertaisen valvonnan kohteeksi, sekä sijoittautumisvaltiossaan sekä Suomessa.

Ehdotettu 60 § tulisi muuttaa siten, että Valvira valvoo korkeintaan rajat ylittävästä etämyynnistä myytyjen alkoholijuomien toimittamista.

LIITTEET

1. Komission XV pääosaston kirje 22.7.1996
2. STM:n vastaus komission XV pääosastolle 1996
3. Alkoholijuomien tarjontatapoja selvittävän työryhmän asettamispäätös 2000
4. Alkoholijuomien tarjontatapoja selvittäneen työryhmän muistio ja lausuntopyyntö 2001
5. STM:n tiedote 23.4.2001
6. STTV:n alkoholihallinto-osaston muistio 30.11.2006

EUROOPAN KOMISSIO

PÄÄOSASTO XV

Sisämarkkinat ja rahoituspalvelut

Pääjohtaja

XV/D

Brysselissä

423

DG XV/B/1

22.07.1996 006751

Asia : Suomen alkoholilainsäädännön mukauttaminen

Arvoisa herra suurlähettiläs,

Komission pääosasto XV on äskettäin saanut käsiteltäväkseen kolme valitusta koskien Suomen alkoholilainsäädännön mukauttamista yhteisöoikeuden, nimenomaisesti perustamissopimuksen 30, 34 ja 52 artiklan kanssa.

Valituskirjelmissä on kiinnitetty huomiota seuraaviin seikkoihin:

- ongelmat alkoholijuomien ja väkiviinan kaupallisessa maahantuonnissa ja maastaviennissä sekä alkoholijuomien lähettämisen ja vastaanottamisen yksityiskäyttöön;
- ongelmat lupien hankkimisessa alkoholijuomien tukkumyyntiä, valmistusta, anniskelua ja muuta liiketoimintaa varten;
- ongelmat alkoholijuomien myynninedistämisen ja saamisen kuluttajille suunnattuun vähittäismyyntiin.

I ALKOHOLIJUOMIEN MAAHANTUONTI JA MAASTAVIENTI

Valituskirjelmien mukaan väkiviivan (yli 60 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävä alkoholipitoinen aine) maahantuonti edellyttää erillisen luvan hankkimista. Alkoholijuomien (alle 60 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävä alkoholipitoinen aine) maahantuonti ei edellytä vastaavanlaisen luvan hankkimista.

Saamiemme tietojen mukaan muista jäsenmaista olevat tuottajat ja muut taloudelliset toimijat tarvitsevat kuitenkin käytännössä luvan, mikäli he tuovat alkoholijuomia Suomeen ja myyvät niitä Suomessa. Maahantuojat tarvitsevat tällaisen luvan, vaikka heidän asiakkaansa, esimerkiksi ravintolat, kotimaiset tuottajat tai vähittäismyyjät, omaavat ennestään luvan liiketoimintaansa varten.

Suurlähettiläs Antti Satuli

Suomen pysyvä edustaja Euroopan unionissa

Rue de Trèves 100 B-1040 Bryssel,

Belgia

Kyseinen alkoholijuomien maahantuojalta vaadittava lupa on nimeltään tukkumyyntilupa, ja sen myöntää valtion viranomainen, tuotevalvontakeskus. Kyseisen luvan hankkiakseen maahantuojan on osoitettava omaavansa riittävä luotettavuus, tarvittavat taloudelliset ja ammatilliset sekä muut henkilökohtaiset vaatimukset Suomen virallisen kielen taito mukaan lukien. Lisäksi maahantuojalla on oltava toimintaansa varten varasto.

Valituskirjelmien mukaan erityisesti sellaiset maahantuojat ja tukkumyyjät, jotka eivät pysyvästi harjoita liiketoimintaa Suomessa, ovat kohdanneet ongelmia näiden lupien hankkimisessa. Tähän on syynä viranomaisten varsinaisiin maahantuojiin kohdistama raskaampi ja kustannuksiltaan korkeampi lupa- ja valvontamenettely. Luvanhakijoille on aiheuttanut ongelmia erityisesti luvanhakijan henkilökohtaisiin ominaisuuksiin, kielitaitoon ja pysyvään varastoon kohdistuvat vaatimukset.

Tietojemme mukaan maahantuoja on lupaa hakiessaan velvollinen maksamaan lupapäätösmaksun. Luvan saadessaan maahantuoja on velvollinen maksamaan vuosittain valvontamaksun valvontaviranomaiselle.

Alkoholilainsäädäntö näyttää myös edellyttävän, että kotimaiset tuottajat, ravintoloitsijat ja muut taloudelliset toimijat hankkivat erillisen luvan, kuten valmistus- tai anniskeluluvan liiketoimintaansa varten. Lain mukaan näillä luvanhaltijoilla on rajoitettu maahantuontioikeus. Luvanhaltijat voivat tuoda maahan alkoholijuomia vain omaa toimintaansa varten ilmoitettuaan maahantuonnista etukäteen tuotevalvontakeskukselle. Nämäkin luvanhaltijat joutuvat hankkimaan erillisen tukkumyyntiluvan tuodakseen alkoholijuomia maahan myös mahdollisesti toisten taloudellisten toimijoiden käyttöön.

Edellä mainitun johdosta anniskeluluvan omaava ravintola voi tuoda maahan alkoholijuomia vain omaa toimintaansa varten. Ravintola tarvitsee kuitenkin erillisen luvan tuodakseen juomia maahan esimerkiksi toisten ravintoloitsijoiden käyttöön. Kyseinen luvanhaltija on uuden luvan hankkiessaan velvollinen maksamaan uuden lupapäätösmaksun sekä vuosittaisen valvontamaksun.

Valituskirjelmien mukaan elinkeinonharjoittajan, joka vie maasta alkoholijuomia tai väkiviinaa kaupallisiin tarkoituksiin, on velvollinen ennen toiminnan aloittamista tekemään tuotevalvontakeskukselle erillisen ilmoituksen toimimisesta maastaviejänä. Alkoholilainsäädäntö ja tuotevalvontakeskuksen vahvistamat ohjeet eivät sisällä tarkempia määräyksiä kyseisen vientiin liittyvän ilmoitusvelvollisuuden sisällöstä.

Valituskirjelmien mukaan päällekkäinen lupa- ja lupamaksujärjestelmä erityisine tuontiin liittyvine rajoituksineen sekä ilmoitusvelvollisuuksineen on suhteettoman vaikea ja hankala ottaen huomioon lupajärjestelmän tavoitteena oleva pyrkimys valvoa alkoholiin liittyviä kaupallisia toimintoja ja alkoholin kulutusta. Valittajien mukaan kyseiset päämäärät saavutettaisiin helpomminkin keinoin.

Valituskirjelmistä saatujen tietojen perusteella pääosasto XV:n yksiköt toteavat, että Suomen alkoholilainsäädännön mukaan alkoholijuomien maahantuonti näyttää edellyttävän käytännössä lupaa, vaikka kyseessä ei olekaan puhtaasta tuontilisenssijärjestelystä. Samoin viennistä on tehtävä virallinen ilmoitus.

Perustamissopimuksen 30 ja 34 artiklat kieltävät jäsenvaltioiden väliset tuonnin ja viennin määrälliset rajoitukset ja kaikki vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet. Kiellettyjä ovat kaikki kansalliset kauppaa koskevat säännökset, jotka vaativat ainoastaan

muodollisesti maahantuonti- tai maastavientilupia tai vastaavia muita menettelytapoja, vaikka nämä luvat myönnettäisiin automaattisesti. Puhtaasti muodollinenkin vaatimus tuontiluvan tai vastaavan asiakirjan toimittamisesta voi olla käytännössä vaikutukseltaan vastaava toimenpide. Tuotteen maahantuonnin ja muun markkinointitoimenpiteen rajoittaminen voi olla vaikutuksiltaan vastaava toimenpide, vaikka se koskisi samalla tavalla niin kotimaisia kuin toisista jäsenmaista olevia taloudellisia toimijoita.

Jäsenvaltio voi tietyin ehdoin poiketa tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevista periaatteista ainoastaan perustamissopimuksen 36 artiklassa mainituilla perusteilla. Jäsenvaltion viranomaisilla on velvollisuus tarvittaessa osoittaa, että tuonnin tai viennin määrälliset rajoitukset tai kaikki vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet, jotka on toteutettu 36 artiklan mukaisesti, todella pyrkivät kyseisessä artiklassa tarkoitettujen arvojen, kuten ihmisten terveyden suojeluun, ja ovat tarpeellisia tehokkaan suojelun takaamiseksi.

Se, että tietty vapaata kauppaa rajoittava toimenpide tekee mahdolliseksi jonkin 36 artiklassa mainitun toimenpiteen saavuttamisen ei yksistään riitä perustelemaan toimenpiteen toteuttamista. Toimenpiteen on oltava välttämätön tavoitteen olevan päämäärän saavuttamiseksi. Toimenpiteen on oltava sovelias ja järkevässä suhteessa asetettuun päämäärään nähden eikä sen kauppaa estävä vaikutus saa olla liiallinen ottaen huomioon tulos, johon pyritään. Tarjolla ei myöskään saa olla muita kauppaa vähemmän rajoittavia keinoja saman päämäärän saavuttamiseksi. Toimenpidettä on sovellettava erotuksesta sekä kotimaisiin että tuontituotteisiin.

Vaikka ihmisten terveyden suojeluun liittyvillä syillä perusteltaisiin esimerkiksi Suomen alkoholilainsäädännön määräyksiä alkoholijuomien kauppaan, maahantuontiin ja tukkumyyntiin liittyvistä lupamenettelyistä, niin kaikkien näiden kansallisten toimenpiteiden on oltava aikaisemmin esitetyllä tavalla välttämättömiä ja suhteellisia. Käsityksemme mukaan Suomessa on käytössä muitakin kansallisia toimenpiteitä, kuten vähittäismyyntimonopoli, jonka avulla jo valvotaan alkoholijuomien myyntiä kuluttajille.

II ALKOHOLIJUOMIEN VÄHITTÄISMYYNTIMONOPOLIN TOIMINTA

Valituskieltojen perusteella toisista jäsenmaista olevilla tuottajilla on ollut vaikeuksia saada tuotteensa vähittäismyyntiin Suomessa. Alkoholijuomien vähittäismyynti on edelleen muutamaa poikkeusta lukuunottamatta valtion omistaman yhtiön, Alko Oy:n yksinoikeus. Tuottajat ja maahantuojat ovat velvollisia tarjoamaan tuotteitaan kuluttajille vähittäismyyntimonopolin kautta. Kaikilla tuotteilla ei kuitenkaan ole mahdollisuutta päästä vähittäismyyntimonopolin valikoimiin. Tällä hetkellä eniten myydyistä tuotteista suurin osa on Alko-Yhtiöt Oy:n valmistamia tai ainakin maahantuomia.

Vähittäismyyntimonopolista huolimatta kotimaisille tuottajille on kuitenkin turvattu oikeus myydä tietyin ehdoin luvan nojalla tuotteitaan suoraan kuluttajille. Samanaikaisesti merkittävä osa kotimaisten panimoiden tuotteista voidaan myydä kuluttajille myös erillisen luvan hankkineiden ruokakauppojen ja vastaavien myymälöiden kautta.

Valituskieltojen saatujen tietojen perusteella pääosasto XV:n yksiköt toteavat, että alkoholilainsäädännön perusteella valtion omistamalla alkoholiyhtiö Alko Oy:llä on eräitä poikkeuksia lukuunottamatta edelleen yksinoikeus alkoholijuomien vähittäismyyntiin. Alko Oy tekee yksin päätökset toisista jäsenmaista olevien tuotteiden ottamisesta vähittäismyyntiin. Samalla se vaikuttaa kuluttajien mahdollisuuksiin hankkia

toisista jäsenmaista olevia tuotteita. Tietyissä olosuhteissa vähittäismyyntiin liittyvä yksinoikeus voi kuulua perustamissopimuksen 30 artiklan soveltamisalaan. Tästä syystä vähittäismyyntimonopolin tulee kaikilta osin olla järjestetty siten, ettei syrjintää esiinny kotimaisten ja toisista jäsenmaista olevien tuotteiden kesken.

* * *

Komission ja Suomen viranomaisten tähänastisen yhteydenpidon perusteella komission pääosasto XV:n yksiköt tunnustavat Suomen viranomaisten pyrkimykset mukauttaa Suomen alkoholilainsäädäntö vastaamaan yhteisöoikeuden vaatimuksia.

Edellä mainitut valituskirjelmät vastaanotettuaan pääosasto XV:n yksiköt ovat kuitenkin velvollisia tutkimaan kaikkia sellaiset väitteet, jotka koskevat Suomen alkoholilainsäädännön mukauttamista yhteisöoikeuden, nimenomaisesti perustamissopimuksen 30, 34 ja 52 artiklan kanssa

Selvittääksemme tarkemmin asiaan liittyviä tosiseikkoja pyytäisin ystävällisesti Suomen viranomaisia toimittamaan käyttöömme edellä esitettyjä seikkoja selventävän tarpeellisen tiedon sekä esittämään muutkin tarpeelliseksi katsomansa näkemykset asiasta täydennettynä asiaa mahdollisesti selventävillä asiakirjoilla, voimassaolevat säännökset mukaan lukien.

Pyytäisin tietoja alkoholijuomien maahantuontiin, maastavientiin sekä näihin liittyvästä lupa- ja lupamaksujärjestelmästä, muun muassa vaadittavista luvista ja lupamaksuista sekä ilmoitusvelvollisuuksista. Samoin pyytäisin tietoja säännöksistä, jotka koskevat yksityishenkilöiden tai yritysten mahdollisuuksia lähettää tai vastaanottaa alkoholijuomia yksityiskäyttöön esimerkiksi postin tai muun lähetyspalvelun kautta.

Edelleen pyytäisin tietoja varsinaisesta lupamenettelystä sekä luvanhakijalle asetettavista vaatimuksista, muun muassa viranomaisen harkintavallasta lupien myöntämisen ja luvanhaltijalle asetettavien ehtojen osalta sekä luvanhakijalle asetettavista henkilökohtaisista ja ammatillisista vaatimuksista ottaen huomioon kaikkien taloudellisten toimijoiden syrjimätön kohtelu.

Lopuksi pyytäisin tietoja säännöksistä ja muista tähänastisista toimenpiteistä vähittäismyyntimonopolin syrjimättömän toiminnan turvaamiseksi ja nimenomaisesti siitä

- Minkälaiset säännökset koskevat vähittäismyyntimonopoli Alko Oy:n oikeutta maahantuontiin ja tukkumyyntiin verrattuna yksityisten taloudellisten toimijoiden vastaaviin oikeuksiin?
- Minkälaiset säännökset koskevat vähittäismyyntimonopoli Alko Oy:n velvoitteita alkoholijuomien ostosta, valikoimassapidosta tai hinnoittelusta ottaen huomioon se, ettei vähittäismyyntiin ottamista koskevassa menettelyssä miltään osin esiinny suoraa tai epäsuoraa kansallisten tuottajien ja tuotteiden syrjintää.
- Minkälaiset säännökset koskevat tuottajien ja maahantuojien oikeutta markkinoida tuotteitaan Suomessa? Millä tavoin tuottaja tai maahantuojia voi markkinoida kuluttajille esimerkiksi Alko Oy:n vakiovalikoiman ulkopuolelle jäänyttä tuotetta?

- Minkälaiset säännökset koskevat yli 60 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman myyntiä? Millaisia säännöksiä on annettu Suomessa tuotetuista ja pullotetuista vodka- ja likööri tuotteista ja niihin liittyvistä nimikkeistä?
- Minkälaiset säännökset koskevat pakkausten kierrätysjärjestelmiä ja siihen liittyvää lisäveroa? Mitä vaatimuksia pakkausten, niiden muodon ja materiaalin sekä kierrätysjärjestelmän on käytännössä täytettävä saadakseen viranomaisten hyväksynnän tai päästäkseen osaksi vähittäismyyntimonopolin järjestelmää?
- Minkälaiset säännökset koskevat kuluttajien mahdollisuuksia suoraan tai vähittäismyyntimonopolin kautta tilata tuotteita toisista jäsenmaista? Millaisia veroja ja muita kustannuksia tilaaja on velvollinen suorittamaan? Onko tilaajalle asetettu ehdoton minimi tilausmäärävaatimus?

*

*

*

Olisin kiitollinen, mikäli Suomen viranomaiset toimittaisivat pyydetty tiedot pääosasto XV:n käyttöön mahdollisimman pian, mutta kuitenkin viimeistään 30 elokuuta 1996 mennessä.

Haluan myös jo etukäteen lausua kiitokseni yhteistyöstä asian selvittämiseksi.

Kunnioittavasti

John F. Mogg

Ehkäisevän sosiaali- ja
terveyspolitiikan osasto

29.8.1996

11/062/96

Euroopan komissio
pääosasto XV
Rue de la Loi 200
B-1049 Bruxelles/Brussel
Belgia

Kirjeenne 22.7.1996 006751

Viite

Suomen alkoholilainsäädännön mukauttaminen

Asia

Euroopan komission pääosasto XV on suurlähettiläs Antti Satulille osoittamassaan yllä mainitussa kirjeessä pyytänyt Suomen viranomaisia toimittamaan selvityksen kirjeessä esitetyistä seikoista. Vastauksena komission kirjeeseen Suomen viranomaiset esittävät seuraavaa.

1. Yleistä

Suomi on pyrkinyt komission kanssa sovitulla tavalla mahdollisimman tarkoin mukauttamaan alkoholilainsäädäntönsä vastaamaan yhteisöoikeuden vaatimuksia. Tämän johdosta Suomen alkoholilainsäädäntö on perusteellisesti muutettu Suomen EU-jäsenyyden myötä. Näinkin suureen muutosprosessiin saattaa liittyä epäselvyyksiä. Suomi haluaa tarjota komissiolle kaiken mahdollisen avun, jotta asiaan liittyvät viimeisetkin epäselvyydet ja ongelmat voidaan selvittää ja ratkaista.

Suomi haluaa aluksi palauttaa mieleen, että Suomen alkoholipolitiikan erityispiirteistä ja alkoholilainsäädännöstä keskusteltiin perusteellisesti jäsenyysneuvottelujen aikana. Suomi viittaa tässä yhteydessä alkoholipolitiikan ja sitä koskevan lainsäädännön osalta yhteisön kanssa käytyihin neuvotteluihin ja kirjeenvaihtoon. Suomi haluaa vielä korostaa tavoitettaan mukauttaa alkoholilainsäädäntö sovitulla tavalla.

Suomi haluaa myös todeta, että Suomen hallitus toimitti 20.12.1995 Euroopan komission pääosasto IV:lle perusteellisen selvityksen Suomen alkoholimonopolin mukautuksesta. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus, jäljempänä tuotevalvontakeskus, jätti Euroopan komissiolle 19.6.1996 päivätyn yksityiskohtaisen raportin alkoholijuomien vähittäismonopolin toiminnasta. Suomi viittaa näihin selvityksiin.

Tässä kirjeessä Suomi käy perusteellisesti läpi komission kirjelmän eri kohdat kirjelmässä esitetyssä järjestyksessä. Suomi on valmis antamaan komissiolle tarvittavat lisäselvitykset sekä muutoinkin auttamaan komissiota kaikin mahdollisin tavoin asioiden selvittämisessä. Tässä tarkoituksessa Suomi on valmis jatkamaan ja vahvistamaan yhteistyötä komission kanssa.

Ohessa on eräitä liitteitä. Kirjeessä pyydetään toimittamaan myös voimassaolevat säädökset. Ne löytyvät ohessa olevasta kirjasta "Alkoholisäädöstö".

2. Alkoholijuomien maahantuonti ja maastavienti

2.1. Mihin toimintoihin vaaditaan lupa ja miksi?

Suomen uudessa alkoholilaissa (1143/94) poistettiin aikaisemmin alkoholiyhtiölle kuuluneet yksinoikeudet maahantuontiin ja maastavientiin sekä tukkumyyntiin. Uutta lainsäädäntöä suunniteltaessa pidettiin hyvin tärkeänä, että perustamissopimuksen artikloiden 30 - 36 mukainen tavaroiden vapaa liikkuvuus toteutuu. Uudessa alkoholilaissa maahantuontiin ja maastavientiin ei siten vaadita lupaa. Vain väkiviinan maahantuontiin säädettiin valvonnallisista syistä lupa, koska kysymys ei tällöin ole sellaisenaan nautittavaksi tarkoitettusta aineesta, vaan lähinnä raaka-aineesta (8 § 2 mom. 1 k.), jonka käyttöön saattaa liittyä erilaisia väärinkäytöksiä. Palaamme tähän asiaan tarkemmin jäljempänä kohdassa 2.6.

Suomalaisessa alkoholijärjestelmässä alkoholijuomien myyntiin sen sijaan tarvitaan lupa eli kyseessä on luvanvarainen elinkeino. Tämä luvanvaraisuus liittyy sosiaali- ja terveystieteeseen näkökulmaan, joka Suomessa yhdistetään vahvasti alkoholijuomien valmistukseen ja kauppaan. Alkoholijuomista aiheutuvia haittoja pyritään vähentämään toimenpitein, joilla ehkäistään alkoholijuomien liiallista tai muutoin haitallista kulutusta. Alkoholijuomien myynti kuluttajille tapahtuu tiukkojen rajoitusten puitteissa muun muassa valvomalla myyntiä päihtyneille ja alaikäisille. Tätä säätelyä tuetaan kysyntää ehkäisevällä korkealla hintatasolla.

Alkoholijuomien muun kaupankäynnin säätelyllä pyritään varmistamaan myyntiketjun eri osien säädöstenmukainen toiminta. On tärkeää varmistaa esimerkiksi vähittäismyyntimonopolin häiriötön toiminta. Erityisesti alkoholijuomien korkea hintataso saattaisi houkutella väärinkäytöksiin, koska taloudellinen hyöty olisi suuri. Väärinkäytön myötä vaarantuisivat sekä kulutuksen säätelyn että ostovalvonnan perusteet. Toiminnan luvanvaraisuudella ja siihen liittyvällä sanktiomahdollisuudella voidaan tehokkaimmin ehkäistä ennakolta mahdolliset väärinkäytökset ja valvoa yrittäjän toimintaa. Lupaehdoissa voidaan selvittää toiminnan rajat ja seuraamukset väärinkäyttötapauksissa.

Suomessa on katsottu, että nykyinen lupajärjestelmä on välttämätön suomalaisen alkoholijärjestelmän ylläpitämiseksi. Yhden osan järjestelmää muodostaa vähittäismyyntimonopoli ja toisen osan muuhun alkoholikauppaan liittyvä lupajärjestelmä. Lupajärjestelmä tukee suomalaista alkoholijärjestelmää parhaalla mahdollisella tavalla. Järjestelmä on myös rakennettu sellaiseksi, että tavaroiden vapaalle liikkuvuudelle ja kaupalle ei aseteta esteitä.

Lupamenettelyn tarkoituksena ei myöskään miltei osin ole haitata uusien yrittäjien sijoittumista Suomen markkinoille. Lupamenettelyn sääntöjä sovelletaan täysin samalla tavalla kaikkiin yhteisön jäsenvaltioista oleviin

kansalaisiin ja tuotteisiin. Lupajärjestelmällä pyritään ehkäisemään ennakolta säännösten vastaista toimintaa siten, että lupaa ei myönnetä esimerkiksi rikosrekisterin omaaville. Luvanhaltijoiden valvontaa suoritetaan samassa tarkoituksessa. Valvonnalla pyritään erityisesti estämään alkoholin ohjautuminen kulutukseen muutoin kuin laillisen jakelun kautta.

2.2. Tukkumyyntilupa

Edellä kerrotuista syistä myös alkoholijuomien maahantuojan on hankittava lupa alkoholijuomien edelleenmyyntiin Suomen rajojen sisällä. Yleensä kysymyksessä on tällöin tukkumyyntilupa (27 §), joka oikeuttaa luvanhaltijan myymään alkoholijuomia edelleen ravintoloille, muille tukkumyyjille tai alkoholijuomien vähittäismyyjille.

Tukkumyyntiluvan säännöt ovat täysin läpinäkyviä. Luvan hakemista ja myöntämistä koskevat ehdot tuotevalvontakeskus on julkaissut kirjallisina (DNo 62a/62/95). Ohje on vapaasti ja kustannuksitta saatavissa tuotevalvontakeskuksesta ja se toimitetaan aina jokaiselle tukkumyyntiluvan hakijalle.

Kysymykseen voivat tulla myös anniskelulupa (21 §) tai vähittäismyyntilupa (14 §). Tällaisen luvan haltija voi tuoda itse maahan alkoholijuomia omaa ravintola- ja vähittäismyyntiä varten. Tällöin hänen ei katsota toimivan tukkumyyjänä. Jos hän kuitenkin välittää tuotteita muutakin kuin omaa liiketoimintaansa varten, hän toimii tukkumyyjänä ja tarvitsee tähän luvan, koska tällöin toiminta eroaa hänen muusta toiminnastaan. Ennen tuontitoiminnan aloittamista tuotevalvontakeskukselle tulee tehdä asiasta ilmoitus (8 § 1 mom. 4 k.). Ilmoituksen tehdään toisaalta alkoholin kulutuksen seuraamiseen liittyvistä tilastollisista syistä (ks. tästä tarkemmin jäljempänä kohta 2.5.) ja toisaalta siksi, että viranomaiset voivat muun muassa seurata, että tuotteita koskevat asiakirjat ovat EU-säädösten mukaiset. Ilmoitus on kertaluontoinen ja tehdään tuotevalvontakeskuksen lomakkeella.

Alkoholijuomien valmistusluvan haltija (5 §) voi tuoda maahan alkoholijuomia, jos valmistaja käyttää alkoholijuomia tuotannossaan esimerkiksi raaka-aineena tai muutoin jatkokäsittelee juomaa esimerkiksi varastoimalla ja pullottamalla (8 § 1 mom. 3 k.).

2.3. Tukkumyyntiluvan myöntämisedellytykset

Väkiviinan maahantuontiluvat sekä alkoholijuomien tukkumyyntiluvat myöntää hakemuksesta tuotevalvontakeskus. Luvan myöntämisessä on oleellista, että tarkistetaan lain vaatimat seikat eli luvanhakijan edellytykset ja luotettavuus (27 §). Kun tukkumyyntilupa on myönnetty, luvanhaltija voi ilman eri lupia maahantuoda, markkinoida ja edustaa kaikkia haluamiaan laillisia tuotteita.

Luotettavuutta arvioitaessa tutkitaan mm. rikosrekisteri. Erityisenä esteenä luvan saamiselle voivat olla alkoholi- ja talousrikokset. Lupamenettelyllä varmistetaan myös se, että elinkeinonharjoittaja kykenee vastaamaan tuoteturvallisuuteen ja

tuotteiden säännöstenmukaisuuteen liittyvistä velvoitteistaan. Vastaavilla perusteilla lupajärjestelmä ja valvonta koskevat myös alkoholijuomien valmistusta, käyttöä erityistarkoituksiin, esimerkiksi elintarvikkeiden valmistukseen, vähittäismyyntiä ja anniskelua. Komissio toteaa kirjeessään, että luvanhakijoille on aiheuttanut ongelmia erityisesti henkilökohtaisiin ominaisuuksiin liittyvät vaatimukset. Ilman tarkempia yksilöointejä on vaikea ottaa kantaa, mitä tällä tarkoitetaan, mutta muutoin kuin edellä mainituin tavoin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin ei puututa.

Tuotevalvontakeskus on suomalainen viranomainen, joten sen käyttämät kielet ovat Suomen viralliset kielet suomi ja ruotsi. Hakemukset ja muut tuotevalvontakeskukseen lähetettävät kirjelmät tulee tehdä suomeksi tai ruotsiksi. Viranomaisessa tulee myös asioida näillä kielillä. Tarvittaessa voi käyttää tulkin tai kääntäjän apua.

Tuotevalvontakeskuksen nykysääntöjen mukaan tukkumyyntiluvanhakijalla tulee olla Suomessa alkoholijuomavarasto. Perusteena tälle on ollut lähinnä tuoteturvallisuuteen liittyvät seikat eli tukkumyyjällä pitäisi myös Suomessa olla paikka, mihin vialliset tuotteet voi palauttaa. Varastossa olevan alkoholijuoman määrän on oltava milloin tahansa todettavissa. Tukkumyyjä voi järjestää varastoinnin toimintansa laajuuden mukaisesti ja hän voi varastoida tuotteitaan myös toisen luvanhaltijan varastoissa.

2.4. Tukkumyyntiluvan myöntäminen

Tukkumyyntiluvan hakemusmenettely on tehty mahdollisimman yksinkertaiseksi ja joustavaksi. Samalla lomakkeella voi hakea monta lupaa ja tehdä samalla laissa edellytettyjä ilmoituksia. Asiakkaan on toimitettava hakemuksen liitteet tuotevalvontakeskukselle vain kerran. Sen jälkeen kun hakemus on toimitettu tuotevalvontakeskukseen, hakijalle varataan tilaisuus henkilökohtaisessa neuvottelussa tuotevalvontakeskuksen virkamiehen kanssa käydä hakemuksensa läpi ja täydentää kaikki mahdollisesti tarvittavat lisätiedot. Samalla hakija saa toimintaansa varten muuta tarpeellista neuvontaa. Tukkumyyntiluvan keskimääräinen käsittelyaika on 2 viikkoa.

Tuotevalvontakeskus voi myöntää myös ajallisesti tai muutoin rajoitetun tukkumyyntiluvan, jolloin hakemuksen tutkiminen ja muu hakemusmenettely on kevyempi sekä luvan käsittelymaksu huomattavasti normaalia maksua pienempi. Tämä auttaa erityisesti sellaisia toimijoita, jotka eivät harjoita pysyvästi liiketoimintaa Suomessa. Ajallisesti rajoitettua tukkumyyntilupaa voivat hakea esimerkiksi tuottajat, jotka haluavat suorittaa tuotteensa koemarkkinointia ja -myyntiä Suomessa. Lisäksi tällaista lupaa voi hakea esimerkiksi alkoholijuomia edustava agentti, joka ei halua toimia varsinaisena tukkumyyjänä. Tällaisen lupahakemuksen käsittelystä perittävä maksu on 500 markkaa eli huomattavasti pienempi kuin varsinaisella tukkumyyntiluvalla 10 000 markkaa.

2.5. Maastavienti

Suomessa on perinteisesti pidetty hyvin tarkkoja alkoholijuomien kulutusta ja valmistusta mittaavia alkoholitilastoja, joihin tärkeänä osana on sisältynyt myös alkoholijuomien vienti. Myös uudessa tilanteessa on lähinnä tilastollisista syistä haluttu saada tietää maastavientiä harjoittavat toimijat, minkä vuoksi lakiin on sisällytetty asiaa koskeva ilmoitusvelvollisuus. Tarkoitus on ollut, että ilmoituksen tekeminen olisi mahdollisimman vaivaton ja vapaamuotoinen. Tämän johdosta mitään tarkempia määräyksiä ilmoituksen sisällöstä tai tekemisestä ei ole annettu. Käytännössä ilmoitus voidaan tehdä samalla, kun haetaan tuotevalvontakeskukselta esimerkiksi valmistuslupaa rastittamalla hakemuslomakkeesta kohta "Maastavienti". Vapaamuotoinen ilmoitus tehdään pelkästään toiminnan aloittamisesta. Ilmoitusta ei tarvitse tehdä jokaisen vientierän kohdalta.

2.6. Väkiwiinan maahantuonti

Väkiwiinan maahantuonnista säädetään alkoholilain 8 §:n 2 momentin 1 ja 2 kohdassa. Ensimmäisessä kohdassa on kysymys tuontiluvasta ja toisessa kohdassa tilanteesta, jossa on myönnetty väkiwiinan käyttöluja.

1 kohdan mukaan väkiwiinaa saa tuoda maahan elinkeinonharjoittaja, jolle tuotevalvontakeskus on myöntänyt maahantuontiluvan. Tämä lupa on kertakaikkinen eikä sitä tarvitse hakea yksittäisille tuontitapahtumille erikseen. Yksi lupa oikeuttaa sekä maahantuontiin että tukkumyyntiin, mutta toisin kuin alkoholijuomissa väkiwiinan osalta lupavelvollisuus on asetettu jo maahantuontivaiheeseen tuotteen käyttämiseen liittyvien mahdollisten ongelmien ennaltaehkäisemiseksi. Kuten aikaisemmin on todettu, väkiwiina on tuote, joka ei ole tarkoitettu nautittavaksi, vaan esimerkiksi raaka-aineeksi. Jotta voitaisiin valvoa esimerkiksi se, että väkiwiina ei mene vähittäismyyntiin, on katsottu tarpeelliseksi vaatia erillinen lupa maahantuonnille. Maahantuontilupa oikeuttaa tukkumyyntiin.

2 kohdassa ei ole kysymys tuontiluvasta. Tässä todetaan, että väkiwiinaa saa ilman eri lupaa tuoda maahan, jos maahantuojalla on väkiwiinan käyttöluja. Käyttöluvan myöntää tuotevalvontakeskus alkoholilain 17 §:n mukaisesti. Säännöksen tarkoituksena on valvoa sellaista väkiwiinan käyttöä, jossa väkiwiinasta ei makseta neuvoston direktiivin 92/83/ETY tarkoittamaa alkoholiveroa artiklan 27 säätelemän poikkeuksen mukaisesti. Käyttölupaa myönnettäessä on olennaista tarkistaa, että käytötapa oikeuttaa verottomuuteen. Käyttöluja on kertakaikkinen.

2.7. Maksut

Valtion viranomaisten suoritteiden maksullisuutta säätelee yleislakina valtion maksuperustelaki (150/92). Tämän lain nojalla viranomaiset perivät maksuja esimerkiksi elinkeinolupia koskevista päätöksistä. On huomattava, että maksu peritään hakemuksen käsittelystä aiheutuneista kustannuksista. Maksu hylkäävästä päätöksestä on siten samansuuruinen kuin maksu itse luvasta. Myös

valvonnasta tulee periä maksu.

Alkoholituotteita koskevien maksujen perimistä koskeva erityissäännös on alkoholilain 55 §, joka on säädetty maksuperustelain mukaisesti. Sosiaali- ja terveysministeriö määrää valtion maksuperustelain nojalla maksujen suuruuden päätöksellään. Kaikki tuotantoa ja tukkumyyntiä koskevat maksut sisältyvät sosiaali- ja terveysministeriön päätökseen nro 4/95 siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen. Esimerkiksi tukkumyyntilupahakemuksen käsittely maksaa 10.000 markkaa.

Tukkumyynti- ja valmistuslupan haltijoilta peritään valvontamaksua, jonka suuruus määräytyy pääosin anniskeluluvan, vähittäismyyntiluvan tai käyttöluvan haltijoille tapahtuvan myynnin mukaan. Maksun suuruuteen vaikuttaa siten ensisijaisesti kulutukseen myytyjen tuotteiden määrä, ei maahantuotujen tai valmistettujen tuotteiden määrä. Valvontamaksua ei peritä myöskään toiselle tukkumyyjälle tapahtuvasta myynnistä. Tällä tavoin kaikkia alkoholijuomia kohdellaan valmistus-, maahantuonti- ja markkinointitavasta riippumatta tässä suhteessa samalla tavoin.

3. Alkoholijuomien vähittäismyyntimonopolin toiminta

3.1. Alkoholijuomien vähittäismyyntimonopolin toimintatavat ja valvonta

Kuten edellä kohdassa 1 on todettu, tuotevalvontakeskus on kesäkuussa 1996 toimittanut komisiolle yksityiskohtaisen valvontaraportin alkoholijuomien vähittäismyyntimonopolin toiminnasta erityisesti syrjimättömyyden näkökulmasta. Raportissa käsitellään laajasti myös perustamissopimuksen artiklan 30 mukaisia seikkoja. Viittaamme komission kirjeessä esitettyjen seikkojen osalta tähän raporttiin, joka on oheistettu kirjelmään. Lisäksi oheistamme alkoholiyhtiön julkaisemat viimeisimmät kirjalliset myyntiinottoperiaatteet, joissa läpinäkyvyyssperiaatteen mukaisesti kerrotaan, miten kaikki halukkaat tuottajat ja tuotteet voivat päästä tasapuolisesti alkoholiyhtiön myyntilistalle.

3.2. Erityiset vähittäismyyntilisenssit

Kirjeessä todetaan, että "kotimaisilla tuottajilla" on tietyin ehdoin luvan nojalla oikeus myydä tuotteitaan kuluttajalle. Käsitettä "kotimainen tuottaja" on käytetty komission kirjeessä. Suomen alkoholilainsäädännössä ei ole tällaista käsitettä. Tällä tarkoitettaneen alkoholijuomien valmistajien rajoitettua oikeutta myydä valmistamiaan tuotteitaan suoraan kuluttajille. Asiaa koskevat säädökset ovat alkoholilain 14 § 2 mom. ja sosiaali- ja terveysministeriön päätös 852/95.

Tämä järjestely on vähäinen poikkeus alkoholilaissa säädetystä vähittäismyyntimonopolista. Ehdot myyntiin oikeuttavan luvan saamiseksi ovat tiukat. Luvan voi saada ainoastaan tuottaja itse valmistamilleen tuotteille. Tuotantomäärä ei saa ylittää 100.000 litraa vuodessa astioituna alkoholijuomana laskettuna. Raaka-aineiden tulee osittain olla peräisin omasta viljelystä. Oluen valmistuksessa on käytettävä erityisiä perinteen mukaisia raaka-aineita. Myyntipaikan tulee olla valmistuspaikan yhteydessä.

Luvan saamiseen oikeuttavien ehtojen tarkoitus on rajoittaa poikkeava myyntioikeus sellaisiin tapauksiin, joissa oluen tai marja- taikka hedelmäviinin tuotanto on osa maatilán sivuelinkeinoá, esimerkiksi maatilamatkailua. Sallitut tuotantoluvut on säädetty niin pieniksi, että kysymykseen ei voi tulla teollinen tuotanto eikä edes päätoiminen elinkeinon harjoittaminen. Poikkeussäännöksellä ei siten voi katsoa olevan tavaroiden vapaata liikkuvuutta vääristävää käytännön merkitystä.

Lisäksi on otettava huomioon, että Suomessa ei ilmastollisista syistä ole mahdollista viljellä rypäleitä eikä siten valmistaa viinejä itse viljellyistä raaka-aineista. Tuotteet, jotka ovat paljolti suomalaisia marja- ja hedelmäviinejä, poikkeavat paljon EU-maissa tuotetuista viineistä. Voidaan siten katsoa, ettei tämä järjestely aseta yhteisön viinintuottajia erilaiseen asemaan myynnin järjestelyissä. Tärkeä näkökohta on myös se, että asianomainen säännös mahdollistaa kaikkien yhteisön jäsenvaltioiden kansalaisille mahdollisuuden ryhtyä Suomessa hedelmäviinin tuottajiksi ja saada tuotteilleen vähittäismyyntioikeus.

3.3 Kotimaisten panimoiden asema

Komission kirjeessä todetaan vielä, että merkittävä osa kotimaisten panimoiden tuotteista voidaan myydä kuluttajille myös erillisen luvan hankkineiden ruokakauppojen ja vastaavien myymälöiden kautta. Tästä voidaan todeta, että täysin sama oikeus koskee myös muiden jäsenmaiden panimoita ja muita tuottajia. Suomessa on alkoholipoliittisista syistä jaettu vähittäismyyntijärjestelmä siten, että miedompia alkoholijuomia voidaan myydä erillisellä luvalla, kun vahvemmat juomat myydään vähittäismyyntimonopolin kautta. Kaikissa tapauksissa myyntiä koskevat säännöt ja määräykset ovat täysin samat sekä kotimaisille että ulkomaisille tuotteille.

4. Vastauksena komission kirjeessä oleviin erilliskysymyksiin esitämme seuraavaa

4.1. Minkälaiset säännökset koskevat vähittäismyyntimonopoli Alko Oy:n oikeutta maahantuontiin ja tukkumyyntiin verrattuna yksityisten taloudellisten toimijoiden vastaaviin oikeuksiin?

Maahantuonti **vähittäismyyntiä** varten:

- Alko Oy:llä on maahantuontioikeus suoraan alkoholilain nojalla (8 § 1 mom. 1 k.)
- kotimaisella tai ulkomaisella yksityisellä toimijalla on maahantuontioikeus **myös suoraan alkoholilain nojalla** (8 § 1 mom. 4 k.), mikäli lääninhallitus on myöntänyt hänelle alkoholijuomien vähittäismyyntiluvan eli luvan korkeintaan 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien, käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien myyntiin. On huomattava, että oikeutta ei ole edellä kohdan 3.2. mukaisella valmistajalla, jolla on oikeus myydä tuotteensa suoraan kuluttajalle.

Maahantuonti **tukkumyyntiä** varten:

- kaikki toimijat tarvitsevat tukkumyyntiin alkoholilain 27 §:ssä tarkoitetun tukkumyyntiluvan. Vaatimus koskee myös Alko Oy:tä.

4.2. Minkälaiset säännökset koskevat vähittäismyyntimonopoli Alko Oy:n velvoitteita alkoholijuomien ostosta, valikoimassapidosta tai hinnoittelusta ottaen huomioon se, ettei vähittäismyyntiin ottamista koskevassa menettelyssä miltään osin esiinny suoraa tai epäsuoraa kansallisten tuotteiden tai tuottajien syrjintää?

Alko Oy:n toiminnan yleistä valvontaa suorittavat muun muassa veroviranomaiset, kilpailuvirasto, tilintarkastus. Tämän lisäksi alkoholiyhtiön valvonnassa on erityinen merkitys alkoholilain erityissäännöksillä. Alkoholilain mukaisesta valvonnasta vastaa sosiaali- ja terveysministeriö (40 § 1 mom.). Käytännön valvontaviranomaisena toimii tuotevalvontakeskus (laki 1146/94). Tuotevalvontakeskuksen valvontatehtävään sisältyy erityisesti alkoholiyhtiön harjoittama vähittäismyynti (41 § 1 mom. 3 k.). Yksi osa tuotevalvontakeskuksen valvontatehtävää on komissiolle tapahtuva puolivuositainen raportointi alkoholiyhtiön toiminnasta.

Tuotevalvontakeskuksen erityisen valvontatehtävän lisäksi toinen keino, jolla uutta alkoholilakia valmisteltaessa pyrittiin varmistamaan vähittäismyyntimonopolin osalta syrjinnän estäminen sekä tavaroiden vapaa liikkuvuus, on **erityinen valitusoikeus** alkoholiyhtiön päätöksiin. Lakiin sisällytettiin erityinen oikeussuojakeino muutoksen hakemisesta eräisiin alkoholiyhtiön päätöksiin. Lain 51 §:n 3 momentin mukaan "muutosta alkoholiyhtiön päätökseen alkoholijuomien ottamisesta vähittäismyyntiin, niiden poistamisesta vähittäismyyntistä sekä vähittäismyyntin hinnoitteluperusteista haetaan tuotevalvontakeskukselta siinä järjestyksessä kuin muutoksenhausta hallintoasioista annetussa laissa on säädetty". Edelleen lain 51 §:n 1 momentin mukaan tuotevalvontakeskuksen päätökseen voidaan hakea muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta.

Tämä valitusoikeus oli asiaa koskeneen hallituksen lakiesityksen perustelujen mukaan se nimenomainen keino, jolla varmistetaan Suomen hallituksen ja komission välisissä neuvotteluissa vähittäismyyntimonopolin säilyttämiselle asetetun eri tuottajien tasapuolisen kohtelun ja tavaroiden vapaan liikkumisen toteutumisen ehto. Alkoholilakiin ei sen sijaan sisällytetty alkoholiyhtiötä velvoittavia erityissäännöksiä alkoholijuomien ostosta, valikoimassapidosta ja hinnoittelusta. Alko Oy noudattaa näissä itse laatimiaan tämän kirjelmän liitteenä olevia ohjeita.

4.3. Minkälaiset säännökset koskevat tuottajien ja maahantuojien oikeutta markkinoida tuotteitaan Suomessa?

Alkoholilain 33 §:ssä, tämän nojalla annetussa sosiaali- ja terveysministeriön päätöksessä väkevien alkoholijuomien mainonnasta ja muusta myyminen edistämistoiminnasta sekä niitä koskevan tuotetiedon antamisesta (841/95) sekä tuotevalvontakeskuksen mainontaa koskevissa ohjeissa on tarkat määräykset alkoholijuomien markkinoinnista Suomessa.

Alkoholilain 33 § ei tee eroa mainosvälineiden välillä eikä myöskään sillä, kuka alkoholia mainostaa. **Alko Oy ei vähittäismyyjänä mainosta yksittäisiä tuotteita lainkaan**, vaan markkinointi kuuluu tuotteen edustajalle.

Väkevien, yli 22 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien mainonta, epäsuora mainonta ja muu myyminen on kielletty mainosvälineestä riippumatta. Mainonta on kuitenkin sallittu näiden tuotteiden anniskelupaikoissa, vähittäismyyntipaikoissa ja ammattilehdissä. Lisäksi alkoholijuomien myyntiin osallistuvilla voidaan antaa tuotetietoa väkeivistä alkoholijuomista sen mukaan kuin yllä mainitussa sosiaali- ja terveysministeriön ohjeessa on tarkemmin säädetty.

Mietojen alkoholijuomien mainonta on sallittu. Laki sisältää 7 -kohtaisen luettelon kielletystä markkinointikeinoista. Laki kieltää esimerkiksi alaikäisille suunnatun, hyvän tavan vastaisen ja harhaan johtavan mainonnan. Nämä rajoitukset vastaavat lähes sellaisenaan EU:n TV-mainontadirektiivin (89/552/EEC) artiklassa 15 olevaa alkoholijuomien TV-mainontasäännöstä.

4.4. Millä tavoin tuottaja tai maahantuoja voi markkinoida kuluttajille esimerkiksi Alko Oy:n vakiovalikoiman ulkopuolelle jäänyttä tuotetta?

Alko Oy:n vakiovalikoimaan sisältyvän tai sen ulkopuolella olevan tuotteen tuottajaa ja maahantuojaa koskevat samat säännökset. Vakiovalikoimaan kuuluva tuote kuvataan Alko Oy:n hinnastossa. Mikäli tuote ei jostain syystä ole vakiovalikoimassa, tuottajalla on aina oikeus ilmoittaa tuote Alko Oy:n toimitusvalikoimaan, jolloin tällainen tuote kuvataan omassa hinnastossaan.

4.5. Minkälaiset säännökset koskevat yli 60 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman myyntiä?

Alkoholilain 3 § määrittelee alkoholijuoman enintään 60 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäväksi. Väkiiviinalla tarkoitetaan etyylialkoholia tai etyylialkoholin vesiliuosta, jossa etyylialkoholia on enemmän kuin 60 prosenttia ja joka ei ole denaturoitua. Lisäksi 3 §:n mukaan nautittavaksi tarkoitettuun alkoholivalmistukseen, joka sisältää etyylialkoholia enemmän kuin 60 tilavuusprosenttia, sovelletaan tässä laissa samoja säännöksiä kuin väkiiviinaan. Yli 60 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävää alkoholipitoista ainetta ei siten ole Suomessa mahdollista valmistaa eikä myydä alkoholijuomana.

Viittaamme tämän asian osalta muutoin Suomen hallituksen 20.12.1995 komissiolle toimittamaan tämän kirjeen liitteenä olevaan kirjeeseen.

4.6. Millaisia säännöksiä on annettu Suomessa tuotetuista ja pullotetuista vodka- ja likööri tuotteista ja niihin liittyvistä nimikkeistä?

Suomessa tuotetuista ja pullotetuista vodka- ja likööri tuotteista on säädetty alkoholijuomista ja väkiiviinasta annetun asetuksen (1344/94) 4 §:ssä. Suomen liittymissopimuksessa sovittiin suomalaisten väkevien alkoholijuomien nimityksiä koskevista tietyistä erityisehdoista. Asetuksessa säädetään, milloin väkevän alkoholijuoman kuvauksessa voidaan käyttää nimitystä Suomalainen Vodka, Finsk Vodka tai Vodka of Finland ja milloin väkevän alkoholijuoman kuvauksessa voidaan käyttää nimitystä Suomalainen Marja-/Hedelmälikööri, Finsk Bär-/Fruktlikör tai Finnish Berry-/Fruit Liqueur.

Nämä seikat on kirjattu neuvoston asetukseen tislattujen alkoholijuomien määritelmää, kuvausta ja esittelyä koskevista yleisistä säännöistä (1576/89), mutta ne on tästä huolimatta haluttu selvyiden vuoksi toistaa Suomen sisäisissä säädöksissä.

4.7. Minkälaiset säännökset koskevat pakkausten kierrätysjärjestelmiä ja siihen liittyvää lisäveroa? Mitä vaatimuksia pakkausten, niiden muodon ja materiaalin sekä kierrätysjärjestelmän on käytännössä täytettävä saadakseen viranomaisten hyväksynnän tai päästökseen osaksi vähittäismyyntimonopolin järjestelmää?

Juomien vähittäismyyntipäällyksistä on Suomessa voimassa seuraavat säädökset:

- laki alkoholi- ja alkoholijuomaverosta (1471/94)
- laki makeis- ja virvoitusjuomaverosta (1474/94)
- ympäristöministeriön päätös virvoitusjuomien ja alkoholijuomien vähittäismyyntipäällysten kierrätysjärjestelmästä (569/94).

Alkoholijuomista, mukaanlukien olut, kannetaan lisävero, jos juoma on pakattu vähittäismyyntipäällykseen. Lisävero määrätään yhdenmukaisin perustein sekä kotimaisille että maahantuoduille juomille. Lisäveron on velvollinen suorittamaan se, joka luovuttaa verottomasta varastosta kulutukseen veronalaisia tuotteita (joko kotimaisia tai muualla valmistetuja) tai joka vastaanottaa tuotteita toisista jäsenvaltiosta tai tuo niitä maahan kolmansista maista.

Lisäveroa kannetaan 4 markkaa litralta, jos juoma on pakattu vähittäismyyntipäällykseen. Lisäveroa ei kuitenkaan kanneta, jos verovelvollinen esittää selvityksen siitä, että vähittäismyyntipäällyys kuuluu ympäristöministeriön hyväksymään, panttiin perustuvaan päällysten kierrätysjärjestelmään ja jos vähittäismyyntipäällyys on uudelleen täytettävä. Jos vähittäismyyntipäällyys kuuluu tällaiseen kierrätysjärjestelmään ja on raaka-aineena hyödynnettävä, lisäveroa on suoritettava 1 markka litralta.

Päätös hyväksyttävästä kierrätysjärjestelmästä tehdään tapauskohtaisesti ympäristöministeriössä. Ympäristöministeriö hyväksyy päällysten kierrätysjärjestelmän. Päätös perustuu seuraaviin seikkoihin:

- 1) päällysten talteenotto on järjestetty riittävän tehokkaasti ja kattavasti, ja niitä kierrätetään riittävän suuressa määrin;
- 2) päällyksiä voidaan yleisesti palauttaa vähittäismyyntipaikkaan, jossa näihin päällyksiin pakattuja juomia myydään;
- 3) päällyksen pantti on vähintään 50 penniä; sekä
- 4) muiden kuin uudelleen täytettävien päällysten kierrätysjärjestelmä ei heikennä uudelleen täytettävien päällysten kierrätysjärjestelmän toimivuutta.

Hyväksymispäätöksessään ympäristöministeriö edellyttää yleensä 80 -90 prosentin talteenottoastetta. Päällysten muotoon tai materiaalin liittyviä vaatimuksia ei ole esitetty. Yksityisten maahantuojien omia kierrätysjärjestelmiä, jotka koskevat vähäistä juomamäärää, on hyväksytty. Myös sellaisia kierrätysjärjestelmiä on hyväksytty, joissa päällysten uudelleentäyttö tapahtuu muualla kuin Suomessa.

Toimijoilla on mahdollisuus myös liittyä jo toimiviin, ympäristöministeriön hyväksymiin kierrätysjärjestelmiin, jotka ovat avoimia ja syrjimättömiä. Laajoja kierrätysjärjestelmiä on olemassa raaka-aineena hyödynnettäville lasipulloille ja tölkeille sekä uudelleen täytettäville lasipulloille. Esimerkiksi kysymyksessä mainittuun alkoholiyhtiön ylläpitämään raaka-aineena hyödynnettävien lasisten alkoholijuomapäälysten kierrätysjärjestelmään on tähän mennessä liittynyt 68 yritystä, joiden joukossa ovat merkittävimmät valmistajat ja maahantuojat.

Kierrätysjärjestelmään pääsee mukaan kyseisen järjestelmän sopimusehdoin. Nämä sopimusehdot ovat kirjalliset ja kaikkien halukkaiden saatavissa järjestelmän ylläpitäjältä. Sopimusehtojen avulla pyritään toteuttamaan kierrätyksen onnistuminen. Käytännössä tämä tarkoittaa, että järjestelmään osallistuva sitoutuu siihen, että joko hän itse tai hänen edustamansa jälleenmyyjät tai muut päälyksiä käsittelevät käsittelevät tahot toimittavat sopimuksessa tarkoitetut päälykset järjestelmän ylläpitäjän osoittamiin keräyspisteisiin.

Lisäksi järjestelmään osallistuva sitoutuu suorittamaan järjestelmän ylläpitäjälle osallistumismaksun korvauksena järjestelmästä koituvista pantti-, talteenotto- ja puhdistuskustannuksista. Maksuperusteet ovat kaikille valmistajille ja maahantuojille samat. Maksun suuruus määräytyy järjestelmään liitettävien juomien määrän mukaan. Käytännössä maksut suoritetaan ennen juomista kannettavien verojen maksuajankohtaa, jotta verovelvollinen voi osoittaa veroviranomaisille osallistumisensa kierrätysjärjestelmään ja siten vapautua suorittamasta lisäveroa. Osallistumismaksua voidaan jälkikäteen tarvittaessa oikaista vastaamaan juomien todellista määrää.

Kierrätysjärjestelmään luominen tai sellaiseen osallistuminen on vapaaehtoista. Jos kierrätysjärjestelmää ei haluta luoda tai sellaiseen ei haluta osallistua, juomista tulee suoritettavaksi laissa tarkoitettu lisävero.

4.8. Minkälaiset säännökset koskevat kuluttajien mahdollisuuksia suoraan tai vähittäismyyntimonopolin kautta tilata tuotteita toisista jäsenmaista? Millaisia veroja ja muita kustannuksia tilaaja on velvollinen suorittamaan? Onko tilaajalle asetettu ehdoton minimi-tilausmäärä?

Alkoholilaissa säädetään kaupallisesta maahantuonnista lain 8 §:ssä ja maahantuonnista yksityiseen käyttöön 10 §:ssä. Näissä ei säädetä mitään alkoholijuomien lähettämisestä toisesta jäsenmaasta. Alkoholilaissa ei siten ole rajoitettu kuluttajien mahdollisuuksia tilata alkoholijuomia toisista jäsenmaista. Suomalaiseen lainsäädäntötapaan ei kuulu määritellä toimintoja, jotka ovat sallittuja. Alkoholilaissa on ensisijaisesti pyritty määrittelemään kielletyt ja luvanvaraiset toiminnot.

Valmistevero on ainoa tätä toimintaa koskeva erilliskustannus. Valmisteverotuksen järjestelmädirektiivin 92/12/ETY 10 artiklassa säädetään ns. kaukomyyntin verotuksesta. Kaukomyyntillä tarkoitetaan myyntiä, jossa muussa kuin ansiotarkoituksessa ostetaan toisesta jäsenvaltiosta valmisteveron alaisia tuotteita siten, että tuotteet lähettää tai kuljettaa myyjä tai joku myyjän puolesta. Tuotteet verotetaan tällöin siinä jäsenvaltiossa, jossa ostaja on.

Verotuksellisesti kaukomyynnistä säädetään meillä valmisteverotuslaissa (1469/94). Lain mukaan sellaisista alkoholijuomista, joita yksityishenkilö ei itse kuljeta mukanaan, vaan jotka tilataan esimerkiksi postin tai lähetysohjelman kautta toisesta jäsenvaltiosta, on suoritettava alkoholijuomaveron valmisteverotuslain 10 §:n 1 momentin ja 5 momentin (900/95) nojalla. Veron suuruudesta säädetään alkoholi- ja alkoholijuomaverosta annetussa laissa. Yksityishenkilöiden tilaamista juomista on suoritettava samansuuruinen alkoholijuomaveron kuin muistakin Suomessa kulutukseen luovutetuista alkoholijuomista. Tilatuista juomista verovelvollinen on joko yksityishenkilö itse tai tai, mikäli kaukomyynnin edellytykset täyttyvät, myyjän veroedustaja.

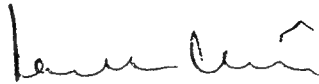
Yksityishenkilöiden vastaanottamien tai maahantuomien muiden alkoholia sisältävien lähetysten verotuksen osalta valmisteverolainsäädäntö on tulkinnanvarainen. Tämä koskee lähinnä lahja- ja muuttotavaralähettyksiä. Myöskään järjestelmädirektiivi ei ota kantaa asiaan. Lähettykset on Suomessa katsottu verotettaviksi. Valmisteverolakia tultaneen kuitenkin selventämään siten, että laissa säädetään yksityishenkilön verovelvollisuudesta ainakin lahjalähetysten osalta ja toisaalta siitä, mihin määriin saakka lähettykset voivat olla verottomia.

Yksityishenkilön Suomesta hankkimat ja toiseen jäsenvaltioon yksityishenkilöille lahjaksi lähettämät tuotteet hankitaan Suomesta verollisina, eikä niistä ole mahdollista saada suoritettuja veroja takaisin voimassa olevan lain nojalla. Sensijaan jos yritys toimittaa alkoholijuomia toiseen jäsenvaltioon kaupallisessa tarkoituksessa esimerkiksi näytteiksi, juomista ei tule suoritettavaksi Suomen alkoholiveroa. Tällöin juomat rinnastetaan verotuksellisesti kaupallisessa tarkoituksessa toiseen jäsenvaltioon siirrettäviksi tuotteiksi siellä kulutukseen luovutettaviksi.

Mikäli kuluttaja haluaa Alko Oy:n kautta tilata tuotteita, joita ei ole Alko Oy:n vakio- tai toimitusmyyntivalikoimassa, hän voi tehdä yksityistilauksen. Tämän perusteella Alko Oy hankkii tuotteen asiakkaalle. Hinnoittelussa sovelletaan vakio- ja toimitusmyyntivalikoiman hinnoittelukertoimia, minkä lisäksi peritään keskimääräisiä kustannuksia vastaava 300 markan toimitusmaksu/toimitus.

Minimitilausvaatimusta ei ole, joten myös yhden pullon tilaaminen on mahdollista. Toimitusaika sovitetaan asiakkaan toivomusten mukaiseksi. Aika on yleensä muutaman viikon pituinen ja toimitus yhdistetään seuraavaan tilaukseen kyseiseltä alueelta. Asiakkaan niin toivoessa ja korvatessa lisäkustannukset (esimerkiksi lentorahti), toimitus voi olla hyvinkin nopea.

Kansliapäällikkö

Markku Lehto

Neuvotteleva virkamies

Kari Paaso

LIITTEITÄ

TIEDOKSI: ulkoasiainministeriö ✓
kauppa- ja teollisuusministeriö ✓
valtiovarainministeriö ✓
ympäristöministeriö ✓
oikeusministeriö ✓
sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus ✓
Alko Oy ✓

Ehkäisevän sosiaali- ja terveystieteiden osasto
KP/pv

29.8.2000

Jakelussa mainituille

ALKOHOLIKAUPAN LAAJENTAMISTA TUTKIVAN TYÖRYHMÄN ASETTAMINEN

Alkoholijuomien saatavuuteen liittyy tällä hetkellä eräitä käytännöllisiä ja periaatteellisia ongelmia. Alkoholijuomien internet-kauppa on laajenemassa, mikä on tuonut uusia, alkoholilainsäädännössä säätelemättä jääneitä piirteitä tähän toimintaan. Tähän liittyvät kysymykset tulisikin selvittää. Vaikka alkoholijuomien jakeluverkosto on Suomessa melko kattava, monista maaseutupaikoista puuttuu kuitenkin vielä alkoholimyymälä tai luovutuspaikka. Myymälän tai luovutuspaikan perustamista pitäisi edesauttaa sekä lainsäädännöllisillä että myymäläkäytäntöjä parantavilla toimilla.

Edellä kerrotuista syistä ehkäisevän sosiaali- ja terveystieteiden osasto on tänään asettanut epävirallisen työryhmän, jonka kokoonpano on seuraava:

Puheenjohtaja:

neuvotteleva virkamies Kari Paaso, sosiaali- ja terveysministeriö

ja

Jäsenet:

osastopäällikkö Pentti Karhu, sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus,
kenttäjohtaja Raimo Hakanen, Alko Oy, sekä
piiripäällikkö Erkki Pakola, Alko Oy.

Sihteerinä toimii ylitarkastaja Ismo Tuominen, sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus.

Työryhmän tehtävänä on pohtia:

- 1) millä tavoin muutkin kuin alkoholijuomayhtiö voisivat toimittaa alkoholijuomia asiakkaille niitä heille lähettämällä,
- 2) millä tavoin alkoholilainsäädännössä tulisi säädellä alkoholijuomien tilaaminen ulkomailta, sekä

- 3) miten alkoholijuomien tarjontaa maaseudulla voidaan lisätä toisaalta lähetysmääräysmyyntiä ja toisaalta alkoholiyhtiön myymäläpolitiikkaa monipuolistamalla.

Työryhmän tulee saada työnsä valmiiksi 28.2.2001 mennessä. Lainsäädäntömuutosten osalta työryhmän muistio tulee olla hallituksen esityksen muodossa.

Ylijohtaja,
Osastopäällikkö

Jarkko Eskola

JAKELU

peruspalveluministeri Osmo Soininvaara
erityisavustaja Kaisa Kausto
kansliapäällikkö Markku Lehto
ylijohtaja Ilkka Suojasalmi, STTV
toimitusjohtaja Reijo Salmi, Alko Oy

Jakelussa mainituille

Alkoholijuomien tarjontatapoja käsittelevän työryhmän muistio

LAUSUNTOPYYNTÖ OHEISESTA MUISTIOSTA

Sosiaali- ja terveysministeriö pyytää kunnioittaen lausuntoanne oheisesta, viitekohdassa mainitusta työryhmämuistiosta elokuun 15 päivään 2001 mennessä.

Ylijohtaja

Jarkko Eskola

Hallitusneuvos

Kari Paaso

JAKELU Kauppa- ja teollisuusministeriö
 Oikeusministeriö
 Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus
 Lääninhallitukset
 Suomen Hotelli- ja Ravintolaliitto ry
 Päivittäistavarakauppa ry
 Suomen Viiniryttäjät ry
 Elintarviketeollisuusliitto ry
 Panimo- ja virvoitusjuomateollisuusliitto ry
 Suomen Alkoholijuomakauppayhdistys ry

Sosiaali- ja terveysministeriölle

Sosiaali- ja terveysministeriön ehkäisevän sosiaali- ja terveystalitiikan osasto asetti 29.8.2000 epävirallisen työryhmän, jonka puheenjohtajana on toiminut neuvotteleva virkamies Kari Paaso sosiaali- ja terveysministeriöstä ja jäseninä osastopäällikkö Pentti Karhu Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksesta, kenttäjohtaja Raimo Hakanen Alko Oy:stä ja piiripäällikkö Erkki Pakola Alko Oy:stä. Työryhmän sihteerinä on toiminut ylitarkastaja Ismo Tuominen Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksesta.

Työryhmän tehtävänä oli pohtia

- 1) millä tavoin muutkin kuin alkoholiyhtiö voisivat toimittaa alkoholijuomia asiakkaille niitä heille lähettämällä,
- 2) millä tavoin alkoholilainsäädännössä tulisi säädellä alkoholijuomien tilaaminen ulkomailta, sekä
- 3) miten alkoholijuomien tarjontaa maaseudulla voidaan lisätä toisaalta lähetyismääräysmyyntiä ja toisaalta alkoholiyhtiön myymäläpolitiikkaa monipuolistamalla.

Työryhmä on kuullut työnsä aikana toimitusjohtaja Osmo Lainetta (Päivittäistavarakauppa ry), johtaja Antti Palomäkeä (Kesko Oy), puheenjohtaja Risto Hallmania (Suomen Viiniryttäjät ry) ja asiamies Irmeli Mustosta (Alkoholijuomateollisuusyhdistys).

Työryhmän tuli saada työnsä valmiiksi 28.2.2001 mennessä. Tämän päivämäärän jälkeen työryhmä on käsitellyt vielä oikeusministeriön asettaman sähkökauppatyöryhmän 8.3.2001 luovuttamaa muistiota. Saatuaan työnsä päätökseen työryhmä luovuttaa työryhmän muistion, luonnoksen alkoholilain muuttamisesta sekä luonnoksen asetukseksi alkoholijuomien lähetyksmyynnistä sosiaali- ja terveysministeriölle.

Helsingissä 30.3.2001

Kari Paaso

Pentti Karhu

Raimo Hakanen

Erkki Pakola

Ismo Tuominen

ALKOHOLIJUOMIEN TARJONTATAPOJA

KÄSITTELEVÄN

TYÖRYHMÄN MUISTIO

Tiivistelmä

1. Alkoholijuomien lähetysmyynti

Alkoholijuomien lähetysmyynnistä on kysymys, kun alkoholijuoma luovutetaan ostajalle muualla kuin hyväksytyssä alkoholijuomamyymälässä tai myyntipaikassa.

Työryhmä katsoo, että alkoholijuomien lähetysmyyntioikeutta voidaan laajentaa siten, että alkoholiyhtiö ja päivittäistavarakauppa voisivat kuljettaa ja lähettää alkoholijuomia ostajille. Samalla työryhmä korostaa, että lähetysmyyntijärjestelmään tulee kohdistua sekä yleisiä että erityisiä alkoholilain tavoitteiden kannalta tarpeellisia rajoituksia (muistion luku 2.3.4.).

2. Alkoholijuomien tilaaminen ulkomailta

Työryhmä katsoo, että alkoholijuomia koskeva elinkeinotoiminnan tulisi Suomessa edelleen kuulua yksinomaan alkoholiyhtiölle ja alkoholilain mukaisille luvanhaltijoille. Kuluttajille alkoholijuomien tilaaminen suoraan ulkomailta tulisi edelleen pitää sallittuna, mutta rinnakkaista kotimaassa toimivaa alkoholijuomien myynti- ja jakelukanavaa ei tulisi sallia. Työryhmän käsityksen mukaan rinnakkaisen jakelukanavan syntyminen voidaan estää kieltämällä elinkeinotoiminnan yhteydessä tapahtuva alkoholijuomien välittäminen alkoholilain 31 §:ssä.

Kuluttajan kannalta edellä mainittu merkitsisi sitä, että alkoholijuomia voisi edelleen tilata ulkomailta, maksaa tilauksensa myyjälle ja vastaanottaa myyjän lähettämä alkoholijuomalähetys. Sen sijaan Suomessa toimiva elinkeinonharjoittaja ei saisi välittää alkoholijuomatilauksia ja maksusuorituksia tilaajilta myyjälle eikä myöskään toimia alkoholijuomien luovuttajana tai lähettäjänä.

3. Alkoholijuomien tarjonta maaseudulla

Päivittäistavarakaupoissa myytävien alkoholijuomien tarjonta on työryhmän käsityksen mukaan riittävä. Alko Oy:n tarjonta koostuu tällä hetkellä 275 myymälästä ja 124 luovutuspaikasta. Vain 2 % väestöstä on yli 20 kilometrin päässä lähimmästä myymälästä tai luovutuspaikasta.

Alko Oy:n myymälöiden määrä kasvaa lähivuosina 25 myymälällä ja luovutuspaikkojen määrä useilla kymmenillä. Työryhmän ehdotuksiin sisältyy nykyisin voimassa olevien rajoitusten poistaminen luovutuspaikka- ja lähetysmyynniltä. Kaikkien alkoholijuomien saatavuus paranee siten lähivuosina myös maaseudulla.

Nykyisen alkoholilain aikana alkoholijuomien saatavuus on jatkuvasti kasvanut. Työryhmä korostaa, ettei alkoholiyhtiön yksinoikeuteen ja alkoholilain lupajärjestelmään ole siten mitään syytä tehdä tältääkään osin muutoksia, jotka rikkovat lain periaatteellisia linjoituksia.

SISÄLLYS

Tiivistelmä	2
1. JOHDANTO	4
2. ALKOHOLIJUOMIEN LÄHETYSMYYNTI	5
2.1. Tilanne vuoden 1968 alkoholilain ja keskiolutlain aikana	5
2.2. Nykytilanne	5
2.2.1. Lähetyismyyntiä koskevat säännökset	5
2.2.2. Käytäntö	8
2.2.2.1. Alkoholiyhtiö	8
2.2.2.2. Vähittäismyyntiluvan haltijat	8
2.2.2.3. Yritysmyynti	9
2.3. Muutostarpeet ja ehdotetut muutokset	9
2.3.1. Lähetyismyyntin käsitteen täsmentäminen	9
2.3.1.1. Sopimuksen teko sääntelykohteena	10
2.3.1.2. Alkoholijuomien luovuttaminen sääntelykohteena	12
2.3.2. Lähetyismyyntioikeuden muutostarpeet	13
2.3.3. Nykytilan edut	15
2.3.4. Työryhmän ehdotukset	15
2.3.4.1. Lähetyismyyntioikeuden laajentaminen	15
2.3.4.2. Työryhmän esittämät rajoitukset	16
2.3.4.3. Lähetyismyyntiä koskevat erityistilanteet	19
2.4. Yhteenveto	24
3. ALKOHOLIJUOMIEN TILAAMINEN ULKOMAILTA	25
3.1. Tilanne vuoden 1968 alkoholilain aikana	25
3.2. Nykytilanne	25
3.2.1. Alkoholilain tilaamista koskevat säännökset	25
3.2.2. Tilattujen alkoholijuomien verotus	26
3.2.3. Nykytilan arviointi	27
3.3. Katsaus Ruotsin alkoholilakiin ja yhteisöoikeuteen	28
3.4. Työryhmän ehdotukset	29
4. ALKOHOLIJUOMIEN TARJONTA MAASEUDULLA	31

Liite 1 Työryhmän ehdotus laiksi alkoholilain muuttamisesta

Liite 2 Työryhmän ehdotus asetukseksi alkoholijuomien lähetyismyyntistä

1. JOHDANTO

Työryhmän tehtävänä on ollut selvittää alkoholijuomien kotiin kuljetukseen ja ulkomailta tilaamiseen liittyviä säännöksiä ja niiden muutostarpeita sekä sitä, millä tavoin alkoholiyhtiö voisi monipuolistaa myymäläverkostoaan erityisesti maaseudulla.

Työryhmän toimeksianto koostuu siten kysymyksistä, jotka liittyvät ennen kaikkea alkoholijuomien saatavuuteen. Alkoholijuomien vähittäismyyntiä säätelevät yksityiskohtaiset säännökset koskevat lähes yksinomaan myyntitilannetta, jossa ostaja asioi henkilökohtaisesti alkoholiyhtiön tai vähittäismyyntiluvanhaltijan myymälässä. Alkoholijuomien myyminen ja lähettäminen ulkomailta suomalaisille tilaajille on käytännössä kokonaan uusi tarjonnan muoto. Samaan aikaan Suomessa on edelleen paikkakuntia, joissa ei ole lainkaan alkoholijuomamyymälää tai luovutuspaikkaa. Alkoholijuomien lähetysmyynti kotimaassa on perinteinen käytäntö, jonka käyttöä nykyiset säännökset rajoittavat. Internetkauppa ja muu etätilaaminen ovat lähetysmyynnin uusia muotoja. Alkoholijuomien tarjonnan uudet ja vanhat muodot kaipaavat sääntelyä, jossa ehkäisevän terveyspolitiikan ja kuluttajamarkkinoiden tarpeet voidaan sovittaa yhteen.

Alkoholijuomien kokonaiskulutus on tällä hetkellä suurempi kuin koskaan aikaisemmin. Lähivuosina odotettavissa oleva alkoholijuomien matkustajatuontikiintiöiden kasvaminen EU-maista moninkertaiseksi ja siitä johtuva alkoholijuomaveron alentaminen kasvattavat kokonaiskulutusta entisestään. Viron mahdollinen EU-jäsenyys lisää tätä uhkaa. Tutkimusten mukaan alkoholista aiheutuvat yhteiskunnalliset, sosiaaliset ja terveydelliset haitat kasvavat kokonaiskulutuksen kasvaessa.

Alkoholijuomien tilastoimattoman kulutuksen osuus - noin viidennes kokonaiskulutuksesta - on viime vuosina pysynyt ennallaan. Tilastoitu ja tilastoimaton alkoholi aiheuttavat päihdeaineena samanlaisia haittoja yksilöille ja yhteiskunnalle. Tilastoimattoman kulutuksen aiheuttamat erityiset ongelmat liittyvät verottamattomaan alkoholiin. Laillisesti tai laittomasti maahantuotuja sekä itse valmistettuja alkoholijuomia käytetään sitä enemmän mitä suurempi niiden hintaero on verolliseen alkoholiin. Tämän tilastoimattoman kulutuksen kasvua hillitsee lähinnä vain verottoman alkoholin rajoitettu saatavuus. Verollisen ja verottoman alkoholin hintaero johtaa laittomiin toimintoihin, erityisesti salakuljetukseen ja laittomaan myyntiin.

Alkoholista aiheutuvia haittoja on perinteisesti ehkäisty alkoholipolitiikalla, joka on perustunut alkoholijuomien korkeaan hintatasoon ja saatavuuden rajoittamiseen. Jos tilastoimatonta kulutusta pyritään vähentämään lisäämällä verotetun alkoholin saatavuutta, tämä johtaa alkoholin kokonaiskulutuksen kasvamiseen eikä tavoiteltua tilastoimattoman kulutuksen laskua välttämättä tapahdu. Alkoholiveron alentaminen puolestaan lisää kokonaiskulutusta kaikkein eniten. Alkoholijuomaverotuksen tasolla joudutaan kuitenkin tasapainottelemaan kasvavan verottoman matkustajatuonnin määrän ja siitä aiheutuvien haittojen ja kasvavan kotimaisen myynnin aiheuttamien haittojen välillä.

Vuoden 2000 lopussa alkoholijuomien vähittäismyynnin jakeluverkosto koostui yhteensä 7 672 myyntipaikasta. Alko Oy:n myymälöitä oli 275 ja lisäksi luovutuspaikkoja oli 124. Alkoholijuomien vähittäismyyntiluvan haltijoita oli yhteensä 7 348 ja tilaviini- ja sahtimyymlöitä 49.

Työryhmä on pyrkinyt esityksissään ottamaan huomioon sen, että alkoholijuomien saatavuuden ja tarjonnan kasvattaminen samanaikaisesti hintatason laskeessa voi lisätä alkoholin aiheuttamia haittoja. Jos alkoholijuomien saatavuutta tässä tilanteessa lisätään, tulisi erityistä huomiota kiinnittää koko alkoholijärjestelmän kannalta merkityksellisiin periaatteisiin ja valvonnan kannalta haitallisimpiin myyntitilanteisiin.

2. ALKOHOLIJUOMIEN LÄHETYSMYYNTI

2.1. Tilanne vuoden 1968 alkoholilain ja keskiolutlain aikana

Vuoden 1968 alkoholilain 2 §:n mukaan mm. alkoholijuomien myynti kuului alkoholiyhtiön yksinoikeuksiin. Lain 31 §:n mukaan alkoholiyhtiö sai lähettää alkoholijuomaa tilaajalle tai ostajalle yhtiön hallintoneuvoston antamia ohjeita noudattaen. Alkon hallintoneuvoston antamien ohjeiden mukaan muiden alkoholijuomien kuin vahvan oluen lähettäminen tapahtui kirjallisen tilauksen perusteella. Maksu oli suoritettava tilauksen yhteydessä. Tilatut alkoholijuomat lähetettiin rahtivapaasti ja käytännössä rautateitse. Esimerkiksi 1980-luvulla näin toimitettiin yhteensä vain joitakin satoja lähetyksiä vuosittain. 1990-luvulla postimyynti taas kasvoi.

Vahvaa olutta saattoi Oy Alko Ab:n hallintoneuvoston päätöksen nojalla lähettää suoraan panimosta tai myyntivarastosta yksityiselle tilaajalle Alkon määräyksestä ("lähetysmääräysmyynti"). Tilaus voitiin jättää ainoastaan Alkon vähittäismyyntipaikkaan henkilökohtaisesti, puhelimitse, postitse tai asiamiehen välityksellä. Tilattu olut voitiin maksaa joko tilauksen yhteydessä tai viimeistään vastaanottajalle luovutuksen yhteydessä.

Keskiolutlain 21 §:n mukaan alkoholiyhtiön lisäksi keskioluen valmistusluvan tai vähittäismyyntiluvan haltija sai lähettää keskiolutta tilaajalle tai ostajalle alkoholiyhtiön määräämin ehdoin ja rajoituksin. Keskiolut voitiin siten toimittaa ostajalle joko vähittäismyyntiliikkeestä tai suoraan panimosta tai myyntivarastosta. Tilatun oluen luovuttamisen edellytyksenä olivat samat ikä- ym. edellytykset kuin vähittäismyyntipaikassa tapahtuvassa myynnissä. Kuljettaja oli oikeutettu perimään kuljetuksesta vastaanottajalta kohtuullisen korvauksen. Alkoholiyhtiö itse ei käytännössä myynyt keskiolutta lähetyksinä, mutta päivittäistavarakaupat toimittivat sitä asiakkailleen elintarvikkeiden ohella melko yleisesti.

2.2. Nykytilanne

2.2.1. Lähetyksmyyntiä koskevat säännökset

Alkoholilailla (1143/1994) kumottiin vuoden 1968 alkoholilaki ja keskiolutlaki. Alkoholijuomien vähittäismyynti tapahtuu alkoholilain pääsäännön mukaan vain viranomaisen hyväksymässä "alkoholijuomamyymälässä" tai "myyntipaikassa" (13.2 § ja 14.4 §). Lain 13.3 §:n mukaan alkoholiyhtiö voi kuitenkin 13.2 §:n estämättä harjoittaa alkoholijuomien vähittäismyyntiä lähettämällä niitä tilaajalle ja ostajalle sen mukaan kuin asetuksella säädetään.

Myymälässä tai myyntipaikassa tapahtuvan myynnin on katsottava edellyttävän henkilökohtaista asiointia. Vuoden 1995 alusta lukien alkoholijuomien lähettäminen ostajalle on siten ollut sallittu nimenomaisen poikkeussäännöksen nojalla ainoastaan alkoholiyhtiölle. Hallituksen esityksessä (HE 119 / 1994 vp, s. 33) lähetysmyyntijärjestelmän muuttamista ei ole erikseen perusteltu, vaan alkoholiyhtiön osalta viitataan ainoastaan aikaisempaan käytäntöön ja oluen vähittäismyynnin yhteydessä aikaisemman käytännön kieltämistä ei perusteluissa mainita lainkaan. Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietinnössä (StVM 32 s. 7) korostetaan paitsi alkoholijuomien myyntitapahtumaan kuuluvan valvonnan merkitystä, myös alkoholiyhtiön mahdollisuutta alkoholijuomien postimyyntiin. Postimyyntillä voidaan valtiokunnan näkemyksen mukaan ainakin osittain varmistaa alkoholijuomien saatavuus maan kaikissa osissa, sillä varsinkin harvaan asutuilla alueilla saattaa muutoin alkoholijuomien hankkiminen muodostua jo matkakustannusten johdosta kohtuuttoman kalliiksi. Valtiokunnan mukaan myös postimyyntiä on valvottava.

Alkoholiyhtiön lähetysmyynnistä annettiin tarkemmat säännökset asetuksella alkoholijuomien vähittäismyynnistä lähettämällä niitä tilaajalle tai ostajalle (680/1996). Tällä asetuksella avattiin alkoholiyhtiölle täysin uusi menettely toimittaa alkoholijuomia ostajille käyttämällä erityisiä luovutuspaikkoja. Nämä luovutuspaikat ovat erilaisia yksityisiä liikkeitä tai palvelupisteitä, joihin alkoholijuomamyymälät toimittavat tilaukset edelleen ostajalle luovutettavaksi. Asetuksen 11.1 §:n mukaan alkoholiyhtiö voi edelleen lähettää alkoholijuomia suoraan tilaajalle, mutta vain jos paikkakunnalla ei ole alkoholijuomamyymälää tai luovutuspaikkaa.

Alkoholijuomien lähettämisen sallittavuutta on käsitelty kahdessa korkeimman hallinto-oikeuden tuomiossa. Tuomioissa korkein hallinto-oikeus on vahvistanut, että alkoholijuomien kuljettaminen tai lähettäminen on alkoholilain mukaan vähittäismyyntiluvanhaltijoille kielletty.

KHO:1999-T-4390 : Lääninhallitus oli myöntänyt A Oy:lle käymisteitse valmistetun enintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyyntiluvan Kotipizza-myymälään. Lupa- ja liitetyn erityisehdon mukaan luvassa tarkoitettujen alkoholijuomien myynti oli sallittu liikkeen sisätiloissa ja yrittäjän toimesta tapahtuva alkoholijuomien kuljettaminen asiakkaalle oli kielletty. Yhtiö viittasi valituksessaan alkoholilain 34 §:ään ja totesi muun ohella, ettei laissa ole määräyksiä siitä, ettei yrittäjän toimesta tai yrittäjä itse voisi kuljettaa asiakkaalle alkoholijuomia, ja vaati lääninhallituksen päätöksen kumoamisesta ainakin siltä osin kuin päätökseen liitettyssä erityisehdossa kiellettiin yrittäjän toimesta tapahtuva alkoholijuomien kuljettaminen asiakkaalle.

Voimassa olevan alkoholilain (1143/1994) 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on alkoholin kulutusta ohjaamalla ehkäistä alkoholipitoisista aineista aiheutuvia yhteiskunnallisia, sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja. Alkoholilain 2 §:n 1 momentin mukaan alkoholilaki koskee alkoholipitoisia aineita, niiden valmistusta, maahantuontia, maastavientiä, myyntiä ja muuta luovutusta, käyttöä, hallussapitoa ja kuljetusta sekä alkoholijuomien mainontaa. Alkoholilain 14 §:n 1 momentin mukaan käymisteitse valmistetun enintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman vähittäismyyntiä saa alkoholiyhtiön lisäksi harjoittaa se, jolle lääninhallitus on myöntänyt tätä koskevan vähittäismyyntiluvan. Keskioluen saatavuutta siis väljennettiin verrattuna aikaisempaan keskioluesta annettuun lakiin, jossa sen vähittäismyynti oli rajattu elintarvikekauppoihin. Sanotun pykälän 4 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettua vähittäismyyntiä saa harjoittaa vain lääninhallituksen hyväksymässä myyntipaikassa, joka paikan sijainnin ja myyntitilojen sekä toiminnan osalta on asianmukainen ja jossa myynti on järjestetty niin, että tehokas valvonta on mahdollinen. Alkoholiasetuksen 12 §:n 4 momentin mukaan luvan myöntävän viranomaisen tulee vähittäismyyntiluvan myöntäessään samalla päättää myymälähuoneiston hyväksymisestä. Alkoholilain 40 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan sosiaali- ja terveysministeriö antaa tarvittaessa määräyksiä

anniskelutilojen, 14 §:n 4 momentissa tarkoitetun alkoholijuoman myyntitilojen sekä anniskelu- ja myyntitoiminnan asianmukaisuudesta.

Alkoholilain 13 §:n 2 momentin mukaan alkoholiyhtiö saa harjoittaa alkoholijuomien vähittäismyyntiä vain tuotevalvontakeskuksen hyväksymässä alkoholijuomamyymlässä, joka sijainniltaan on asianmukainen ja jossa valvonta voidaan järjestää tehokkaasti. Saman pykälän 3 momentin mukaan sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, alkoholiyhtiö voi harjoittaa alkoholijuomien vähittäismyyntiä lähettämällä niitä tilaajalle tai ostajalle sen mukaan kuin asetuksella säädetään. Sanottu säännös ja sen nojalla annettu asetus (680/1996) alkoholijuomien vähittäismyyntistä lähettämällä niitä tilaajalle tai ostajalle koskee ainoastaan alkoholiyhtiön oikeutta harjoittaa alkoholijuomien vähittäismyyntiä lähettämällä niitä tilaajalle tai ostajalle. Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä (StVM 32/1994) hallituksen esityksestä alkoholilaksi ja siihen liittyväksi lainsäädännöksi on pidetty alkoholijuomien lähettämismahdollisuutta tärkeänä, koska vähintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman vähittäismyynti jää alkoholiyhtiön yksinoikeudeksi ja koska kunta voi antaa alkoholilain 12 §:n nojalla yleiskiellon alkoholijuomien vähittäismyyntin harjoittamisesta kunnassa. Lähettämismahdollisuutta korostettiin erityisesti harvaan asuttujen alueiden tarpeiden vuoksi. Muun kuin alkoholiyhtiön harjoittamaa vähittäismyyntiä koskee lain 14 §, joka ei sisällä kumotun keskioluesta annetun lain 21 §:ää vastaavaa säännöstä keskioluen lähettämisestä tilaajalle tai ostajalle. Alkoholilain alkoholijuoman hallussapitoa ja kuljetusta koskevasta 34 §:stä, johon valittaja on asiassa viitannut, on puolestaan tehtävissä se johtopäätös, että alkoholijuoman kuljettajan on oltava täysi-ikäinen, mutta pykälä ei sääntelee puheena olevan kaltaista vähittäismyyntiluvan haltijan toimesta tapahtuvaa alkoholijuomien kuljettamista asiakkaalle.

Alkoholilaisissa vähittäismyyntin harjoittamisen lähtökohtana on se, että alkoholijuoma luovutetaan ostajalle myyntipaikassa, jossa myös tehokas valvonta on mahdollinen. Ainoastaan alkoholiyhtiölle on alkoholilain 13 §:n 3 momentissa nimenomaisesti säädetty mahdollisuus harjoittaa vähittäismyyntiä lähettämällä alkoholijuomia tilaajalle tai ostajalle. Alkoholilakiin ei sen sijaan sisälly säännöstä vähittäismyyntiluvan haltijan toimesta tapahtuvasta alkoholijuomien kuljettamisesta asiakkaalle tämän tilauksesta. Vähittäismyyntiluvan haltijalle on säädetty velvollisuus valvoa keskioluen myyntiä. Alkoholilain 16 §:n mukaan lääninhallituksen hyväksymässä myyntipaikassa ei saa myydä mietoa alkoholijuomaa alle kahdeksantoistavuotiaalle henkilölle eikä häiritsevästi käyttäytyvälle tai selvästi päihtyneelle henkilölle tai jos on aihetta olettaa alkoholijuoman väärinkäyttöä tai sen luvaton luovuttamista tai välittämistä. Alkoholijuomista ja väkiviinasta annetun asetuksen (1344/1994) 17 §:n 2 momentin mukaan vähittäismyyntipaikassa tulee olla läsnä 18 vuotta täyttänyt henkilö vastaamassa vähittäismyyntin laillisuudesta. Alkoholilain 15 §:ssä on säädetty niistä seuraamuksista, joita luvan myöntävä viranomainen voi määrätä, jos myyntipaikassa on rikottu alkoholilakia tai sen nojalla annettuja säännöksiä ja määräyksiä taikka jos myyntipaikassa on ilmennyt järjestyshäiriöitä tai muita väärinkäytöksiä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta ei ole edellä mainitussa mietinnössään pitänyt hyväksyttävänä sellaista järjestelyä, jossa myyjän mahdollisuudet valvontaan ovat heikot. Alkoholijuoman myyminen nyt kysymyksessä olevassa tilanteessa tapahtuisi puhelimitse tehdyn tilauksen perusteella ja alkoholijuoman luovutus tapahtuisi myyntipaikan ulkopuolella asiakkaan ilmoittamassa paikassa. Myyjällä ei näin meneteltäessä ole edellytyksiä tarkistaa myyntiin ja juomien luovuttamiseen liittyviä tietoja ja valvonta jäisi siten vain juoman kuljettajalle. Näissä oloissa alkoholilain 14 §:n edellyttämä tehokas valvonta ei voi tapahtua siten kuin pykälän 4 momentissa tarkoitetaan. Lääninhallituksen päätökseensä sisällyttämä lausuma, jonka mukaan kysymyksessä oleva alkoholijuomien kuljettaminen asiakkaalle on kielletty, oli näin ollen alkoholilain vähittäismyyntiä koskevien säännösten mukainen. Lääninhallituksen valituksenalainen päätös ei siten ollut lainvastainen. Tämän vuoksi korkein hallinto-oikeus hylkäsi A Oy:n valituksen.

Tuomiossa KHO:1999-T-4392 oli kysymys internetissä elintarvikkeiden vähittäismyyntikauppaa harjoittavasta yhtiöstä, joka haki lääninhallitukselta lupaa yksinomaan käymisteitse valmistettujen enintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyyntiin. Yhtiön vähittäismyyntilupahakemuksen mukaan asiakkaat tilaavat internetin avulla tuotteet. Ostoksen voi tehdä vain rekisteröitymällä asiakkaaksi ja

syöttämällä oman käyttäjätunnuksen ja salasanan. Net keräilee tavarat B:n noutotukkuliikkeestä, pakkaa ja kuljettaa ne asiakkaalle joko kotiin tai työpaikalle. Netillä ei siis ole omaa varastoa, vaan toiminta tapahtuu tukkuliikkeen ohessa olevista varastotiloista käsin. Itse keräily tapahtuu tukkuliikkeen tiloissa. Yhtiön hakemuksen mukaan Netillä ei myöskään ole omaa myymälää, mistä tuotteet voisi noutaa, vaan kaikki tilaukset toimitetaan asiakkaalle kuljetettuna. Lääninhallitus hylkäsi yhtiön hakemuksen ja KHO piti lääninhallituksen päätöksen voimassa samanlaisin perustein kuin edellisessä tapauksessa.

Korkein hallinto-oikeus on siis kiinnittänyt lain sanamuodon lisäksi erityistä huomiota siihen, että alkoholiuoman kuljettamisen ja luovuttamisen yhteydessä ei voi tapahtua alkoholilain 14 §:n mukaista tehokasta valvontaa.

2.2.2. Käytäntö

2.2.2.1. Alkoholiyhtiö

Alkoholiyhtiö on nykyisen alkoholilain voimassaolon alkuaikoina toimittanut alkoholiuomia tilaajille postin välityksellä postiennakolla. Edellä mainittu asetuksen 11.1 §:n rajoitus ja luovutuspaikkojen yleistymisen ovat vähentäneet merkittävästi postilähetysmyynnin suosiota. Vuosina 1998 ja -99 lähetettiin kuukausittain 300-600 postipakettia. Postimaksujen kallistuttua määrä on vuonna 2000 pudonnut noin 100 pakettiin kuukaudessa.

Alkoholiuomien vähittäismyyntistä lähettämällä niitä tilaajalle tai ostajalle annetun asetuksen voimaantulon 1.10.1996 jälkeen ryhdyttiin avaamaan uusia alkoholiuomien luovutuspaikkoja. Luovutuspaikkojen perusajatuksena on laajentaa alkoholiyhtiön tarjontaa sellaisille paikkakunnille, joihin varsinaisen myymälän perustaminen on taloudellisesti kannattamatonta. Luovutuspaikassa ei ole alkoholiuomavarastoa vaan asiakas jättää sinne tilauksensa ja luovutuspaikka välittää tilauksen tietylle alkoholimyymälälle. Tämä myymälä toimittaa tilauksen luovutuspaikkaan erillisen kuljetuspalvelun välityksellä ja asiakas voi noutaa tilauksensa luovutuspaikasta – yleensä saman päivän aikana. Lähetyksestä peritään asiakkaalta 15 markan toimitusmaksu. Luovutuspaikan alkoholiyhtiöltä saamasta korvauksesta sovitaan erikseen yhtiön ja luovutuspaikan kesken.

2.2.2.2. Vähittäismyyntiluvanhaltijat

Käymisteitse valmistettujen enintään 4,7 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävien alkoholiuomien vähittäismyyntiluvanhaltijat eivät saa lähettää tai toimittaa alkoholiuomia asiakkaille. Luvattoman lähetysmyynnin esiintymisestä ei ole tarkkoja tilasto- tai valvontatietoja. Useat päivittäistavarakaupat toimittivat keskiolutta asiakkailleen elintarvikkeiden ohella ennen vuotta 1995 ja sitä ilmeisesti tapahtuu edelleen jonkin verran. Tämä päätelmä voidaan tehdä siitä, että kaikki luvanhaltijat eivät ole olleet tietoisia kiellosta, kun asiaa on käsitelty alkoholiviranomaisten pitämässä koulutustilaisuuksissa. Tietämättömyys johtuu siitä, että aiemmin sallittu myyntitapa muutettiin kielletyksi ilman nimenomaista kieltonormia vain jättämällä luvanhaltijoita koskevasta säännöksestä pois mahdollisuus tällaiseen myyntiin. Alkoholiuomien toimittamista asiakkaille ei sen sijaan ilmeisesti esiinny internetin kautta tilauksia vastaanottavissa kaupoissa. Nämä myyntipaikat ovat melko uusia ja niiden toimitusehtojen valvonta on internetin avoimuuden johdosta yksinkertaista.

Tilaviinimyymlöillä on alkoholijuomien vähittäismyyntilupa itse valmistetuille enintään 13 tilavuusprosenttia alkoholia sisältäville alkoholijuomille. Ensimmäiset luvat myönnettiin vuonna 1995, joten myymälöillä ei ole ollut alkoholijuomien lähetyks- tai toimitusmyyntiperinnettä. Näistä myymälöistä ei viranomaisten tietojen mukaan harjoiteta varsinaista alkoholijuomien lähetyks- tai toimitusmyyntiä.

2.2.2.3. Yritysmyynti

Erikseen voidaan nostaa esille ns. yritysmyynti eli suurten alkoholijuomatilausten toimittaminen niitä tilanneille yrityksille. Yritykset saattavat tilata esimerkiksi liikelahjatarkoituksiin satoja - jopa tuhansia - pulloja alkoholijuomia kerrallaan, jolloin tarkoituksenmukaisinta olisi toimittaa tilaus vastaanottajalle erillisenä kuljetuksena. Alkoholijuomien vähittäismyyntiluvan haltijat eivät kuitenkaan saa lainkaan toimittaa alkoholijuomia asiakkaille ja alkoholiyhtiökin saa toimittaa alkoholijuomia tilaajalle vain sellaiselle paikkakunnalle, jolla ei ole alkoholijuomamyymlää tai luovutuspaikkaa. Käytännössä tilanne on ratkaistu esimerkiksi Alko Oy:n yritysmyyntiä hoitavassa Pasilan myymälässä siten, että osa asiakkaista noutaa tilauksensa ja muille yhtiö välittää Postin keltaisen linjan kuljetuspalvelun tilausta vastaanotettaessa. Joillakin viinitiloilla esiintyy myös vastaavanlaista toimintaa, jossa myyjä tosiasiallisesti järjestää alkoholijuoman kuljetuksen asiakkaalle.

2.3. Muutostarpeet ja ehdotetut muutokset

2.3.1. Lähetyismyyntin käsitteen täsmentäminen

Tyypillisessä irtaimen esineen myyntitilanteessa (kaupassa) kaupan kohteen omistusoikeus ja hallinta siirtyvät sopimuksen perusteella myyjältä ostajalle vastiketta vastaan.

Nykyiset alkoholilain säännökset kiinnittävät huomiota ennen kaikkea siihen tilanteeseen, jossa kaikki seuraavat tunnusmerkit täyttyvät yhtä aikaa hyväksytyssä myymälässä myyjän ja ostajan läsnäollessa:

- sopimuksen tekeminen (ostajan tarjous ja myyjän hyväksyvä vastaus)
- kauppahinnan maksu
- alkoholijuoman luovuttaminen

Käytännön myyntitilanteessa tunnusmerkkejä ei voida varsinaisesti erottaa toisistaan. Alkoholilain tavoitteiden kannalta voidaan sanoa, että alkoholijuoman luovuttaminen on tosiasiallinen sääntelyn kohde. Lain säännökset, jotka kieltävät alkoholijuomien myyntin alaikäiselle ja päihtyneelle tai säädetyn myyntiajan ulkopuolella koskevat siten ennen kaikkea alkoholijuoman luovuttamista, eikä tässä suhteessa ole vastaavaa merkitystä sillä, onko sopimus alkoholijuoman myymisestä jo tehty tai kauppahinta jo maksettu.

Alkoholijuomien lähetyismyyntin käsitteen täsmentäminen on erityisen tärkeää sen vuoksi, että sopimuksenvaraiset kriteerit voivat johtaa käytännössä siihen, että lähetyismyyntiä koskevia säännöksiä ei sovelleta lainkaan. Alkoholijuomia voidaan esimerkiksi lähettää ostajalle tilauksen perusteella siten, että kuljetussopimus laaditaan muodollisesti ostajan

lukuun. Myyjä ei oman lausumansa mukaan ole lähettänyt alkoholijuomia, vaan on tilannut ostajalle kuljetuksen.

Työryhmä on lähetysmyynnin käsitteen määrittelyn yhteydessä käsitellyt sekä sopimuksen tekemiseen liittyviä tunnusmerkkejä että alkoholijuomien luovuttamiseen liittyvää elementtiä.

2.3.1.1. Sopimuksen teko sääntelykohteena

Kauppa muodostuu kaksipuolisesta sopimuksesta, jossa vastakkaisina suorituksina ovat kaupan kohteen luovutus ja kauppahinnan maksu. Sopimuksen voidaan puolestaan sanoa syntyvän ostajan tekemästä tarjouksesta ja myyjän antamasta hyväksyvästä vastauksesta tarjoukseen.

Kuluttajansuojalain 6 luvun 4 § (1072/2000) sisältää yksinomaan sopimuksentekoon liittyvän säännöksen, jossa ei oteta kantaa siihen, miten kulutustavara kuljetetaan ja luovutetaan asiakkaalle.

4 § Etämyynnin määritelmä

Etämyynnillä tarkoitetaan tässä luvussa kulutushyödykkeen tarjoamista kuluttajalle elinkeinonharjoittajan järjestämän sellaisen etätarjontamenetelmän avulla, jossa sopimuksen tekemiseen ja sitä edeltävään markkinointiin käytetään yksinomaan yhtä tai useampaa etäviestintä.

Etätarjontamenetelmällä tarkoitetaan markkinointi- tai myyntitapaa, joka on järjestetty niin, että sen pääasiallisena tavoitteena voidaan katsoa olevan sopimusten tekeminen etäviestimen avulla.

Etäviestimellä tarkoitetaan puhelinta, postia, televisiota, tietoverkkoa tai muuta välinettä, jota voidaan käyttää sopimuksen tekemiseen ilman, että osapuolet ovat yhtä aikaa läsnä.

Tyypillisiä etämyyntitapoja ovat postimyynti, puhelinmyynti, television ostoskanavat ja sähköinen verkkokauppa.

Pykälässä tarkoitettua etämyyntiä ei sen sijaan ole esimerkiksi se, että kuluttaja ottaa puhelimitse tai sähköpostitse yhteyttä lähikauppaan, pyytää toimittamaan tuotteita kotiinsa ja myyjä asiakaspalvelusyistä suostuu niin tekemään. Tässä tapauksessa ei ole kysymys myyjän erityisesti organisoimasta etätarjontamenetelmästä. Etämyyntinä ei pidetä myöskään tavanomaista lehti-ilmoittelua, vaikka se sisältäisi riittävät tiedot sopimuksen tekemiseksi, ellei elinkeinonharjoittaja ole muuten järjestänyt toimintaansa etäsopimusten tekemistä varten.

Etämyynnille on pykälän määritelmän mukaan ominaista myös se, että sopimuksen tekemiseen käytetään yhtä tai useampaa etäviestintä. Osapuolten on saavutettava yksimielisyys sekä sopimukseen sitoutumisesta että sopimuksen sisällöstä tapaamatta toisiaan henkilökohtaisesti.

Etämyynnissä merkitystä ei ole sillä, kumpi osapuolista tekee aloitteen yksittäisen sopimuksen tekemiseksi. Tässä suhteessa etämyynnin määritelmä eroaa kotimyyntin määritelmästä.

Hallituksen esityksessä HE 79/2000 viitataan säännöksen perusteena olevaan Euroopan parlamentin ja neuvoston 20 päivänä toukokuuta 1997 antamaan **direktiiviin 97/7/EY kuluttajansuojasta etäsopimuksissa**.

Direktiivin 14 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat antaa tai pitää voimassa direktiivin kattamista kysymyksistä perustamissopimuksen kanssa yhteensopivia tehokkaampia säännöksiä varmistaakseen kuluttajansuojan korkeamman tason. Lisäksi jäsenvaltio voi yleisen edun vuoksi kieltää alueellaan tiettyjen tavaroiden tai palvelujen, etenkin lääkkeiden, tarjoamisen etäsopimuksin hankittavaksi ottaen huomioon perustamissopimuksen määräykset. Tähän erityissääntelyyn ei ole puututtu kuluttajansuojalain muuttamisen yhteydessä, vaan kiellot voidaan toteuttaa erityislaeilla.

Lisäksi vastikään on hyväksytty direktiivi tietoyhteiskunnan palveluja, erityisesti sähköistä kaupankäyntiä, sisämarkkinoilla koskevista tietyistä oikeudellisista näkökohdista (**direktiivi sähköisestä kaupankäynnistä, 2000/31/EY**). Direktiivin tarkoituksena on luoda edellytykset sähköisen kaupan kehittämiselle EU:n sisämarkkinoilla. Direktiivin tarkoituksena on taata yhdessä jäsenvaltiossa toimivalle yritykselle yhtäläiset mahdollisuudet toimia koko EU:n alueella.

Direktiivi sisältää määräyksiä mm. siitä, mitä tietoja yrityksen on annettava itsestään sähköisellä kauppapaikallaan ja siitä miten sopimus syntyy sähköisessä muodossa. Direktiivissä on myös määräyksiä tietoyhteiskunnan palvelujen välittäjien vastuusta sekä kauppasuhteeseen sovellettavasta laista. Lisäksi tavaroiden myynti ja markkinointi kuuluvat soveltamisalaan, vaikka tuote sittemmin toimitettaisiinkin postitse. Samaten tietoyhteiskunnan palveluna pidetään myös sähköistä mainontaa ja muuta myynninedistämistoimintaa.

Direktiiviin sisältyvän niin sanotun alkuperämaan periaatteen mukaisesti myynninedistämistarjousten sallittavuus ja niitä koskevat muut vaatimukset määräytyvät lähtökohtaisesti sen jäsenvaltion lain mukaan, johon palvelun tarjoaja on sijoittautunut. Sijoittautumisvaltion tehtävänä on varmistaa, että palveluntarjoaja noudattaa sijaintivaltionsa lakia. Muut jäsenvaltiot eivät pääsäännön mukaan saa rajoittaa toisesta jäsenvaltiosta peräisin olevien tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisen vapautta.

Jäsenvaltiot saavat kuitenkin asettaa 3 artiklan mukaan rajoituksia toisista jäsenvaltioista toimitettaville verkkopalveluille, jos ne ovat yleisen edun nimissä tarpeen esim. kansanterveyden suojelemiseksi.

Direktiivi sähköisestä kaupankäynnistä on saatettava voimaan EU:n jäsenmaissa 17.1.2002 mennessä. Oikeusministeriön 30.5.2000 asettama sähkökauppatyöryhmä luovutti mietintönsä 8.3.2001. Mietintö sisältää ehdotuksen hallituksen esitykseksi laiksi tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta. Lakiehdotusta on käsitelty tarkemmin kohdassa 3.3.

Kaikille edellä mainituille säännöksille on yhteistä se, että sääntelykohteena on esimerkiksi elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä solmittava sopimus tai sopimuksen tai muun palvelun tarjoaminen .

Työryhmä katsoo, että kuluttajansuojalain etämyyntiä koskeva määritelmää ei voida käyttää alkoholijuomien lähetyksmyynnille asetettavan määritelmän pohjana, sillä alkoholijuomien kaupassa ei ole tarpeen säännellä niinkään sopimuksen tekoa kuin alkoholijuoman luovuttamista. Lisäksi etämyyntinä ei kuluttajansuojalaissa edes pidetä tilannetta, jossa kuluttaja soittaa kauppaan ja tilaa alkoholijuomaa kotiin toimitettavaksi.

2.3.1.2. Alkoholijuomien luovuttaminen sääntelykohteena

Alkoholilain 13 ja 14 §:ssä edellytetään, että alkoholijuomien myynti tapahtuu hyväksytyssä alkoholijuomamyymälässä tai myyntipaikassa, jossa voidaan järjestää tehokas valvonta. Sosiaali- ja terveysministeriö voi tarvittaessa antaa asetuksella tarkempia määräyksiä myyntitilojen ja myyntitoiminnan asianmukaisuudesta. Luvanhaltijan tärkeimpiin velvoitteisiin kuuluu huolehtia alkoholilain 16 §:ssä säädettyjen myyntikieltojen noudattamisesta. Toinen luovuttamiseen liittyvä keskeinen alkoholipoliittinen sääntely liittyy myymälöiden aukioloaikoihin, joista säädetään alkoholijuomista ja väkiviinasta annetun asetuksen 14 ja 15 §:ssä. Aukioloaikoja on vähittäismyyntikauppojen yleisten aukioloaikojen ohella säädelty ennen kaikkea myynnin päivittäisen aloittamisen ja lopettamisen osalta, mutta alkoholiyhtiön myymälöissä myynti on myös erikseen kielletty kokonaan sunnuntaisin sekä eräinä erityispäivinä.

Alkoholijuomien erilaiset myyntitavat voidaan jaotella sen mukaan, miten alkoholijuomien luovuttaminen ostajalle tapahtuu:

1. Myyjä luovuttaa alkoholijuoman ostajalle myyntipaikassa.

- kyseessä on alkoholilain mukainen pääsääntö.

2. Myyjä luovuttaa alkoholijuoman ostajan "asiamiehelle" myyntipaikassa.

- Alkoholijuoman välittäminen toiselle ilman palkkiota on sallittua. Toisin sanoen alkoholijuoman ostaja voi pyytää toista ostamaan alkoholijuoman puolestaan, jos tästä tehtävästä ei suoriteta mitään korvausta tai palkkiota ja ostaja täyttää ne edellytykset, jotka on säädetty alkoholijuoman luovuttamiselle myymälässä.
- Ostajan "asiamies" voi kuljettaa tai lähettää alkoholijuoman ostajalle sen jälkeen, kun hän on vastaanottanut alkoholijuoman.

3. Myyjä lähettää alkoholijuoman myyjän "asiamiehelle", joka luovuttaa alkoholijuoman ostajalle asiamiehen toimipaikassa

- Kyseessä on luovutuspaikka-asetuksen mukainen alkoholiyhtiön luovutuspaikka.

4. Alkoholijuoma luovutetaan kuljettajalle, joka luovuttaa alkoholijuoman ostajalle

- a) kuljettaja voi olla luvanhaltijan tai kuljetusliikkeen palveluksessa
- b) alkoholijuoman luovutus voi tapahtua kuljetusliikkeen tiloissa tai ostajan osoittamassa paikassa.

- Vuoteen 1994 saakka esimerkiksi keskioluen vähittäismyyntiluvanhaltija saattoi toimittaa keskiolutta ostajalle kotiinkuljetuksena.
- Voimassa olevan lainsäädännön mukaan alkoholiyhtiö voi rajoitetusti lähettää alkoholijuomia ostajalle (yleensä postin välityksellä).

Kohdissa 1 ja 2 on kysymys voimassa olevan lainsäädännön säätelemästä alkoholijuomien myymisestä myyntipaikassa.

Alkoholiyhtiön luovutuspaikkoja, joissa asiakkaat asioivat, ei ole hyväksytty alkoholijuomamyymälöiksi. Asiakkaan alkoholijuomatilaus voidaan tehdä paitsi luovutuspaikkaan (myyjän "asiamiehelle"), josta se välitetään etäviestimen välityksellä toimittavaan myymälään, myös suoraan alkoholiyhtiön myymälään etäviestimen välityksellä. Alkoholilain tavoitteet voidaan varmistaa luovutuspaikkajärjestelmän avulla paremmin kuin varsinaisessa lähetysmyynnissä. Vaikka lähetysmyynti on tarkoituksenmukaista määritellä alkoholijuomien luovuttamista silmällä pitäen, työryhmä on jatkossa keskittynyt erityisesti muualla kuin luovutuspaikassa tapahtuvaan luovutustoimintaan.

Työryhmän varsinainen tehtävä koskee kohdan 4 tilannetta, jossa alkoholijuomien vähittäismyyntiluvanhaltija tai myyjä eivät käytännössä voi valvoa alkoholijuoman luovuttamista. Alkoholijuoman luovuttamisen tapahtuessa hyväksytyn myyntipaikan ulkopuolella myös viranomaisvalvonta on käytännössä mahdotonta.

Työryhmä on määritellyt sääntelyn kohteena olevan lähetysmyynnin seuraavasti:

Alkoholijuomien lähetysmyynnistä on kysymys, kun alkoholijuoma luovutetaan ostajalle muualla kuin hyväksytyssä alkoholijuomamyymälässä, myyntipaikassa tai luovutuspaikassa.

Alkoholijuoma voidaan siis lähetysmyynnissä luovuttaa ostajalle Postin, Matkahuollon, VR:n tai muun kuljetusliikkeen toimipaikassa taikka ostajan osoittamassa paikassa (kodissa, laitoksessa tai työpaikalla). Tämän määritelmän kannalta merkitystä ei ole sillä, huolehtiiko myyjä itse kauppatavaran kuljettamisesta ostajalle vai lähettääkö hän kauppatavaran omaan tai ostajan lukuun postin tai muun kuljetusliikkeen kautta.

Tämän määritelmän mukaan lähetysmyynnistä ei siten olisi kysymys, vaikka sopimus alkoholijuoman myynnistä tehdään etäviestimen välityksellä, mutta alkoholijuoma luovutetaan ostajalle alkoholijuomamyymälässä tai myyntipaikassa. Yksinomaan se seikka, että etäviestintä käytetään sopimuksenteon välineenä, ei alkoholilain tavoitteiden valossa anna aihetta erityissääntelyyn.

2.3.2. Lähetysmyyntioikeuden muutostarpeet

Yritysmyynti

Kuten edellä on todettu, suurten alkoholijuomaerien toimittaminen esimerkiksi yrityksille on nykyisten säännösten mukaan kohtuuttoman hankalaa. Alkoholijuomien lähettäminen "tilaajalle tai ostajalle" on sallittua ainoastaan alkoholiyhtiölle ja vain jos paikkakunnalla ei ole alkoholijuomamyymälää eikä luovutuspaikkaa. Rajoitukset ovat johtaneet siihen, että niitä kierretään.

Päivittäistavarakauppa

Ennen vuotta 1994 keskioluen vähittäismyyntiluvan omaava päivittäistavarakauppa saattoi kuljettaa asiakkaan kotiin myös keskiolutta. Päivittäistavaroiden kotiinkuljetusta esiintyy vieläkin ja joiltain osin palvelu voi liittyä esimerkiksi vanhusten ja vammaisten ruokajakeluun. Tässä yhteydessä esiintyy jonkin verran tarvetta myös enintään 4,7 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävien alkoholijuomien kuljettamiselle. Tämänkaltaiseen alkoholijuomien lähetysmyyntiin ei sovellettaisi kuluttajansuojalain etämyyntiä koskevia säännöksiä.

Päivittäistavarakaupan erityispiirteitä voidaan mainita ns. kyläkaupat, joita lasketaan olevan enää noin 1000 kappaletta, kun niitä oli vielä 1990-luvun alussa noin 1 500 kappaletta ja vuonna 1980 yli 3 400 kappaletta. Syynä kyläkauppojen katoamiseen on ollut väestön muutto taajamiin ja siitä johtuva haja-asutusalueiden ostovoiman väheneminen. Kyläkauppojen vaikeaa asemaa on entisestään lisännyt niiden palvelutason ja kilpailuaseman heikkeneminen taajamien kauppoihin verrattuna. Juuri haja-asutusalueiden ja kyläkauppojen elinvoimaisuutta on pyritty kehittämään liittämällä kauppapalveluihin asiamiesposti- ja pankkipalveluja, lääkekaappi- ja ekopistepalveluja sekä ruokajakelua.

Internetkauppa

Joko pelkästään internetissä tai normaalien myymälätoimintojen lisäksi internetissä toimiva kauppa toimittaa asiakkaan tietoverkon kautta tilaamat tavarat annettuun osoitteeseen. Päivittäistavarakauppayhdistyksen tietojen mukaan koko internetkaupan kokonaismyynti on noin 50 miljoonaa markkaa vuodessa ja päivittäistavaroiden osuus tästä on hieman yli puolet. Internetmyynnin osuus koko päivittäistavaramarkkinoiden arvosta (noin 100 miljardia markkaa vuodessa) on siten edelleen olematon (alle yksi promille).

Optimististen arvioiden mukaan internetmyynti voisi edustaa viiden vuoden tähtäimellä noin prosentin osuutta koko markkinoista. Iso-Britannian ja Hollannin päivittäistavarakaupasta arvioidaan jopa viisi prosenttia tehtävän internetin välityksellä vuonna 2005.

Päivittäistavaroiden internet-myynti on saanut jatkuvasti merkitystään laajemmin julkisuutta eikä työryhmä ole erityisesti perustellut ehdotuksiaan internetkaupan tarpeilla. Alkoholijuomien lähetysmyyntimahdollisuuden puuttuminen on kuitenkin estänyt yli 2,8 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävien alkoholijuomien kaupanpidon elintarvikkeiden internetmyynnin yhteydessä.

Valmiiden aterioiden kotiinkuljetus

Ravitsemisliike-, vähittäismyynti- ja kuljetustoiminnan rajamaastossa toimii muun muassa pizzataksiyrityksiä. Niiden liikeideaan kuuluu valmiiden ruoka-annosten myyminen ravitsemisliikkeessä syötäväksi tai mukaan otettavaksi ja tämän lisäksi liike toimittaa ruokaa suoraan asiakkaan osoittamaan paikkaan. Ruuan kuljetuksesta ei yleisesti peritä lainkaan maksua, jos tilaus ylittää tietyn rajan.

On olemassa yrityksiä, joilla on alkoholijuomien anniskelulupa ravitsemisliikkeessä tapahtuvaa tarjoilua varten ja alkoholijuomien vähittäismyyntilupa ulosmyyntiä varten. Sosiaali- ja terveysministeriön käymisteitse valmistetun enintään 4,7 tilavuusprosenttia sisältävän alkoholijuoman myyntipaikasta ja myyntitoiminnasta antaman päätöksen (136/1995) 6 §:n mukaan alkoholijuomien vähittäismyyntiä ei saa harjoittaa samassa

tilassa kuin alkoholijuomien anniskelua ja jos myyntipaikan kokonaisuuteen kuuluu sekä vähittäismyynti- että ravitsemisliike tulee näiden liiketoimintojen olla selvästi toisistaan erillään omine kassatoimintoineen. Käytännössä yritykset toimivat samalla tavoin kuin vaikkapa huoltoasemat, joilla saman myyntitiskin toisessa päässä palvellaan baarin asiakkaita ja toisessa päässä polttoaineisen ja oluen ostajia.

Muut kotiinkuljetus

Erilaisiin etämyyntimenettelyihin liittyy usein erityispiirteenä se, että yrityksellä ei välttämättä ole lainkaan fyysistä myymälätilaa. Tämä on jo aikaisemmin ollut tyypillistä monille postimyyntiyrityksille ja käytäntö on yleistynyt internetkaupparyitysten lisääntyessä. Yrityksellä voi olla oma keskusvarasto tai se voi toimia jopa niin, että tavarat kerätään tilausten mukaan esimerkiksi suoraan tukkuliikkeen varastosta.

Alkoholijuomien etämyyntimahdollisuuksien vapauttaminen voisi lisätä toimintaa, jossa alkoholijuomia myytäisiinkin ainoastaan etämyyntinä ilman vähittäismyyntitiloja. Tämän kaltaisista toimintamahdollisuuksista on jo tiedusteltu Tuotevalvontakeskukselta.

2.3.3. Nykytilan edut

Varsinainen alkoholijuomien lähetyismyynti on nykyään kielletty lukuun ottamatta alkoholiyhtiön oikeutta lähettää alkoholijuomia suoraan tilaajalle paikkakunnille, joissa ei ole alkoholijuomamyymälää tai luovutuspaikkaa.

Kun alkoholijuomia voidaan luovuttaa asiakkaille käytännössä ainoastaan hyväksytystä myymälästä tai luovutuspaikasta, alkoholilain vähittäismyyntiä koskevien säännösten noudattamisen perusedellytykset ovat valvonnan kannalta kunnossa. Alkoholijuomien myyjä voi tarkistaa ostajan kunnan ja iän henkilökohtaisesti. Luvanhaltija ja viranomaiset puolestaan voivat seurata ja valvoa myyjien toiminnan lainmukaisuutta.

Jos alkoholijuomien lähetyismyyntiä vapautetaan, muutos kasvattaa varmuudella riskejä alkoholilain rikkomiseen. Ennen kaikkea alkoholijuomien myyntikieltoja muun muassa alaikäisille ja päihtyneille on hankalampaa noudattaa, jos alkoholijuomien luovuttamisesta kieltäytymisen tulee tapahtua ostajan kotiovella. Erityisen vaikeaa on arvioida, milloin alkoholijuoman luvatonta luovuttamista tai välittämistä on aihetta olettaa. Tilanteen viranomaisvalvonta on käytännössä mahdotonta.

Tämän lisäksi alkoholijuomien lähetyismyynti avaa mahdollisuuden eräille epäterveille elinkeinotoiminnan muodoille. Alkoholijuomien salakaupan merkittävimpiä toimintamuotoja alkoholisoituneiden asiakkaiden keskuudessa on ollut palvelutoiminta, jossa asiakas on luovuttanut maksuvälineen (pankkikirjan) myyjälle, joka on huolehtinut alkoholijuomien kotiinkuljetuksesta viikonpäivään tai kellonaikaan katsomatta.

2.3.4. Työryhmän ehdotukset

2.3.4.1. Lähetyismyyntioikeuden laajentaminen

Työryhmä on arvioinut edellä mainittujen perusteiden valossa mahdollisuutta alkoholiyhtiön ja alkoholijuomien vähittäismyyntiluvan haltijoiden lähetysmyyntioikeuden laajentamiseksi.

Nykytilanne, jossa suuriakin määriä alkoholijuomia ostavan (yleensä yrityksen) tulisi noutaa ostoksensa alkoholijuomamyymälästä, on johtanut siihen, että säännösten soveltamisala koetaan sopimuksenvaraiseksi. Käytännössä alkoholijuomia lähetetään ja kuljetetaan yrityksille, kun kuljetussopimus laaditaan tilaajan lukuun. Suurien määrien ostamisen ja ostettujen alkoholijuomien kuljettamisen rajoittaminen nykyiseen tapaan ei työryhmän käsityksen mukaan ole alkoholilain tavoitteiden kannalta perusteltua.

Päivittäistavarakaupan oikeutta alkoholijuomien lähetysmyyntiin harkittaessa työryhmä on ottanut huomioon, että aiempaan keskiolulakiin sisältyi vastaava oikeus. Vaikka nykyinen lähetysmyyntikielto on säännösten noudattamisen ja valvonnan optimoinnin kannalta perusteltu, se sulkee kaupan palvelutoiminnan ulkopuolelle merkittävän tavararyhmän. Erityisesti vanhusten, muutoin liikuntarajoitteisten ja pitkien etäisyyksien päässä kaupoista asuvien kuluttajien kannalta kiellolla on myös kansalaisten yhdenvertaisuuteen liittyviä vaikutuksia.

Kun alkoholijuomien kotiinkuljetus on laajalti kielletty, alkoholijuomien aiheuttamia haittoja voidaan ehkäistä tehokkaammin verrattuna siihen, että alkoholijuomien tilaaminen tehtäisiin laajemmin mahdolliseksi. Voimassa olevien rajoitusten yleinen legitimeetti on kuitenkin kyseenalainen, sillä kaikenlaisten ostosten kotiinkuljetus on yleistymässä.

Työryhmä katsoo, että alkoholijuomien lähetysmyyntioikeutta voidaan laajentaa siten, että alkoholiyhtiö ja päivittäistavarakauppa voisivat kuljettaa ja lähettää alkoholijuomia ostajille. Samalla työryhmä korostaa, että lähetysmyyntijärjestelmään tulee kohdistua sekä yleisiä että erityisiä alkoholilain tavoitteiden kannalta tarpeellisia rajoituksia.

2.3.4.2. Työryhmän esittämät rajoitukset

a) Säännösten pakottavuus

Työryhmän käsityksen mukaan alkoholijuomien lähetysmyynti tulee määritellä siten, etteivät ostaja ja myyjä voi sopia siitä, että sitä koskevia säännöksiä ei noudateta. Tämä vaara on olemassa silloin, jos myyjä antaa ymmärtää toimivansa niin, ettei se varsinaisesti lähetä alkoholijuomia ostajalle, vaan välittää ainoastaan myymilleen alkoholijuomille kuljetuksen ostajan pyynnöstä ja tämän lukuun.

Työryhmän ehdotus, jonka mukaan alkoholijuomien lähetysmyynnistä on kysymys, kun alkoholijuoma luovutetaan ostajalle muualla kuin hyväksytyssä alkoholijuomamyymälässä, myyntipaikassa tai luovutuspaikassa, vastaa tähän tarpeeseen.

Alkoholijuoman myyjää koskevia velvollisuuksia sovellettaisiin siten aina, kun myyjä lähettää alkoholijuoman ostajalle. Mikäli ostaja käyttäisi kuljetusliikettä alkoholijuoman kuljettamiseen täysin itsenäisesti myyjän tietämättä, syyllistyisi kuljetusliike alkoholijuoman välittämiseen palkkiota vastaan, jos kuljetuksesta perittäisiin maksu. Tällaisessa tilanteessa myyjää koskee alkoholilain 16.1 §:n 3-kohdan säännös, jonka mukaan alkoholijuoman myyminen on kielletty, jos juoman luvatonta välittämistä on syytä epäillä.

Jos myyjä puolestaan on myynyt alkoholijuomaa välittäjälle vilpittömässä mielessä, ei hän vastaa millään tavoin välittäjän toiminnasta.

b) Alkoholiyhtiön, luvanhaltijan, myyjän ja kuljettajan vastuu

Alkoholijuomien myyntiä koskevat säännökset kohdistuvat myyntitilanteessa kahteen tahoon. Alkoholiyhtiö ja luvanhaltija vastaavat myyntiin liittyvistä yleisistä puitteista ja edellytyksistä (esim. myyjien koulutus, henkilökunnan määrä, myyjien valvonta, myyntiaikojen valvonta). Kukin myyjä vastaa myös itsenäisesti myyntitilanteesta siitä, että alkoholilain säännöksiä noudatetaan.

Alkoholijuomien lähetysmyynnissä alkoholijuoma kuljetetaan pois myymälästä luovutettavaksi ostajalle muualla. Kuljettajana ja luovuttajana voi olla esimerkiksi päivittäistavarakaupan palveluksessa oleva myyjä, joka on saanut tehtäväkseen kuljettaa elintarvikkeita ostajille. Tässä tilanteessa luvanhaltijan ja myyjän vastuut eivät poikkea tavallisesta myymälässä tapahtuvasta mynnistä.

Työryhmä katsoo, että myös muissa kuljetustilanteissa vastuu myynnin toteuttamisesta tulisi järjestää samalla tavoin. Alkoholiyhtiö ja luvanhaltija vastaisivat samalla tavoin alkoholijuomien myynnin laillisuudesta silloinkin, kun kuljetus ja luovuttaminen annettaisiin toisen yrityksen tehtäväksi. Yleisen oikeusperiaatteen mukaan elinkeinonharjoittaja ei voi vapautua lakisääteisistä ja sopimukseen perustuvista vastuistaan siten, että jakaa tehtäviään työntekijöidensä tai aliurakoitsijoidensa suoritettaviksi. Alkoholiyhtiön ja luvanhaltijan tulee omavalvonnan keinoin ja sopimalla kuljetusyrityksen kanssa luoda edellytykset sille, että säännöksiä ei rikota. Yhtenä - mutta ei yksinään riittävänä - keinona myyjä voi edellyttää jo tilauksen yhteydessä ostajalta varmistusta siitä, että hän täyttää alkoholijuomien ostamisen ikärajan.

Ulkopuolisen yrityksen työntekijän, joka luovuttaa kuljetetun alkoholijuoman ostajalle, tulee puolestaan vastata omalta osaltaan siitä, että luovuttamisessa ei rikota alkoholilakia.

Alkoholilain 9 luvun rangaistussäännöksiä uudistetaan oikeusministeriön asettaman työryhmän toimesta. Osa nykyisistä rangaistussäännöksistä siirretään rikoslakiin ja osa jää alkoholilakiin. Esimerkiksi myyntikieltojen noudattamatta jättämisestä voidaan nykyisten säännösten mukaan tuomita myyjälle rangaistus alkoholilain 93 §:n mukaisesti (alkoholirikkomus). Lisäksi alkoholilain 85 §:n 1 ja 5 momentin mukaan alkoholijuoman välittäminen palkkiota vastaan ja myös ilman palkkiota henkilölle, jolle alkoholijuomaa ei saa myydä, on rikos. Eri osapuolten rangaistusvastuut on syytä käydä läpi alkoholirikossäännösten uudistamisen yhteydessä siten, että huomioon otetaan myös alkoholijuoman kuljettajalle ja luovuttajalle kuuluva vastuu.

Työryhmän laatimaan lakiehdotukseen sisältyy ehdotus siitä, että alkoholilain 16 §:ssä säädettäisiin esimerkiksi alaikäiselle ja selvästi päihtyneelle myyntiä koskevan kiellon lisäksi myös samansisältöisestä luovutuskiellosta lähetysmyynnin yhteydessä (liite 1).

c) Omavalvonta

Omavalvonta on toimintatapa, jolla yritykset varmistavat tehokkaasti ja systemaattisesti toimintansa laadun ja säännöstenmukaisuuden.

Esimerkiksi elintarvikelaki (8 §) ja terveydensuojelulaki (36 §) velvoittavat EY:n yleiseen elintarvikehygieniää koskevaan direktiiviin (93/43/ETY) perustuen, että jokainen toiminnan- tai elinkeinonharjoittaja tunnistaa omaan yritystoimintaansa liittyvät elintarvikeeturvallisuutta vaarantavat tekijät ja huolehtii vaaratekijöiden hallinnasta. Elintarvikkeiden omavalvonta pohjautuu kansainväliseen ISO-laatujärjestelmään verrattavaan HACCP-järjestelmään (Hazard Analysis Critical Control Point - Vaara-analyysin kriittiset valvontapistet)

Esimerkiksi elintarvikkeita käsittelevän yrityksen on laadittava omavalvontasuunnitelma, jossa määritellään:

1. Toiminnan ja toimintojen riskikohdat, joissa voi esiintyä hygieenisiä tai muita vaaratilanteita.
2. Menetelmät, joiden avulla valvotaan tehokkaasti ja yksinkertaisesti vaaratilanteita.
3. Toimenpiderajat riskikohtien valvonnassa.
4. Mitä tehdään, jos toimenpiderajat ylitetään.
5. Miten omavalvontajärjestelmän toimivuus varmistetaan.

Tupakan myyntiä on koskenut 1.3.2000 lähtien omavalvontavelvollisuus. Tupakkalain 10 §:n 2 momentin mukaan:

Tupakkatuotteita tai tupakointivälineitä myyvän elinkeinonharjoittajan tulee kustannuksellaan laatia ja toteuttaa omavalvontasuunnitelma, jolla estetään tupakkatuotteen tai tupakointivälineen luovuttaminen kahdeksaatoista vuotta nuoremmalle

Alkoholijuomien vähittäismyynnissä ja anniskelussa on suoritettu omavalvontaa vapaaehtoisuuden pohjalta, sillä alkoholilla ei ole säädetty yleistä omavalvontavelvoitetta. Työryhmä katsoo, että alkoholijuomien lähetysmyynnin harjoittajalta tulisi edellyttää toimivaa omavalvontaa. Omavalvontasuunnitelmassa tulisi ottaa kantaa muun muassa myyjien ja kuljetushenkilöstön koulutukseen ja vastuuseen, niihin toimintatapoihin, joilla ostajan ja luovutuksensaajan edellytykset varmistetaan, sekä luovuttamisesta kieltäytymisen menettelytapoihin.

Omavalvontaa koskeva ehdotus sisältyy työryhmän laatimaan ehdotukseen asetukseksi alkoholijuomien lähetysmyynnistä (liite 2).

d) Alkoholijuomien luovutusaika

Alkoholijuomien myyntiaikaa koskevissa säännöksissä ei ole erityisesti otettu huomioon lähetysmyyntitilannetta. Kun alkoholijuomien myynti on myyntipaikassa lopetettava kello 21, rajoituksen voitaisiin ajatella koskevan alkoholijuomien lähetysmyynnissä vaihtoehtoisesti sitä hetkeä, jolloin kuluttaja soittaa myymälään ja tilaa alkoholijuomaa kotiinsa, tai sitä hetkeä, jolloin tilattu alkoholijuoma luovutetaan kuluttajalle kotiovella.

Työryhmän lähtökohtana on ollut, että alkoholijuomien lähetyksmyynnin laajentamisen edellytyksenä on, että haittavaikutukset saadaan rajoitettua mahdollisimman pieniksi ja että myyntiä tulee voida valvoa. Jos myyntiaikarajoitukset säädettäisiin koskemaan tilauksentekohetkeä, alkoholijuomia voitaisiin kuljettaa ja luovuttaa ostajille yleisesti vielä kello 22.00 ja tätä myöhemminkin, kunhan myyjä ja ostaja olisivat sopineet tilauksen tekohetkeksi klo 20.59. Käytännössä alkoholijuomien myyntiaika voisi laajentua erityisesti sellaisten yritysten toimesta, jotka aikovat keskittyä valmiiden aterioiden ja alkoholijuomien kotiin kuljetukseen. Sen sijaan myyntiaikarajoituksilla ei ole mainittavaa merkitystä päivittäistavarakaupalle, joka kuljettaisi alkoholijuomia elintarvikkeiden ohella kuluttajille.

Työryhmä ehdottaa, että alkoholijuomien lähetyksmyynnissä alkoholijuomien myyntiaikoja sovellettaisiin alkoholijuomien luovuttamiseen. Esimerkkitapauksessa alkoholijuomaa ei siten saisi luovuttaa ostajalle kello 21:n jälkeen. Käytännössä tämä merkitsisi sitä, että kukin luvanhaltija saisi määritellä omien kuljetusmahdollisuuksiensa mukaisen ajankohdan, jonka jälkeen tilauksia ei enää otettaisi vastaan.

Alkoholijuomien luovutusaikaa koskeva säännösehdotus sisältyy työryhmän laatimaan ehdotukseen asetukseksi alkoholijuomien lähetyksmyynnistä (liite 2).

2.3.4.3. Lähetyksmyyntiä koskevat erityistilanteet

a) tilaviinin lähetyksmyynti

Työryhmä on käsitellyt tilaviinien lähetyksmyyntioikeutta erikseen siten, että Alko Oy:tä edustavat jäsenet eivät ole osallistuneet asian käsittelyyn.

Alkoholiyhtiöllä on alkoholilain 14 §:ssä tarkoitettua myyntiä lukuun ottamatta yksinoikeus harjoittaa alkoholijuomien vähittäismyyntiä. Yksinoikeuden poikkeukset ovat käymisteitse valmistetut enintään 4,7 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävät alkoholijuomat, joita myydään lähinnä elintarvikkeiden ohella päivittäistavaraliikkeissä, ja käymisteitse valmistetut enintään 13 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävät alkoholijuomat, joita valmistusluvanhaltija saa myydä sosiaali- ja terveysministeriön määräämin ehdoin. Tilaviinejä ja muita luvanhaltijan valmistamia hedelmäviinejä sekä sahtia on nykyisin myynnissä 49 vähittäismyyntipaikassa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on määritellyt vähittäismyyntiluvan myöntämisen edellytykset kahdessa päätöksessä:

- Sosiaali- ja terveysministeriön päätös tilaviini-nimityksen käyttämisestä (851/1995).

Päätöksen 2-4 §:ssä on määritelty tilaviini-nimityksen hyväksymisen edellytykset. 5 §:n mukaan lupaa haetaan kirjallisesti Tuotevalvontakeskukselta ja hakemukseen tulee liittää riittävä selvitys siitä, että tuote ja sen valmistaminen täyttävät 2-4 §:ssä määrätyt ehdot.

- Sosiaali- ja terveysministeriön päätös käymisteitse valmistetun enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman myyntipaikasta ja myyntitoiminnasta (852/1995, muut. 482/1999)

Päätöksen 2 §:n mukaan vähittäismyyntilupa voidaan myöntää ainoastaan sellaiselle tilaviinin valmistajalle, jonka valmistus- ja myyntitoiminta on osa alueen maaseutuelinkeinoja. Luvan myöntämisen edellytyksenä on siten, että Tuotevalvontakeskus on ennen vähittäismyyntiluvan myöntämistä myöntänyt hakijalle luvan tilaviini-nimityksen käyttämiseen ja sekä valmistus- että myyntitoiminta on osa alueen maaseutuelinkeinoja. Myyntipaikan tulee 3 §:n mukaan sijaita tilaviinin valmistuspaikan välittömässä tai läheisessä yhteydessä.

Alkoholijuomien valmistusluvan myöntämistä ei ole alueellisesti millään tavoin rajoitettu. Säännösten esityöt ja päätösten mainitsemat vähittäismyyntiluvan edellytykset viittaavat siihen, että alkoholilain pääsäännöstä - alkoholiyhtiön yksinoikeudesta alkoholijuomien vähittäismyyntiin - on tilaviinien osalta poikettu vain yhdessä tarkoituksessa: **maaseudun elinmahdollisuuksien turvaamiseksi**. Näiden alkoholijuomien vähittäismyyntiä voidaan alkoholijuomista ja väkiviinasta annetun asetuksen 15.4 §:n mukaan harjoittaa myös sunnuntaisin.

Tuotevalvontakeskus on edellä mainittujen säännösten nojalla hylännyt Rovaniemen kaupungissa toimivan tilaviinin valmistajan vähittäismyyntilupahakemuksen sillä perusteella, että valmistuspaikka ja myymälä sijaitsivat kaupunkialueella.

Tilaviinin ja hedelmäviinin valmistuksen yhteydessä voidaan valmistaa muitakin alkoholijuomia sen mukaan kuin toiminnanharjoittaja on laajentanut tuotevalikoimaansa. Useat tilaviiniyrittäjät valmistavat myös enintään 4,7 tilavuusprosenttia alkoholia sisältäviä alkoholijuomia, mietoja liköörejä ja väkeviä alkoholijuomia. Näistä mietojen liköörien ja väkevien alkoholijuomien vähittäismyyntiin ei voida myöntää lupaa, sillä näiden tuotteiden vähittäismyynti kuuluu alkoholiyhtiön yksinoikeuden piiriin.

Toimitusvalikoimajärjestelmässä tavarantoimittaja saa tuotteensa alkoholiyhtiön vähittäismyyntiin ilmoittamalla tuotteensa myyntivalikoimaan. Ilmoitukset kerätään toimitusvalikoimahinnastoon, jotka pidetään kaikissa myymälöissä asiakkaiden nähtävillä ja josta asiakkaat voivat pyytää myymälää tilaamaan tuotteita tavarantoimittajan varastosta. Lisäksi Alko Oy:n myymälät voivat valita myymälänsä valikoimiin 10 toimitusvalikoiman tuotetta.

Viinitilat käyttävät Alko Oy:n myymäläverkostoa toissijaisena myyntikanavana siten, että lähiseutujen myymälät ovat voineet ottaa myymälävalikoimiinsa niitä viinitilojen tuotteita, jotka on ilmoitettu toimitusmyyntivalikoimaan. Toimitusvalikoimajärjestelmässä asiakkaat ovat myös voineet tilata viinitilojen tuotteita mihin tahansa Alko Oy:n myymälään tai luovutuspaikkaan.

Viinitilat ovat toisaalta kokeneet toimitusvalikoimajärjestelmän rasitteeksi, sillä tavarantoimittaja sitoutuu toimittamaan tuotteet määrittelemillään hinnoilla tilausten perusteella kaikkialle maahan. Jos viinitila on sopinut käyttävänsä Alko Oy:n kuljetuspalveluita, tilauksesta syntyy kuljetuskustannus tilalta Alkon keskusvarastoon. Jos viinitila on ilmoittanut huolehtivansa itse kuljetuksista myymälöihin, tila maksaa kuljetuksen tilalta siihen Alkon myymälään, josta tilaus on tehty. Ongelmallisimpia tässä suhteessa ovat pienet tilaukset, sillä myyntihinta Alkolle on pyritty painamaan mahdollisimman kilpailukykyiseksi. Viinitilojen näkökulmasta katsottuna tilaukset toimitettaisiin mieluummin suoraan kuluttajalle sopivaa kuljetusmuotoa käyttäen. Lähetysmyynnin salliminen mahdollistaisi myös yritysmyyntiin nykyistä joustavammin. Suomen Viiniyrittäjät ry:n

edustaja on työryhmässä kuultuna arvioinut lähetyksmyynnin sallimisen voivan lisätä tuotteiden menekkiä kaikkiaan 10-20 %. Arvion pienuus perustuu siihen, että tilaviinien kilpailuedut ovat liittyneet ensisijaisesti ostamistapahtuman elämyksellisyyteen. Viinitila on ennen kaikkea osa maatilamatkailutoimintaa, eikä lähetyksmyyntimahdollisuuden vaikutusta myyntiin varsinaisesti korosteta.

Työryhmä on kuullut asiasta myös Alkoholijuomateollisuusyhdistyksen edustajaa. Viinitilojen lisäksi mietoja alkoholijuomia ja erityisesti käymisteitse valmistettuja alkoholijuomia valmistavat ainakin Scanfrentz Oy Turussa ja Lappeenrannassa, Lignell & Piispanen Oy Kuopiossa ja Pramia Oy Jalasjärvellä. Näillä valmistajilla ei ole valmistamiensa tuotteiden vähittäismyyntioikeutta, vaan ainoana myyntikanavana ovat Alko Oy:n myymälät.

Viinitilojen lähetyksmyyntioikeuden arvioinnissa käymisteitse valmistettuihin enintään 13 tilavuusprosenttia alkoholia sisältäviin alkoholijuomiin työryhmä on ottanut huomioon useita tekijöitä:

1. Kaikki tilaviinien vähittäismyyntiluvan haltijat voivat nykyisin myydä tuotteitaan omien myymälöidensä ja Alko Oy:n myymälöiden kautta. He ovat toivoneet, että tuotteita voisi lisäksi lähettää tilaajille postitse tai muuta kuljetusta käyttäen.
2. Tilaviinien vähittäismyyntioikeus on poikkeus, joka perustuu yksinomaan sille, että myynti tapahtuu valmistuspaikan yhteydessä maaseudulla. Jos tilaviinien myyntioikeutta vertaa tältä osin yhdenvertaisuuskysymyksenä muiden alkoholijuomien valmistajilta täydellisesti puuttuvaan myyntioikeuteen, hyväksyttävänä erokriteerinä voidaan vielä pitää tilaviinien rajoitettua maantieteellistä saatavuutta ja myyntitapahtuman yhteyttä matkailuelinkeinon ja tuotteen esittelyyn. Jos tilaviinien lähetyksmyynti sallittaisiin esimerkiksi internetkaupassa, voidaan herättää kysymys siitä, miksi muut (pienetkään) alkoholijuomien valmistajat eivät saa samaa oikeutta.
3. Tilaviinien valmistajat haluavat lähetyksmyyntioikeuden, sillä sen avulla olisi valtakunnallisesti mahdollista ohittaa Alko Oy:n myyntikanava ja siten saavuttaa hinnoitteluetua esimerkiksi verrattuna muihin valmistajiin, joiden ainoa myyntikanava on alkoholiyhtiö. Erityisesti yritysmyynnissä tällä hinnoitteluedulla olisi suuri merkitys. Käytännössä suoraan viinitilalta tilattu viinierä maksaisi aina vähemmän kuin vastaava hedelmäviini Alko Oy:stä tilattuna. Viinitilojen ja muiden mietojen alkoholijuomien valmistajien yhdenvertaisuuden arviointi laajenee siten varsinaisen myyntioikeuden tai sen puuttumisen lisäksi koskemaan myös hinnoittelua ja myyntikatteen suuruutta. Työryhmän käsityksen mukaan tilaviinien lähetyksmyyntioikeus vaikuttaisi haitallisesti muiden vastaavien tuotteiden valmistajien elinkeinonharjoittamisen edellytyksiin.
4. Tilaviinien vähittäismyyntioikeuden yhteisöoikeuden mukaisuutta käsitellään vuoden 2001 aikana useilla tasoilla. Muun muassa Päivittäistavarakauppa r.y. on jäsenyritystensä kautta hakenut yleistä mietojen viinien vähittäismyyntilupaa vedoten siihen, että nykyinen järjestelmä suosii kotimaisia viinien valmistajia ja on siten Euroopan yhteisöjen perustamissopimuksen vastainen. On mahdollista, että kotimaisten viinitilojen erioikeuksien mahdollinen syrjivä vaikutus ratkaistaan EY:n tuomioistuimessa. Myös Euroopan komissio on omalta osaltaan tutkinut asiaa. Jos tilaviinien nykyistä vähittäismyyntijärjestelmää pidettäisiin yhteisöoikeuden vastaisena, siitä tulisi kokonaan luopua. Työryhmän käsityksen mukaan tilaviinien myyntioikeutta ei

siten ole tässä tilanteessa syytä laajentaa tavalla, joka ei millään tavoin liity viinitilojen jo nykyisinkin etuoikeutetun aseman alkuperäiseen perusteeseen.

Työryhmä katsoo siten, että alkoholijuomien lähetyksmyyntioikeus tulisi rajata kaikille alkoholijuomien vähittäismyyntiluvanhaltijoille käymisteitse valmistettuihin enintään 4,7 tilavuusprosenttia alkoholia sisältäviin alkoholijuomiin. Tämä merkitsisi sitä, että tilaviinien valmistajat saisivat muiden vähittäismyyntiluvanhaltijoiden tapaan lähettää näitä alkoholijuomia ostajille, mutta enintään 13 tilavuusprosenttia sisältävien käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien lähetyksmyynti koko maahan kuuluisi alkoholiyhtiölle. Asiasta säädettäisiin alkoholijuomien lähetyksmyynnistä annettavaksi ehdotetussa asetuksessa.

b) Myyntipaikkavaatimus

Alkoholijuomien vähittäismyyntiä koskevat säännökset edellyttävät alkoholijuomien myynnin tapahtuvan hyväksytyssä myyntipaikassa. Työryhmä on kiinnittänyt huomiota siihen, että alkoholijuomien lähetyksmyynnin sallimisen seurauksena voi syntyä tilanteita, joissa elintarvikkeita ja alkoholijuomia kuluttajille kuljettavilla kaupoilla ei välttämättä ole lainkaan kuluttajille avointa myymälätilaa tai myyntipaikkaa. Erityisesti internetkaupassa on jo nykyisin tavallista, että elinkeinonharjoittajalle ei ole kuluttajien asiointia varten lainkaan varsinaista kauppaliikettä tai edes tilattavien tavaroiden varastoa.

Alkoholijuomien lähetyksmyyntiä tulisivat koskemaan samat säännökset kuin myyntipaikassa tapahtuvaa myyntiä. Vaikka alkoholijuoman luovuttaminen ostajalle muualla kuin yleisölle avoimessa myyntipaikassa on hankalammin valvottavissa, työryhmän käsityksen mukaan tämä ongelma ei ratkea sillä, että kaikilta alkoholijuomien vähittäismyyntiluvanhaltijoilta edellytettäisiin fyysisen myyntipaikan olemassaoloa.

Työryhmä ehdottaa siten, että sosiaali- ja terveysministeriön päätöstä käymisteitse valmistetun enintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman myyntipaikasta ja myyntitoiminnasta (136/1995) muutettaisiin siten, että myyntipaikkaa koskevat säännökset eivät olisi esteenä alkoholijuoman vähittäismyyntiluvan myöntämiselle sellaiselle elinkeinonharjoittajalle, jolla ei ole varsinaista myyntipaikkaa.

c) Myyntitoiminnan asianmukaisuus

Edellisessä kohdassa mainitun sosiaali- ja terveysministeriön päätöksen 4 §:n mukaan myymälässä tulee pitää riittävän monipuolisesti kaupan elintarvikkeita eikä alkoholijuomien myynti saa olla liiketoiminnassa määräävässä asemassa.

Tuotevalvontakeskuksessa tehdyn selvityksen mukaan monet alkoholijuomien vähittäismyyntiluvanhaltijat ovat jo nyt keskittyneet lähes yksinomaan alkoholikauppaan. Jos alkoholijuomien vähittäismyyntiluvanhaltijat jaetaan kahteen yhtä suureen osaan, myymälöiden alkoholi- ja elintarvikemyynti jakaantuvat seuraavasti:

- Puolet luvanhaltijoista vastaa 94 %:sta elintarvikkeiden kokonaismyynnistä ja 66 %:sta alkoholijuomien kokonaismyynnistä.
- Toinen puoli vastaa 5 %:sta elintarvikkeiden kokonaismyynnistä ja 34 %:sta alkoholijuomien kokonaismyynnistä.

Tällä hetkellä maassa on yli sata sellaista myymälää, joiden alkoholijuomien myynti on yli kymmenkertainen myymälän elintarvikemyyntiin verrattuna. Mahdollisuus siihen, että syntyisi yrityksiä, jotka erikoistuisivat yksinomaan alkoholijuomien kotiinkuljetukseen, on olemassa. Tämä mahdollisuus liittyy ennen kaikkea niihin alkoholijuomien vähittäismyyntiluvanhaltijoihin, joiden liiketoiminta perustuu jo nyt lähes yksinomaan alkoholijuomakauppaan. Tämänkaltaisen erikoistuminen aiheuttaa riskejä, jotka liittyvät mm. asiakaskunnan epätoivottuun valikoitumiseen ja myyntiä koskevien säännösten rikkomisalttiuteen.

Työryhmä katsoo, että mainittua sosiaali- ja terveysministeriön päätöstä tulisi täsmentää siten, että alkoholijuomien vähittäismyynti kuuluisi selkeämmin elintarvikkeiden myynnin yhteyteen. Luvanhaltijoilla tulisi olla selkeä velvollisuus pitää kaupan kuluttajille tarpeellista elintarvikkeiden vähimmäisvalikoimaa

d) Myynti ravitsemisliikkeen yhteydessä

Mainitun sosiaali- ja terveysministeriön päätöksen 6 §:n mukaan alkoholijuomien vähittäismyyntiä ei saa harjoittaa samassa tilassa kuin alkoholijuomien anniskelua. Jos myyntipaikan liikekokonaisuuteen kuuluu sekä vähittäismyynti- että ravitsemisliike, tulee näiden liiketoimintojen olla selvästi toisistaan erillään omine kassatoimintoineen.

Alkoholijuomien lähetysmyyntioikeus on edellä kohdassa 2.2.1. mainitun korkeimman hallinto-oikeuden päätöksenkin valossa kiinnostanut erityisesti valmiita ruoka-annoksia kuluttajille kuljettavia ravitsemisliikkeitä. Alkoholijuomien lähetysmyynnin sallimisen myötä syntyy uusia alkoholijuomien kuljetuskäytäntöjä. Jos säännöksissä kiinnitetään huomiota vain elintarvikekaupan yhteydessä tapahtuvaan kuljetustoimintaan, syntyy riski alkoholijuomien myyntikäytäntöjen hallitsemattomasta laajenemisesta. Työryhmän käsityksen mukaan alkoholijuomien lähetysmyyntioikeutta ei tule laajentaa siten, että se myönnettäisiin automaattisesti ravitsemisliiketoimintaa harjoittaville pizzataksi- ym. yrityksille. Toisaalta elintarvikkeiden vähittäismyymälöissäkin valmistetaan ja jopa tarjoillaan jo nyt valmiita ruoka-annoksia asiakkaille. Myös alkoholijuomien vähittäismyynnin ja anniskelutoiminnan rajanveto uhkaa siten hämärtyä.

Työryhmän käsityksen mukaan alkoholijuomia kuljetetaan lähetysmyynnin sallimisen jälkeen joka tapauksessa kuluttajille valmiiden ruoka-annosten kanssa. Tältä osin työryhmä kiinnittää huomiota siihen, että sosiaali- ja terveysministeriön päätökseen kirjattavaa riittävän monipuolista elintarvikemyyntiä koskevaa alkoholijuomien vähittäismyyntiluvan saamista koskevaa edellytystä ei tulisi voida kiertää siten, että ravitsemisliikkeet toteaisivat tarjoavansa kuluttajille yksinomaan valmiita ruoka-annoksia ja kenties niiden raaka-aineena ravintolan varastossa olevia elintarvikkeita.

2.4. Yhteenveto

Työryhmä ehdottaa, että alkoholilakia muutettaisiin siten, että alkoholiyhtiön lisäksi myös alkoholijuomien vähittäismyyntiluvanhaltijat voisivat lähettää alkoholijuomia tilaajille siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään. Työryhmä ehdottaa, että lakiin kirjattaisiin samalla alkoholijuomien lähetysmyynnin määritelmä ja alkoholijuoman kuljettajalle tai muulle luovuttajalle säädettäisiin sama velvollisuus noudattaa alkoholilaissa säädettyjä myyntikieltoja kuin myyjällä.

Työryhmä ehdottaa, että nykyisin yksinomaan alkoholiyhtiön toimintaa koskeva asetus alkoholijuomien vähittäismyyntistä lähettämällä niitä tilaajalle ja ostajalle kumottaisiin ja korvattaisiin asetuksella alkoholijuomien lähetysmyyntistä. Uuden asetuksen pääperiaatteet olisivat:

- Alkoholijuomien lähetysmyyntinä pidettäisiin myyntiä, jossa alkoholijuoma luovutetaan ostajalle muualla kuin hyväksytyssä alkoholijuomamyymälässä, myyntipaikassa tai luovutuspaikassa.
- Asetuksen mukaan kaikki alkoholijuomien vähittäismyyntiluvanhaltijat saisivat lähettää ostajalle käymisteitse valmistettuja enintään 4,7 tilavuusprosenttia alkoholia sisältäviä alkoholijuomia ja alkoholiyhtiö saisi lähettää ostajalle kaikkia alkoholijuomia.
- Alkoholijuomien lähetysmyyntiä varten säädettäisiin joitakin rajoituksia ja täsmennyksiä.
- Alkoholiyhtiön luovutuspaikkoja koskevat säännökset jäisivät pääpiirteissään ennalleen.

Muistion liitteenä on työryhmän laatima luonnos alkoholilain muuttamiseksi ja asetusluonnos.

3. ALKOHOLIJUOMIEN TILAAMINEN ULKOMAILTA

3.1. Tilanne vuoden 1968 alkoholilain aikana

Vuoden 1968 alkoholilain 2 §:n 1 momentin mukaan alkoholiyhtiöllä oli yksinoikeus alkoholijuomien maahantuontiin. Lain 27 §:ään sisältyi luettelo maahantuontimonopolin poikkeuksista. Luettelon mukaan alkoholiyhtiön lisäksi alkoholijuomaa saivat tuoda maahan ulkomailta saapuvat matkustajat, kulkuneuvojen henkilökunta, kauppaedustajat sekä diplomaatit ja ulkovallan edustustot. Maahan tuoduista alkoholijuomista kannetuista maksuista ja veroista säädettiin ja määrättiin erikseen.

Lisäksi säännöksen 4 momentti sisälsi maininnan siitä, että ulkomailta saapunut alkoholijuomaa sisältävä lahja- tai muu lähetys voitiin luovuttaa vastaanottajalle. Luovuttamisen edellytyksenä oli, että alkoholijuoman määrä oli pienehkö, väärinkäyttöä ei ollut syytä epäillä, vastaanottaja täytti säädetyt ikärajat ja maksoi verojen lisäksi alkoholiyhtiölle erillisen maksun, jotta vastaanotetun alkoholijuoman kokonaishinta saatiin vastaamaan Oy Alko Ab:n myymälöissään perimää hintaa.

Alkoholijuomista annetun asetuksen 14 §:n mukaan ulkomailta saapunut lahja- tai muu lähetys oli pienehkö sen sisältäessä enintään 12 litraa vahvaa olutta ja enintään 5 litraa muita alkoholijuomia. Edelleen yhteislähetys, joka oli tarkoitettu usealle erikseen nimetylle vastaanottajalle, ei saanut ylittää mainittuja määriä yhtä vastaanottajaa kohti. Säännöksen mukaan alkoholiyhtiö saattoi erityisten syiden niin vaatiessa (esim. messut tai maahanmuutto) antaa suostumuksensa lähetyksen maahantuontiin.

Alkoholijuomien tilaaminen ulkomailta oli siten vuoden 1968 alkoholilain mukaan "pienehköissä" erissä mahdollista, mutta lähetyksestä perittävät verot ja maksut rajoittivat käytännössä toimintaa.

Keskiolutilain 11 §:n mukaan keskioluen maahantuonnissa noudatettiin alkoholilain 27 §:ää.

3.2. Nykytilanne

3.2.1. Alkoholilain tilaamista koskevat säännökset

Vuoden 1994 alkoholilaissa alkoholiyhtiön yksinoikeudet rajattiin tilaviinimyymlöitä koskevin poikkeuksin koskemaan vain yli 4,7 tilavuusprosenttia alkoholia sisältävien alkoholijuomien vähittäismyyntiä. Alkoholijuomien maahantuontia ei sinänsä rajoitettu, vaan lain 8 §:ssä lueteltiin pääasiassa ne luvanvaraiset elinkeinot, joilla oli oikeus tuoda maahan alkoholijuomia "kaupalliseen tarkoitukseen". Muuta maahantuontia ei tuolloin rajoitettu ja alkoholilain 8 §:n säännöstä selvennettiin tältä osin vielä lailla 1/1999:

Alkoholijuomia saa tuoda maahan ilman erillistä maahantuontilupaa omaa käyttöä varten sekä kaupalliseen tai muuhun elinkeinotarkoitukseen.Kaupallisessa tai muussa elinkeinotarkoituksessa alkoholijuomia käyttävä tarvitsee maahantuotavan alkoholijuoman osalta toimintaansa tämän lain mukaisen erillisen luvan.

Lisäksi alkoholilain 10 §:n nojalla voidaan asetuksella rajoittaa Euroopan talousalueen ulkopuolelta tapahtuvaa matkustajatuontia. Asetuksella säädetyn ns. 20 tunnin säännön mukaan alkoholijuomien tuominen tätä lyhyemmiltä matkoilta on kielletty.

Laissa ei siten kielletä kuluttajia tilaamasta alkoholijuomia ulkomailta. Alkoholijuomien maahantuontia ei ole määrällisestikään lainkaan rajoitettu. Laissa ei myöskään ole säännöksiä, joissa kiellettäisiin alkoholijuomien myynti- tai lähetystoiminta, joka tapahtuu Suomen ulkopuolelta. Suomen rajojen ulkopuolella tapahtuvaan elinkeinotoimintaan puuttuminen ei ole tehokkaasti edes mahdollista kansallisella lailla.

3.2.2. Tilattujen alkoholijuomien verotus

Valmisteverotuslain 7 §:n 7-kohdassa tarkoitetusta kaukomyynnistä on kysymys silloin, kun yksityishenkilö ostaa toisesta jäsenvaltiosta tuotteita, jotka myyjä tai joku tämän puolesta lähettää tai kuljettaa suoraan tai toisen jäsenvaltion kautta. Myyjällä, joka myy tuotteita Suomeen tällä tavalla on oltava Suomessa veroedustajana täällä asuva tai toimiva henkilö, jolle tulliviranomainen on myöntänyt oikeuden suorittaa valmistevero myyjän puolesta täällä vastaanotetuista tuotteista.

EY:n järjestelmädirektiivin 92/12/ETY 10 artiklan 3 kohdan mukaan kaukomyynnissä määräjäsenvaltion valmistevero on kannettava myyjältä tuotteita luovuttaessa. Jäsenvaltiot voivat kuitenkin säätää valmisteveron kannettavaksi veroedustajalta, joka on muu kuin tuotteiden vastaanottaja.

Valmisteverotuslaissa on siten lähtökohtana veroedustajan verovelvollisuus lähetettäessä tuotteita toisesta jäsenvaltiosta yksityishenkilölle Suomeen. Lisäksi lain 12 §:n mukaan tuotteiden myyjä on yhteisvastuussa veroedustajansa kanssa suoritettavasta verosta.

Valmisteverotuslain 10 §:n 5 momentin mukaan alkoholijuomia tilannut kuluttaja on toissijaisesti vastuussa veroilmoituksen tekemisestä kotipaikkansa tullipiirille ja alkoholijuomaveron maksamisesta.

Tulli sallii yleensä yhteisön alueelta saapuvien tupakka- ja alkoholituotteita sisältävien lähetysten jatkavan matkaansa vastaanottajalle, vaikka veroedustajaa ei ole osoitettu. Vastaanottajan tulee tällöin jättää veroilmoitus kotipaikkansa tullipiirille kahden arkipäivän kuluessa vastaanottamisesta. Mikäli vastaanottaja ei ilmoita tuotteita verotettaviksi, tullipiiri ryhtyy verotustoimenpiteisiin. Valmisteverotuslain 41 §:n mukaan tulli voi myös ottaa haltuunsa lähetyksen, jolloin tuotteet luovutetaan vasta veron suorittamisen jälkeen.

Yhteisön ulkopuolelta hankituista tuotteista yksityishenkilön tulee valmisteverotuslain 4 §:n mukaan suorittaa valmistevero ennen kuin tuotteet voidaan luovuttaa. Lisäksi yhteisön ulkopuolelta tilatuista alkoholijuomista kannetaan arvonlisävero ja mahdolliset tullimaksut.

Tullilaitokselta saatujen tietojen mukaan Suomessa on vain yksi tullihallituksen hyväksymä veroedustaja, joka edustaa yhtä ranskalaista alkoholijuomien valmistajaa. Käytännössä alkoholijuomia tilataan ulkomailta laajemmin eli muissa tapauksissa alkoholijuomien myyjä toimii yhteisöoikeuden vastaisesti siten, että alkoholijuomaverojen suorittaminen jää riippuu tullivalvonnan onnistumisesta ja kuluttajien omasta ilmoitusaktiivisuudesta.

Veroedustajajärjestelmä toimii esimerkkitapauksessa seuraavasti:

Yritys A toimii ranskalaisen B-yhtiön veroedustajana Suomessa. Kuluttaja tilaa lehdessä olevan tarjouksen mukaisesti viiniä Ranskasta siten, että tilaus vastaanotetaan yrityksessä A Helsingissä. Tilaus välitetään B-yhtiölle Ranskaan, joka pakkaa lähetyksen ja järjestää kuljetuksen niputetuille lähetyksille. Viini tuodaan A:lle, joka järjestää Suomessa kuljetuksen vastaanottajalle tai vastaanottaja voi noutaa juoman A:n toimitiloista. Ostaja maksaa tilaamansa alkoholijuomat A:lle. Veroedustajana toimiva A maksaa alkoholijuomat välittämistään viineistä siten, että veroilmoitus on annettava viimeistään verokautta seuraavan kalenterikuukauden 18. päivänä ja vero maksettava 27. päivänä.

3.2.3. Nykytilan arviointi

Alkoholilaki ei aseta esteitä sille, että yksityiset kuluttajat tai yritykset tilaisivat alkoholijuomia ulkomailta. Ulkomailta tapahtuvaan alkoholijuomien myymiseen suomalaiselle tilaajalle ei puolestaan sovelleta alkoholilakia. Valmisteverotuslain mukaan alkoholijuomaverot kannetaan viime kädessä alkoholijuoman tilaajalta.

Alkoholijuomien vähittäismyyntin yksinoikeuden ollessa alkoholiyhtiöllä tämänkaltainen ulkomailta tapahtuva myyntitoiminta on herättänyt elinkeinonharjoittajien kiinnostusta myös kotimaassa. Alkoholilaissa on kuitenkin säännöksiä, jotka voivat koskettaa tämänkaltaista elinkeinotoimintaa.

Alkoholilain 85 §:n mukaan alkoholijuomaa ei saa myydä ilman lupaa. Luvattomana myyntitoimintana voidaan tarkastella esimerkiksi tilannetta, jossa ulkomainen myyjä perustaa Suomeen toimiston, joka huolehtii markkinoinnista, maksuliikenteestä tai muusta asiakaspalvelusta. Tuomioistuimella olisi tällaisessa tilanteessa ilmeisesti mahdollisuus katsoa, että alkoholijuomien myynti tapahtuu tosiasiallisesti Suomessa, vaikka alkoholijuoma lopulta lähetettäisiin ostajalle ulkomailta. Alkoholijuoman luvattomasta myynnistä ei sen sijaan olisi kysymys, jos ulkomailta toimivalla myyjällä ei olisi Suomeen mitään yhteyksiä ja siteitä.

Saman säännöksen mukaan alkoholijuomaa ei saa välittää palkkiota vastaan. Tuotevalvontakeskus on tehnyt tutkintapyyntönsä poliisille tapauksesta, jossa Suomessa toimiva yritys otti vastaan tilauksia ja maksusuorituksia sekä välitti ne edelleen ulkomaille toiselle yritykselle, joka olisi lähettänyt alkoholijuomat kuluttajalle. Tapauksen tutkinta raukesi, sillä välittäjä ei ollut saanut yhtään tilausta toimitettavakseen. Laittomana välityspalkkiona olisi voinut tulla kyseeseen esimerkiksi ulkomaisen myyjän maksama provisio tai mikä tahansa muu kustannusten korvaus Suomessa toimivalle yritykselle.

Edellä käsitelty esimerkki, jossa tullihallituksen hyväksymä veroedustaja laskuttaa tilaajalta kauppahinnan, vastaanottaa ulkomailta tulevan alkoholijuomalähetyksen, toimittaa tai luovuttaa alkoholijuomat tilaajalle ja suorittaa valmisteverot, on tässä valossa ongelmallinen. Käytännössä edellä mainittu toiminta on hyvin lähellä viinien vähittäismyyntiä, joka kuuluu alkoholilain 13 §:n mukaan alkoholiyhtiölle. Käytännössä veroedustaja luovuttaa alkoholijuomia ostajalle toimipaikastaan, joka ei ole hyväksytty alkoholijuomamyymälä, ja lähettää alkoholijuomia esimerkiksi Helsingissä sijaitsevasta toimipaikastaan tilaajille muualle Suomeen, vaikka voimassa olevan lainsäädännön mukaan jopa Alko Oy:n lähetyksenvälitysoikeutta on rajoitettu.

Työryhmän käsityksen mukaan alkoholilaissa ei ole riittävän selviä säännöksiä alkoholijuomien tilaamisesta ulkomailta ja erityisesti kotimaassa tapahtuvan tilattujen alkoholijuomien luovuttamisesta ja lähettämisestä. Työryhmä selvitti tämän vuoksi taustaineistoksi Ruotsin alkoholilain ja yhteisöoikeuden asiaa koskevia säännöksiä.

3.3. Katsaus Ruotsin alkoholilakiin ja yhteisöoikeuteen

Ruotsin alkoholilaki

Ruotsin alkoholilain 4 luvun 2 §:ssä (SFS 1999:1001) säädetään alkoholijuomien maahantuontioikeudesta Suomen alkoholilain säännöksistä poikkeavalla tavalla.

Kun Suomen alkoholilaissa mainitaan alkoholijuomien maahantuonnin olevan yleisesti sallittua, Ruotsin laissa luetellaan erikseen ne maahantuontitilanteet, jolloin alkoholijuomien maahantuonti on sallittua. Mainitun säännöksen mukaan alkoholijuomia saavat tuoda maahan ruotsalainen alkoholiyhtiö ja tukkumyyntiluvanhaltijat. Lisäksi säännöksen mukaan maahantuonti on sallittu mm. maahan saapuvalle matkustajalle sekä maahanmuuton yhteydessä taikka jos alkoholijuoma on saatu lahjaksi, testamentilla tai perintönä. Hallituksen esityksen (1998/99:134) mukaan alkoholijuomien etämyynti ulkomailta Ruotsiin ei ole sallittua, sillä tätä tilannetta ei ole mainittu luettelossa (s. 106).

Perusteluna esityksessä todetaan, että alkoholijuomien etämyynti avaisi monopolimyyntin rinnalle toisen myyntikanavan, johon liittyisi lisäksi alaikäisille myyntin ja veronkierron riski. Lisäksi tilanne voisi johtaa maan sisäiseen luvattomaan postimyyntiin.

Hallituksen esityksessä mainitaan lisäksi erikseen, ettei Euroopan komissio ole puuttunut etämyyntikieltoon.

Yhteisöoikeus

Euroopan yhteisön perustamissopimuksen yhtenä periaatteena on tavaroiden vapaa liikkuvuus. Erityisesti 28 artiklan mukaan jäsenvaltioiden väliset tuonnin määrälliset rajoitukset ja kaikki vaikutukseltaan vastaavat toimenpiteet ovat kiellettyjä. Tältä osin voidaan herättää kysymys, onko Ruotsin alkoholilain mukainen alkoholijuomien ulkomailta tilaamisen kieltö yhteisöoikeuden mukainen.

Ruotsin alkoholilain perustelujen mukaan kieltö liittyy olennaisesti valtion omistaman alkoholiyhtiön yksinoikeuden säilyttämiseen. Työryhmä ei ole laatinut seikkaperäistä arviota yhteisöoikeuden periaatteiden ja niistä sallittujen poikkeusten (erityisesti 30 artiklan) vaikutuksesta asiaan. On kuitenkin huomattava, että EY:n tuomioistuin on hyväksynyt Ruotsin alkoholimonopolin yhteisöoikeuden mukaiseksi juuri siinä laajuudessa, että yksinoikeus merkitsee muille elinkeinonharjoittajille täydellistä alalle pääsyn estettä. Euroopan komissio ei myöskään ole puuttunut Ruotsin alkoholilain säännöksiin tältä osin. Työryhmä on erikseen tarkastellut oikeusministeriön asettaman Sähkökauppatyöryhmän 8.3.2001 luovuttamaa mietintöä. Työryhmän laatimalla ehdotuksella laiksi tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoamisesta pantaisiin kansallisesti täytäntöön direktiivi sähköisestä kaupankäynnistä (2000/31/EY). Direktiivin ja lakiehdotuksen tärkeimmät säännökset koskevat tietoyhteiskunnan palvelujen tarjonnan vapautta.

Tietoyhteiskunnan palvelulla tarkoitetaan kaikenlaisia tietoverkkojen avulla harjoitettavaa taloudellista toimintaa. Tyypillisiä lain soveltamisalaan kuuluvia palveluja ovat mainonta ja muu myyminen edistämistoiminta ja lisäksi myös tavaroiden tarjoaminen siltä osin, kun toiminta tapahtuu sähköisesti. Laki ei sen sijaan koske fyysisten tavaroiden toimittamista.

Peruslähtökohtana on ns. alkuperämaaperiaate eli sisämarkkinaperiaate. Yhteisön alueelle sijoittautunut palvelujen tarjoaja saa tarjota palvelujaan koko yhteisössä ilman, että hänen tarvitsisi ottaa huomioon muissa jäsenvaltioissa asetettuja yhteensovitetun alaan kuuluvia vaatimuksia. Yhteensovitettun alan ulkopuolelle jäävät perustelujen mukaan esimerkiksi säännökset lääkkeiden, tupakan ja alkoholijuomien maahantuonnista. Lisäksi palvelujen tarjoamisen vapautta voidaan rajoittaa mm. kansanterveyden suojeluun liittyvien syiden vuoksi.

Edellä mainitut sähkökaupan sisämarkkinaperiaatteen rajoitukset viittaavat siihen, että tältäkin osin yhteisöoikeus ei estäisi alkoholijuomien ulkomailta tilaamisen rajoittamista.

3.4. Työryhmän ehdotukset

Tarkastellessaan alkoholijuomien tilaamista ulkomailta työryhmä on käsitellyt kolmea sääntelyvaihtoehtoa:

a) Nollavaihtoehto

Nollavaihtoehdossa alkoholilakia ei muutettaisi tältä osin lainkaan. Alkoholijuomien tilaamismahdollisuus ulkomailta aktivoitaisi sekä koti- että ulkomaisia alkoholijuomakauppiaita siten, että erityisesti alkoholijuomien etämarkkinointi lisääntyisi tietoverkoissa. Asiakaspalvelun nimissä kuluttajien ostotapahtuma pyritäisiin tekemään mahdollisimman helpoksi. Esimerkiksi ostosten maksaminen järjestettäisiin pankkien verkkomaksujärjestelmin ja alkoholijuomien nouto- ja kotiinkuljetusjärjestelmiä kehitettäisiin. Työryhmä katsoo, että alkoholijuomien ulkomailta tilaamisen jättäminen sääntelemättä johtaisi siten tilanteeseen, jossa alkoholijuomien vähittäismyyntin lupa- ja yksinoikeusjärjestelmä menettäisivät merkitystään. Samalla, kun kansallista alkoholikauppaa säänneltäisiin tiukasti, alalle tulisi elinkeinotoimintaa, joka olisi vapautettu sääntelystä sillä perusteella, että alkoholijuomat lähetettäisiin ulkomailta.

b) Alkoholijuomien tilaamisen kieltäminen

Jos Suomessa pidettäisiin tarpeellisenä rajoittaa alkoholijuomien tilaamista ulkomailta, lakiteknisesti valittavana olisi kaksi linjaa:

- Lakiin kirjattaisiin Ruotsin tapaan tyhjentävä luettelo alkoholijuomien sallituista maahantuontitavoista, joista puuttuisi kuluttajan mahdollisuus tilata alkoholijuomia ulkomailta, tai
- Alkoholilain nykyisen systematiikan pohjalta kiellettäisiin esimerkiksi 10 §:n uudessa 2 momentissa alkoholijuomien maahantuonti etämyyntin yhteydessä.

Alkoholiyhtiön myymäläpeitto ja valikoima ovat niin kattavat, että tavallisella kuluttajalla ei ole mitään syytä tilata helposti särkyviä ja painavia tuotteita ulkomailta. Lisäksi postimaksut ja valmisteverot nostavat useimmissa tapauksissa tilattujen alkoholijuomien hinnan Alko Oy:n hintaa korkeammalle. Tilaajia ovat olleet lähinnä viiniharrastajat, jotka

haluavat hankkia tiettyjä harvinaisia viinejä esimerkiksi yhteistilauksin. Vaikka alkoholijuomien tilaaminen ulkomailta on periaatteessa ristiriidassa alkoholiyhtiön yksinoikeuden kanssa, työryhmä ei ole pitänyt tilaamismahdollisuutta alkoholin aiheuttamien haittojen kannalta erityisen vaarallisena.

Alkoholijuomien ulkomailta tilaamisen kieltäminen edellyttäisi tehokasta rajavalvontaa. Tulli valvoo jo nykyisin alkoholijuomalähetystyksiä ja niistä kannettavia valmisteveroja, mutta täydellinen tilaamiskielto voisi johtaa lähetysten salailuun ja sitä kautta myös laajaan verojen ilmoittamatta ja maksamatta jättämiseen. Työryhmä katsoo siten, että alkoholijuomien tilaamista ulkomailta ei ole tarkoituksenmukaista kieltää kokonaan.

c) Puuttuminen ”harmaaseen välitystoimintaan”

Alkoholijuomien tilaaminen ulkomailta on synnyttänyt elinkeinotoimintaa, joka muistuttaa hyvin paljon alkoholilain sääntelemää alkoholijuomakauppaa, mutta joka toimii ilman lupaa ja valvontaa. Kotimaassa olevien tilaajien palvelua harjoitetaan edustamalla ulkomaista yritystä mainostamalla alkoholijuomia, järjestämällä ja välittämällä tilauksia ulkomaille, hoitamalla tilausten rahaliikennettä, huolehtimalla maahan saapuneiden alkoholijuomien luovuttamisesta ja tarvittaessa lähettämisestä tilaajille. Edellä mainitun toiminnan lisäksi Suomessa toimiva elinkeinonharjoittaja voi toimia tullihallituksen hyväksymänä veroedustajana, joka huolehtii alkoholijuomista kannettavien alkoholijuomaverojen suorittamisesta valtiolle. Viimeksi mainittu toiminta perustuu yhteisösäännöksiin, kun taas muita edellä mainittuja palveluita eivät koske mitkään säännökset.

Oikeusministeriön nimeämän alkoholirikoksia käsittelevän työryhmän määräaika päättyy 31.5.2001. Työryhmä käsittelee mm. alkoholijuomien luvattonta myyntiä ja välittämistä, joita koskevat rangaistussäännökset siirrettäisiin rikoslakiin. Alkoholijuomien luvattoman myynnin ja välittämisen kiellolla on pyritty varmistamaan, että alkoholijuomien kauppa pysyy yhteiskunnan valvonnan alaisena. Yleisesti ottaen kaikenlainen alkoholijuomiin liittyvä elinkeinotoiminta on luvanvaraista ja lisäksi merkittävä osa alkoholijuomien vähittäismyynnistä kuuluu yksinoikeudella alkoholiyhtiölle. Tässä valossa mahdollisuus tilata alkoholijuomia ulkomailta on synnyttänyt tai ainakin se voi jatkossa synnyttää rinnakkaisen alkoholijuomien jakelutien.

Työryhmä katsoo, että alkoholijuomia koskevan elinkeinotoiminnan tulisi edelleen kuulua yksinomaan alkoholiyhtiölle ja alkoholilain mukaisille luvanhaltijoille. Kuluttajille alkoholijuomien tilaaminen suoraan ulkomailta tulisi edelleen pitää sallittuna, mutta rinnakkaista kotimaassa toimivaa alkoholijuomien myynti- ja jakelukanavaa ei tulisi sallia. Työryhmän käsityksen mukaan rinnakkaisen jakelukanavan syntyminen voidaan estää kieltämällä elinkeinotoiminnan yhteydessä tapahtuva alkoholijuomien välittäminen muuttamalla alkoholilain 31 §:ää.

Kuluttajan kannalta edellä mainittu merkitsisi sitä, että alkoholijuomia voisi edelleen tilata ulkomailta, maksaa tilauksensa myyjälle ja vastaanottaa myyjän lähettämä alkoholijuomalähetys. Sen sijaan Suomessa toimiva elinkeinonharjoittaja ei saisi välittää alkoholijuomatilauksia ja maksusuorituksia tilaajilta myyjälle eikä myöskään toimia alkoholijuomien luovuttajana tai lähettäjänä.

4. ALKOHOLIJUOMIEN TARJONTA MAASEUDULLA

Työryhmä on toimeksiantonsa mukaisesti käsitellyt myös alkoholijuomien tarjonnan parantamista maaseudulla toisaalta tilauspalvelua ja toisaalta Alko Oy:n myymäläpolitiikkaa monipuolistamalla.

Alko Oy:llä oli vuoden 2000 lopussa 275 myymälää 198 kunnassa. Tilauspalvelupisteet täydentävät Alkon myymäläverkostoa pienissä kunnissa ja taajamissa, joista etäisyys on ollut vähintään 20 km lähimpään Alkon myymälään. Tilauspalvelupisteitä oli vuoden vaihteessa 124 yhteensä sadassa kunnassa kunnassa.

Tilastokeskuksen joulukuussa 2000 tekemän selvityksen mukaan 75 prosentilla väestöstä Alkon palvelut ovat lähempänä kuin 5 kilometrin päässä ja vain 2 % väestöstä joutuu hakemaan palvelut yli 20 km:n päästä.

Myymäläkohtaisia aukioloaikoja on samaan aikaan lisätty asiakaspalvelullisista syistä siten, että esim. keskeiset myymälät, joita oli vuoden vaihteessa 116, ovat avoinna alkoholiasetuksen salliman ajan maanantaista perjantaihin klo 9 - 20 ja lauantaisin 9 – 18, ja loputkin myymälät noudattavat asiakastarpeen mukaan räätälöityjä aukioloaikoja. Alko Oy on näin pyrkinyt hyödyntämään olemassa olevaa myymäläverkostoa ja parantamaan asiakaspalvelua.

Myymälöiden aukioloaikojen pidennyksiä harkitaan paitsi asiakaspalvelullisin perustein myös sosiaali- ja terveystaloudellisten vaikutusten kannalta. Alkon myymälät noudattavat joka tapauksessa jonkin verran lyhyempiä aukioloaikoja kuin päivittäistavarakaupat.

Alko Oy:n myymäläverkoston täydentäminen

Alkon myymälöiden lukumäärää kasvatetaan lähivuosina noin 25 myymälällä 300 myymälään.

Vuonna 2001 avataan 10- 12 uutta myymälää. Näistä Hartola, Ulvila, Pertunmaan Kuortti, Keminmaa, Utsjoen Nuorgam ja Helsingin Erottajankadun myymälä edustavat pienmyymälöitä. Liikepaikkastrategian mukaisesti uusia myymälöitä perustetaan ensisijaisesti kasvukeskuksiin, joissa nykykapasiteetti ei riitä palvelutason säilyttämiseksi, ja maaseudulle paikkakunnan taajamaan kuntalaisia palvelemaan.

Pienten paikkakuntien ja kausiluonteisten matkailukohteiden tarpeet tyydytetään tilauspalveluverkostoa edelleen kehittämällä ja laajentamalla, mutta etäisyys, väestömäärä ja matkailulliset tekijät huomioiden myös uusia myymälöitä. Pohjoisissa Kittilässä on avattu myymälä Levillä. Harkinnassa on myymälän perustaminen Nuorgamiin, Rukalle ja Saariselälle.

Luovutuspaikat

Alko Oy:n luovutuspaikkojen myynti v. 2000 oli 26,8 Mmk. Pulloja näiden kautta lähetettiin 470.623 pulloa, jossa vähennystä edelliseen vuoteen verrattuna oli 4 %. Muutamaa suurempaa pistettä lukuun ottamatta (mm. Perniö, Kuhmoinen, Loppi, Hartola) ei kiinteän myymälän perustaminen näihin paikkoihin ole ollut kannattavaa.

Luovutuspaikkojen lukumäärä kasvanee vuonna 2001 yhteensä noin 140:een ja vuonna 2002 150:een. Työryhmän ehdotukseen sisältyy nykyisessä asetuksessa olevan 20 km:n vähimmäisetäisyyden lähimpään myymälään tai luovutuspaikkaan poistaminen, jolloin luovutuspaikkoja voidaan perustaa asiakaslähtöisemmin.

Luovutuspaikat toimivat asiakkaiden kannalta edullisesti, joustavasti ja lisäksi ne ovat kustannustehokkaita. Yhden tilauksen toimitusmaksu on asiakkaalle vain 15 mk, josta puolet on rahtia ja puolet luovutuspaikalle menevää maksua. Luovutuspaikkojen toiminta on ollut moitteetonta, eikä alkoholilain vastaisia rikkeitä ole esiintynyt.

Toimivia malleja voivat tulevaisuudessakin olla kylän palvelupisteet, joissa voisi sijaita Alko Oy:n luovutuspaikka. Harvaan asutulta seudulta palveluauto voisi viedä kyläläiset palvelupisteeseen ja takaisin tullessa jakaa tilatut tuotteet esim. liikuntarajoitteisille.

Alkoholijuomien lähettäminen

Alkoholijuomien lähettäminen postitse asiakkaalle sellaisille paikkakunnille, joissa ei ole Alkon myymälää, on vähentynyt merkittävästi tilauspalveluverkoston kehittyessä. Postin tariffimuutokset ja postiverkoston harventuminen ovat vähentäneet alkoholijuomien postitse lähettämistä. Kuukaudessa lähetetään nykyisin alle sata pakettia. Tämä toimitustapamahdollisuus jää edelleen voimaan.

Internetkauppa

Sähköinen kaupankäynti ja erityisesti internetkauppa yleistyy tulevaisuudessa. Muutoinkin internetin merkitys tiedon hankkimisen ja välittämisen välineenä lisääntyy jatkuvasti. Mikäli alkoholiyhtiö saa entistä laajemman oikeuden kuljettaa ja lähettää alkoholijuomia ostajalle, kasvaa yhtiön tarve kehittää myös internetpalveluaan yhtenä viestinnän, alkoholijuomien tilaamisen ja ostamisen välineenä. Tähän tarjoaa sinänsä hyvän lähtökohdan Alkon koko maan kattava myymäläverkosto, joka antaa mahdollisuuden logistisesti ja kustannustehokkaasti toimittaa tuotteet lähelle asiakasta.

Internetin käyttöä alkoholijuomia koskevan tiedon välittämisessä rajoittaa tällä hetkellä erityisesti alkoholilaissa säädetty kielto väkevien alkoholijuomien myynninedistämisestä. Kielto koskee myös internetissä tapahtuvaa toimintaa. Nykysäännösten puitteissa ei alkoholijuomien myyjä voi siten julkaista internetissä väkeviä alkoholijuomia esittelevää aineistoa, ei edes väkevien alkoholijuomien hinnastoja, koska tällainen toiminta katsotaan niiden mainonnaksi. Alkoholiyhtiö pitää internetkaupan kehittämisen kannalta keskeisenä väkeviä alkoholijuomia koskevien rajoitusten purkamista siltä osin kun kysymys on informatiivisten hinta- ja tuotetietojen antamisesta samaan tapaan kuin Alkon myymälöissä jaettavassa hinnastossa. Tämä edellyttäisi kuitenkin mainontaa koskevien säännöksiä ja määräyksien muuttamista ja asettaisi väkevien alkoholijuomien mainontaa koskevat rajoitukset, erityisesti rajoitusten tasapuolisuusvaatimukset, kokonaan uudelleen arvioitaviksi. Työryhmä katsoo, että alkoholilain mainontasäännösten suhdetta internetin välityksellä tapahtuvaan alkoholijuomien kauppaan tulee selvittää erikseen. Työryhmä toteaa, että nykyisen alkoholilain valmistelun yhteydessä internetkauppa ei ollut esillä, joten tämän, tulevaisuudessa entisestään korostuvan kaupankäynnin muodon käyttäminen alkoholikaupan yhteydessä on syytä selvittää yhdessä mainontakysymysten laajemman selvittämisen kanssa.

Yhteenveto

Päivittäistavarakaupoissa myytävien alkoholijuomien tarjonta on työryhmän käsityksen mukaan riittävä. Alko Oy:n tarjonta koostuu tällä hetkellä 275 myymälästä ja 124 luovutuspaikasta. Vain 2 % väestöstä on yli 20 kilometrin päässä lähimmästä myymälästä tai luovutuspaikasta.

Alko Oy:n myymälöiden määrä kasvaa lähivuosina 25 myymälällä ja luovutuspaikkojen määrä useilla kymmenillä. Työryhmän ehdotuksiin sisältyy nykyisin voimassa olevien rajoitusten poistaminen luovutuspaikka- ja lähetyksimyyniltä. Kaikkien alkoholijuomien saatavuus paranee siten lähivuosina myös maaseudulla.

Nykyisen alkoholilain aikana alkoholijuomien saatavuus on jatkuvasti kasvanut. Työryhmä korostaa, ettei alkoholiyhtiön yksinoikeuteen ja alkoholilain lupajärjestelmään ole siten mitään syytä tehdä muutoksia, jotka rikkovat lain periaatteellisia linjoituksia

Liite 1

Laki alkoholilain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 8 päivänä joulukuuta 1994 annetun alkoholilain (1143/1994) 3 §, sellaisena kuin se on muutettuna laissa 1/2001, 13 §:n 2 momentti, 16 §:n 1 momentti ja 31 § ja *lisätään* 14 §:ään uusi 5 momentti, seuraavasti

3 § Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

X) alkoholijuoman lähetysmyynillä sen vähittäismyyntiä siten, että alkoholijuoman luovutus tapahtuu muualla kuin hyväksytyssä alkoholijuomamyymälässä tai myyntipaikassa;

13 § Alkoholiyhtiön vähittäismyynti

Sen estämättä mitä 2 momentissa säädetään, alkoholiyhtiö voi harjoittaa alkoholijuomien lähetysmyyntiä sen mukaan kuin asetuksella säädetään.

14 § Vähittäismyyntilupa

Sen estämättä mitä 4 momentissa säädetään, luvanhaltija voi harjoittaa alkoholijuomien lähetysmyyntiä sen mukaan kuin asetuksella säädetään.

16 § Vähittäismyyntikiellot

Alkoholijuomaa ei saa alkoholijuomamyymälässä myydä tai 14 §:n 4 momentissa tarkoitetussa myyntipaikassa myydä eikä lähetysmyynnin yhteydessä luovuttaa:

31 § Alkoholijuomien välittäminen

Alkoholijuoman välittäminen elinkeinotoiminnan yhteydessä, sellaiselle henkilölle, jolle alkoholijuomaa ei saa 16 §:n mukaan myydä tai palkkiota vastaan on kielletty.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2001.

Liite 2

Luonnos**Asetus alkoholijuomien lähetysmyynnistä**

Sosiaali- ja terveysministeriön toimialaan kuuluvia asioita käsittelemään määrätyn ministerin esittelystä säädetään 8 päivänä joulukuuta 1994 annetun alkoholilain (1143/94) 13 §:n 3 momentin ja 14 §:n 5 momentin, -----, nojalla:

1. luku Yleiset säännökset**1 §****Soveltamisala**

Alkoholiyhtiön tai alkoholijuomien vähittäismyyntiluvan haltijan harjoittamasta alkoholilain 3 §:ssä tarkoitetusta alkoholijuomien lähetysmyynnistä säädetään tässä asetuksessa.

2 §**Määritelmät**

Tässä asetuksessa tarkoitetaan:

- 1) toimittavalla myymälällä alkoholiyhtiön alkoholijuomamyymälää tai alkoholijuomien vähittäismyyntiluvanhaltijan myyntipaikkaa, josta toimitetaan alkoholijuomia lähetysmyyntiin.
- 2) luovutuspaikalla erityistä toimipistettä, josta toimittavasta alkoholiyhtiön myymälästä lähetetyt alkoholijuomat voi noutaa.

2. luku Alkoholiyhtiön luovutuspaikka**3 §****Alkoholijuoman luovuttaminen luovutuspaikasta**

Alkoholiyhtiö voi lähettää alkoholijuomia tilaajalle siten, että juomien luovuttaminen tapahtuu erityisestä luovutuspaikasta.

4 §**Luovutuspaikkalupa**

Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskus myöntää hakemuksesta alkoholiyhtiölle luvan luovutuspaikan perustamiseen. Tuotevalvontakeskus määrää lupahakemukseen liitettävistä selvityksistä.

Luovutuspaikka voidaan perustaa paikkaan, jonka etäisyys lähimpään alkoholiyhtiön alkoholijuomamyymälään tai toiseen luovutuspaikkaan sitä vaatii. Luovutuspaikkaa ei voida perustaa sellaiseen kuntaan, jossa ei saa harjoittaa alkoholijuomien vähittäismyyntiä.

Luovutuspaikkana voi toimia sijainniltaan, toiminnaltaan ja paikkakunnan kilpailutilanteen huomioon ottaen asianmukaiseksi katsottu kauppaliike tai muu avoin liike- tai palvelutoimipiste. Alkoholijuomien anniskelu- tai vähittäismyyntipaikka voi kuitenkin toimia luovutuspaikkana vain perustellusta syystä.

Luovutuspaikan haltijalla ja luovutuspaikan toiminnasta vastaavalla henkilöllä tulee olla toimintaan tarvittavat edellytykset ja vaadittava luotettavuus.

5 §

Toiminnan aloittaminen ja luovutuspaikassa tapahtuvat muutokset

Luovutuspaikan toiminnan aloittamisesta päättää alkoholiyhtiö sen jälkeen, kun alkoholiyhtiö ja luovutuspaikka ovat tehneet luovutustoimintaa koskevan sopimuksen ja tuotevalvontakeskus on myöntänyt luovutuspaikkaluvan..

Alkoholiyhtiön on ilmoitettava luovutuspaikan haltijaa, haltijan omistussuhteita, toiminnasta vastaavaa henkilöä ja muita tuotevalvontakeskuksen määrittämiä selvityksiä koskevista muutoksista tuotevalvontakeskukselle.

6 §

Alkoholiyhtiön valvonta

Toimittava myymälä vastaa siitä, että luovutuspaikka toimii säännösten ja määräysten mukaisesti. Luovutuspaikasta luovutettavat alkoholijuomat sisällytetään toimittavan myymälän vähittäismyyntiin.

Luovutuspaikkaan tilattu alkoholijuomaerä tulee palauttaa toimittavaan myymälään, jollei sitä noudeta luovutuspaikasta viikon kuluessa sen saapumisesta.

7 §

Korvaukset

Luovutuspaikan haltijalla on oikeus periä tilaajalta alkoholijuomien vähittäismyyntihinnan lisäksi alkoholiyhtiön määräämä kohtuullinen maksu tilauksen toimittamisesta. Luovutuspaikan haltija ei saa periä tilaajalta tai ostajalta muita maksuja.

Alkoholiyhtiö ja luovutuspaikka sopivat luovutustoimintaa koskevassa sopimuksessa alkoholiyhtiön luovutuspaikan haltijalle maksamista korvauksista.

8 §

Mainonta ja muu myynninedistäminen

Alkoholiyhtiö ja luovutuspaikka voivat ilmoittaa luovutuspaikoista siten kuin alkoholiyhtiö ilmoittaa myymälöidensä osoitteista, aukioloajoista ja toiminnasta.

Alkoholiyhtiö voi varustaa luovutuspaikan ulkoisin tunnuksin sen mukaan kuin

tuotevalvontakeskus tarkemmin määrää.

3. luku Alkoholijuomien kuljettaminen ja lähettäminen tilaajalle

9 §

Alkoholijuoman kuljettaminen ja lähettäminen tilaajalle

Alkoholilyhtiö saa kuljettaa ja lähettää alkoholijuomia ja alkoholijuomien vähittäismyyntiluvan haltija käymisteitse valmistettuja enintään 4,7 tilavuusprosenttia sisältäviä alkoholijuomia tilaajalle varmistuttuaan siitä, että tilaaja täyttää alkoholilain 16 §:ssä säädetty edellytykset.

4. luku Erinäiset säännökset

10 §

Alkoholijuomien myyntiä ja luovuttamista koskevat rajoitukset

Alkoholijuomien myynti- ja luovutuskielloista säädetään alkoholilain 16 §:ssä.

Alkoholijuomien luovuttajan tulee olla 18 vuotta täyttänyt.

11 §

Luovutusajat

Alkoholijuomaa ei saa luovuttaa alkoholijuomien vähittäismyyntiluvanhaltijan lähetysmyynnissä tilaajalle kello kahdenkymmenen yhden ja seitsemän välisenä aikana.

Luovutuspaikasta tai alkoholilyhtiön lähetysmyynnissä alkoholijuomaa saa luovuttaa vain niinä aikoina, joina alkoholilyhtiö saa harjoittaa vähittäismyyntiä

12 §

Omavalvontavelvoite

Toimittavan myymälän tulee kustannuksellaan laatia ja toteuttaa omavalvontasuunnitelma, jolla varmistetaan alkoholilain ja sen nojalla annettujen säännösten noudattaminen myytäessä ja luovutettaessa alkoholijuomia lähetysmyynnissä. Omavalvontasuunnitelman tulee sisältää alkoholijuomien myyntikieltojen ja luovutusaikojen noudattamista koskevat toimintaohjeet.

13 §

Seuraamukset rikkomuksista

Jos toimittava myymälä tai luovutuspaikan haltija rikkoo tämän asetuksen säännöksiä tai luovutuspaikkaluvan määräyksiä tai jos luovutuspaikkatoiminnasta

muutoin 5 §:ssä tarkoitetut toiminnan edellytykset puuttuvat, Tuotevalvontakeskus voi määräajaksi tai pysyvästi kieltää toimittavaa myymälää lähettämästä alkoholijuomia luovutuspaikkoihin tai tiettyyn luovutuspaikkaan.

Jos alkoholijuomia muutoin luovutetaan alkoholilain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaisesti, asianomainen lupaviranomainen voi kieltää alkoholijuomien lähetyksmyynnin toimittavalta myymälältä enintään kahdeksi vuodeksi. Muista rikkomusten seuraamuksista säädetään alkoholilain 15 §:ssä.

14 §

Asetuksen valvonta ja tarkemmat määräykset

Tämän asetuksen valvontaa sovelletaan alkoholilain §:n säännöksiä alkoholijuomien vähittäismyynnin valvonnasta.

Tarkempia määräyksiä luovutuspaikkojen lukumäärästä ja luovutuspaikkatoiminnan yleisistä edellytyksistä sekä tämän asetuksen täytäntöönpanosta ja noudattamisen valvonnasta antaa tarvittaessa asianomainen ministeriö.

15 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta .

Tällä asetuksella kumotaan --- annettu asetus alkoholijuomien vähittäismyynnistä lähettämällä niitä tilaajalle tai ostajalle.

Alkoholijuomien internetkauppaa ym. uusia tarjontatapoja selvittänyt työryhmä: Alkoholijuomien saatavuutta voidaan helpottaa nykyisestä

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama epävirallinen työryhmä, jonka tehtävänä oli tarkastella alkoholijuomien uudenlaisia tarjontatapoja, mm. internetin käyttöä, ja niiden sääntelytarvetta, on jättänyt muistionsa peruspalveluministeri Osmo Soininvaaralle.

Työryhmä käsitteli kolmea asiakokonaisuutta:

1. Alkoholijuomien lähetyksmyynnin salliminen

Alkoholijuomien lähetyksmyynnistä on kysymys silloin, kun alkoholijuoma luovutetaan ostajalle muualla kuin hyväksytyssä alkoholijuomamyymälässä tai myyntipaikassa. Alkoholijuomien lähetyksmyynti on ollut vuoden 1995 alkoholilain aikana sallittua vain Alko Oy:lle. Työryhmä katsoi, että alkoholijuomien lähetyksmyyntioikeutta voitaisiin laajentaa alkoholilain muutoksella siten, että sekä Alko Oy että alkoholijuomien vähittäismyyntiluvan haltijat voisivat kuljettaa ja lähettää alkoholijuomia ostajille. Työryhmä korosti, että esimerkiksi juomien luovutusajat ja luovuttajan vastuu tulisi sännellä erikseen. Työryhmä katsoi myös, että tilaviinien nykyiset poikkeukselliset myyntioikeudet perustuvat yksinomaan maaseutumatkailunäkökohtiin, eikä niiden lähetyksmyynti viinitiloilta ole muiden alkoholijuomatuottajien yhdenvertaisuuden kannalta katsottuna mahdollista. Tilaviinien lähetyksmyynti tapahtuisi siten samoin kuin useimpien muiden alkoholijuomien lähetyksmyynti Alkon kautta.

2. Alkoholijuomien tilaaminen ulkomailta

Alkoholijuomien tilaaminen ulkomailta esimerkiksi internetin välityksellä on jonkin verran yleistynyt. Työryhmä katsoi, että alkoholijuomien tilaamismahdollisuutta ei ole tarpeen kieltää, mutta se tulee rajoittaa tilaajan ja ulkomailta toimivan myyjän väliseksi toiminnaksi. Alkoholijuomien tilaaminen ulkomailta olisi siten jatkossakin sallittua, kunhan myyjä tai tilaaja huolehtivat alkoholijuomaverojen maksamisesta. Suomessa tapahtuva tilattujen juomien välittäminen, esimerkiksi luovutuspaikkojen pitäminen tai juomien edelleen välittäminen, tulisi työryhmän mielestä muun muassa tasapuolisuussyistä kieltää.

3. Alkoholijuomien tarjonta maaseudulla

Työryhmä käsitteli lopuksi alkoholijuomien tarjontaa maaseudulla. Elintarvikkeiden myyntipaikoissa myytävien alkoholijuomien tarjonta on työryhmän käsityksen mukaan riittävä (7672 myyntipaikkaa). Alko Oy:n tarjonta koostuu tällä hetkellä 275 myymälästä ja 124 luovutuspaikasta. Tuoreen selvityksen mukaan vain kaksi prosenttia väestöstä on yli 20 kilometrin päässä lähimmästä Alkon myymälästä tai luovutuspaikasta.

Alkon myymälöiden määrä kasvaa lähivuosina 25 myymälällä ja luovutuspaikkojen määrä useilla kymmenillä. Lisäksi nykyisiä luovutuspaikka- ja lähetyksmyyntiä koskevia rajoituksia ehdotetaan poistettavaksi. Kaikkien alkoholijuomien saatavuus paranee siten lähivuosina myös maaseudulla.

Nykyisen alkoholilain aikana alkoholin saatavuus on koko ajan helpottunut. Työryhmä korosti, ettei alkoholilain perusrakennetta ole mitään syytä muuttaa.

Työryhmän puheenjohtajana oli hallitusneuvos Kari Paaso sosiaali- ja terveysministeriöstä. Jäsenet olivat Alko Oy:stä ja Sosiaali- ja terveydenhuollon tuotevalvontakeskuksesta.

Lisätietoja:

Hallitusneuvos Kari Paaso, STM, puh. 09-160 4018, GSM 050-565 8379

Muistion toimittajakappaleet: viestintäsihteeri Sari Siniketo, STM, puh. 09-160 4176,
sari.siniketo@stm.vn.fi

MUISTIO

LUONNOS

Alkoholihallinto-osasto
AUM / Rainer Pätsi

30.11.2006

419

8.12.2006 Luonnokset

LESELL
KESK
12.30
0 kiviä
1(5)
Arothrona
design -> SHUATIS

ALKOHOLIJUOMIEN MAAHANTUONNISTA, TUKKUMYYNNISTÄ, VÄHITTÄIS- MYYNNISTÄ JA LÄHETTÄMISESTÄ

LIITE No. 1,127

1. Sääntelystä

Alkoholilain soveltamisalasta säädetään sen 2 §:ssä, jossa todetaan, että tämä laki koskee alkoholipitoisia aineita, niiden valmistusta, maahantuontia, maastaviientä, myyntiä ja muuta luovutusta, käyttöä, hallussapitoa ja kuljetusta sekä alkoholijuomien mainontaa.

- alkoholilain 3 §:n 1 momentin 1-kohdassa todetaan, että alkoholipitoisella aineella tarkoitetaan sellaista ainetta tai tuotetta, joka sisältää enemmän kuin 2,8 tilavuusprosenttia etyylialkoholia.

Alkoholijuomien ja väkiviinan maahantuonnista ja maastaviennistä säädetään alkoholilain 3. luvun 8 §:ssä, jossa todetaan, että alkoholijuomia saa tuoda maahan ilman erillistä maahantuontilupaa omaa käyttöä varten sekä kaupalliseen tai muuhun elinkeinotarkoitukseen. Omaa käyttöä varten tapahtuvasta maahantuonnista määrätään tarkemmin 10 §:n nojalla. Kaupallisessa tai muussa elinkeinotarkoituksessa alkoholijuomia käyttävä tarvitsee maahan tuotavan alkoholijuoman osalta toimintaansa tämän lain mukaisen erillisen luvan.

Alkoholilain 10 §:ssä todetaan, että asetuksella voidaan yleisen järjestyksen ja turvallisuuden sekä ihmisten terveyden suojelemiseksi rajoittaa Euroopan talousalueen ulkopuolelta saapuvi-
en henkilöiden oikeutta tuoda omaa tarvetta varten alkoholijuomia kestoiltaan lyhyiden matko-
jen osalta.

- Alkoholijuonnista ja väkiviinasta annetun asetuksen 3 luvun 8 §:n 1 momentin mukaan Suomessa asuva henkilö, joka muutoin kuin lentoliikenteessä saapuu maahan Euroopan talousalueen ulkopuolelta ja jonka matkustaminen on kestänyt enintään 20 tuntia, ei saa tuoda maahan alkoholijuomia.
- Yllä mainitun lainkohdan 2 momentin mukaan Euroopan talousalueen ulkopuolel-
la asuva henkilö, joka muutoin kuin lentoliikenteessä saapuu maahan Euroopan
talousalueen ulkopuolelta ja jonka muu kuin kauttakulkuun liittyvä oleskelu
Suomessa kestää enintään kolme vuorokautta, ei saa tuoda maahan alkoholi-
juomia.

Alkoholihallinto-osasto
AUM / Rainer Pätsi

30.11.2006

LIITE No. 1,128

Alkoholilain 8 luvussa säädetään alkoholilain ohjauksesta ja valvonnasta. Alkoholilain 40 §:n mukaan alkoholilain ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamisen valvonnan ylin johto ja ohjaus kuuluu sosiaali- ja terveysministeriölle.

Alkoholilain 41 §:ssä säädetään Tuotevalvontakeskuksen toimivallasta, josta todetaan mm., että Tuotevalvontakeskus valvoo:

- 1) alkoholipitoisen aineiden valmistusta, maahantuontia ja maastavientiä;
- 2) alkoholijuomien tukkumyyntiä
- 3) alkoholijuomien myyntiä, luovutusta verottamattomien alkoholijuomien varstoista...

Alkoholilain 85 §:ssä todetaan seuraavaa: "Joka luvattomasti myy, tai muutoin korvausta tai hyvitystä vastaan luovuttaa taikka palkkiota vastaan välittää, kaupaksi tarjoaa tai kaupan pitää alkoholijuomia tai väkiviinaa, on tuomittava alkoholipitoisen aineen välittämisestä sakkoon tai vankeuteen kahdeksi vuodeksi".

2. Maahantuonnin käsite

Alkoholilain 8 § on kirjoitettu tavalla, joka puoltaa sitä tulkintaa, että alkoholijuomien maahantuonnilla omaan käyttöön tarkoitetaan sellaista maahantuontia, jossa alkoholijuoman lopputuottaja tuo juomat maahan fyysisesti mukanaan eli ns. matkustajatuontina (alkoholijuomia saa tuoda.). Mainittu lainkohta on kirjoitettu aikana (1999), jolloin alkoholijuoman maahantuontia omaan käyttöön ei ainakaan muussa muodossa tapahtunut merkittävässä määrin.

Alkoholijuomien maahantuontia omaan käyttöön on käsitelty myös EY-tuomioistuimessa ns. Joustra tapauksessa (C-5/05). Yhteisöjen tuomioistuin totesi tuomiossaan, että tuotteiden vapauttamiseksi valmisteverosta tuontivaltiossa edellytetään, että tuotteet on tarkoitettu ne hankkineen yksityishenkilön henkilökohtaisiin tarpeisiin, eikä se näin ollen koske tuotteita, jotka yksityishenkilö on hankkinut muiden ihmisten tarpeisiin. Lisäksi kyseessä olevat tuotteet hankkineen yksityishenkilön on kuljetettava ne henkilökohtaisesti. Päinvastaisessa tapauksessa tämä lisäisi jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten kannalta petosten vaaraa, sillä tuotteiden, joita verovapaus koskee, kuljetus ei edellytä asiakirjoja. Tuomioistuin katsoo myös, että tuotteita, joita ei pidetä hallussa henkilökohtaisiin tarkoituksiin, on väistämättä katsottava pidettävän hallussa kaupallisiin tarkoituksiin.

EY-tuomioistuimessa on käsiteltävänä tällä hetkellä ns. Rosengren-tapaus, jossa on kysymys Ruotsin alkoholin vähittäismyyntimonopolista ja yksityisille asetetusta maahantuontikiellosta. Ruotsin alkoholijärjestelmässä jokainen voi tilata alkoholijuomia toisesta jäsenmaasta omaan käyttöönsä vain Systembolagetin kautta. Ensimmäisessä julkisasiamiehen lausunnossa todettiin menettely monopolin kuuluvana sallituksi. Asiassa järjestetään poikkeuksellisesti uusi suullinen käsittely, jossa toinen julkisasiamies tulee antamaan uuden ratkaisuesityksen päätöksen pohjaksi. Asia tulee käsittelyyn uudelleen ilmeisesti 30.11.2006.

Alkoholihallinto-osasto
AUM / Rainer Pätsi

30.11.2006

LIITE No. 1129

Johtopäätöksenä Joustra tapauksesta voidaan todeta, että Suomen alkoholilain maahantuontia koskeva oikeusohje (8. §) tulee tulkita sen sanamuodon mukaisesti eli alkoholijuomien maahantuonti omaan käyttöön tarkoittaa ns. matkustajatuontia, jossa yksityishenkilö kuljettaa alkoholijuomansa henkilökohtaisesti. Kaikki muu alkoholijuomien maahantuonti tulkitaan tapahtuvaksi kaupallisessa tarkoituksessa, mikä edellyttää maahantuojalta alkoholilaissa mainitun erillisen luvan. Viime mainittu toiminta kaikessa muodossaan on myös aina valmisteveronalaista toimintaa.

Snell

3. Alkoholiyhtiön yksinoikeus harjoittaa alkoholijuomien vähittäismyyntiä ym.

Alkoholilain 13 §:n mukaan alkoholiyhtiöllä on 14 §:ssä tarkoitettua myyntiä lukuun ottamatta yksinoikeus harjoittaa alkoholijuomien vähittäismyyntiä.

- Alkoholilain 14 §:n 1 momentin mukaan käymisteitse valmistetun enintään 4,7 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman vähittäismyyntiä saa alkoholiyhtiön lisäksi harjoittaa se, jolle lupaviranomainen on myöntänyt tätä koskevan vähittäismyyntiluvan.
- Käymisteitse valmistetun enintään 13 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältävän alkoholijuoman vähittäismyyntiä saa alkoholiyhtiön lisäksi sosiaali- ja terveysministeriön määräämin ehdoin lupaviranomaisen luvalla harjoittaa se, jolle on myönnetty lupa kyseisen tuotteen valmistamiseen.

Suomessa ei siis mikään muu kuin Alko Oy ja alkoholilain 14 §:ssä mainitut tahot saa harjoittaa alkoholijuomien vähittäismyyntiä kuluttajille ja yrityksille.

4. Alkoholijuomien tukkumyynti

Alkoholilain 27 §:n mukaan alkoholijuoman tukkumyyntiä saa harjoittaa se, jolle tuotevalvontakeskus on myöntänyt luvan alkoholijuoman valmistukseen tai tukkumyyntiin.

Tuotevalvontakeskuksen myöntämän luvan ehtoihin kirjataan aina, että lupanhaltija saa myydä alkoholijuomia vain alkoholiyhtiölle, valmistus-, tukkumyynti-, vähittäismyynti- ja anniskeluluvanhaltijalle.

Tukkumyyntiluvanhaltija ei Suomessa saa myydä alkoholijuomia suoraan kuluttajille tai yhteisöille.

5. Alkoholijuomien vähittäismyyntistä lähettämällä niitä tilaajalle tai ostajalle

Alkoholilain 13 §:n 3 momentin mukaan alkoholiyhtiö saa harjoittaa alkoholijuomien vähittäismyyntiä lähettämällä niitä tilaajalle tai ostajalle sen mukaan kuin asetuksella säädetään.

Alkoholihallinto-osasto
AUM / Rainer Pätsi

30.11.2006

422
LIITE No. 1, 130

Alkoholijuomien vähittäismyynnistä lähettämällä niitä tilaajalle tai ostajalle annetun asetuksen (680/1996) 2 §:ssä säädetään alkoholiyhtiön harjoittamasta alkoholijuomien vähittäismyynnistä lähettämällä niitä tilaajalle tai ostajalle joko suoraan tai luovutuspaikan välityksellä.

Alkoholilaila vain alkoholiyhtiölle on annettu oikeus lähettää tilaajalle tai ostajalle alkoholi-juomia asetuksessa mainituin ehdoin.

6. Valmisteverolaki

Valmisteverolain 1 §:ssä todetaan, että valmisteveroa suoritetaan valtiolle sen mukaan kuin valmisteverolaissa säädetään.

Valmisteverolain 2 §:n mukaan mainittua lakia sovelletaan, mikäli asianomaisessa valmisteverolaissa ei toisin säädetä, kannettaessa valmisteveroa seuraavista tuotteista:

- mineraaliöljyt
- alkoholi ja alkoholijuomat
- valmistettu tupakka

Valmisteverolaila säädetään siis valmisteveron suorittamisesta ei maahantuonnista.

7. Yhteenveto kohdista 1 - 6

Suomen alkoholijärjestelmässä kaikki alkoholijuomiin liittyvä kaupallinen toiminta on säädetty luvanvaraiseksi eli toiminta edellyttää alkoholilaissa mainittua erillistä lupaa. Alkoholijuomien vähittäismyynti Suomessa on sallittua alkoholilain 14 §:n poikkeuksin vain alkoholiyhtiölle. Tukku- ja valmistusluvanhaltija ei saa Suomessa myydä alkoholijuomia suoraan kuluttajalle tai yhteisölle ja vain alkoholiyhtiöllä on oikeus lähettää niitä tilaajalle tai ostajalle. Tämä myös tarkoittaa sitä, että alkoholijuomien valmisteverolaissa mainittu alkoholijuomien kaukomyynti ei ole voimassaolevan alkoholilain mukaan sallittua. Kaukomyyntitoiminta on valmisteveronalainen ja verovelvollinen on myyjä. Kaukomyynnin osalta alkoholijuomien maahan-tuoja on myyjä tai myyjän edustaja. Näissä tapauksissa ei maahantuonnin osalta voida puhua alkoholijuomien maahantuonnista omaan käyttöön vaan kysymys on tosiasiallisesti kauko-myyntien Suomessa harjoittamasta vähittäismyynnistä, mikä on alkoholilaissa kiellettyä toiminta.

8. Nykykäytäntö

Yllä kerrotusta alkoholijuomien maahantuonnin selkeästä sääntelystä huolimatta Suomessa on sallittu viranomaisten puuttumatta asiaan tuoda maahan alkoholijuomia "omaan käyttöön" monilla eri tavoilla. Yleisin tapa hankkia alkoholijuomia ulkomailta on ollut niiden tilaaminen

Alkoholihallinto-osasto
AUM / Rainer Pätö

30.11.2006

LIITE No. 1, 131

maahan suoraan tuottajalta postitse. Toinen yhtä merkittävä tapa on hankkia juomat ns. vii-
nikerhotoiminnan yhteydessä yhteistilauksena, jossa yksi henkilö hoitaa juomien hankinnan,
kuljetuksen (maahantuonnin) sekä verojen maksamisen. Kolmas ja tällä hetkellä yleistynyt ta-
pa on tilata juomat ulkomailta internetkaupoin, joissa myyjä vastaa juomien kuljetuksesta ja
verojen maksamisesta veroedustajaa käyttäen (kaukomyynti) tai että myyjä hoitaa juomien
kuljetuksen Suomeen ja jättää verot tilaajan maksettavaksi tai että kuljetuksen järjestämisen
ja verojen maksamisen hoitaa tilaaja. Tullin toimesta on puututtu verotuksellisiin perusteisiin
toimintaan, jossa kuljetuksen on järjestänyt myyjä ja verojen suorittaminen on jätetty "ostajan
vastuulle". Yhden tapauksen osalta Tuotevalvontakeskus on tehnyt tutkintapyyntöä poliisille.

Alkoholijuomien maahantuonti omaan käyttöön on alkoholilaissa säädelty selkeästi. Maahan-
tuonnin sääntely suppean tulkinnan mukaan kieltäisi Suomessa alkoholijuomien hankkimisen
omaan käyttöön muuten kuin matkustajatuonnin osalta. Alkoholilain tulkittaminen kerrotulla
tavalla johtaisi todennäköisesti siihen, että Suomen alkoholilaki tulkittaisiin Euroopan yhteisön
perustamissopimuksen 28 ja 31 artiklojen vastaiseksi eli Suomen katsottaisiin rajoittavan al-
koholijuomien vapaata liikkuvuutta enemmän kuin vähittäismyyntimonopoli asetettujen tavoit-
teiden osalta edellyttäisi. Toisaalta suppean tulkinnan mukaisessa menettelyssäkin alkoholi-
juomien vapaa liikkuvuus on mahdollista alkoholiyhtiön kautta yksityishenkilöille ja yrityksille.
Tämä vähentää laivastuon tulkinnan menettelyyn verrattuna "toimivaltaisten viranomaisien
kannalta petosten vaaraa" (Joustra).

Edellä mainitun Euroopan yhteisön ja kansallisen lainsäädännön ristiriidan poistamiseksi alko-
holilakia tulisi muuttaa siten, että se ei ole ristiriidassa EY-säädösten kanssa. Toisaalta alko-
holilain nykyistä maahantuontia koskevaa oikeusohjetta voitaisiin tulkita siten, että maahan-
tuonti omaan käyttöön sallittaisiin internet- ym. kaupassa, kun tilaaja (loppukäyttäjä) itse va-
litsee tuotteet, järjestää kuljetuksen ja maksaa verot. Toisin sanoen tilaaja tuotteiden merkit-
tynä vastaanottajana huolehtii tosiasiallisesti omaan käyttöön tulevien juomien maahantuon-
nista.

Nykyinen maahantuotujen ja kulutukseen luovutettujen - ostaja ei hanki alkoholijuomia elin-
keinoharjoittajan ansiotoimintaan liittyen - alkoholijuomien tullikäytäntö perustuu valmistevero-
lain 7 §:n 7-kohdassa mainittuun kaukomyyntiä koskevan oikeusohjeen noudattamiseen.
Näissä tapauksissa, joissa myyjä tai joku tämän puolesta lähettää tai kuljettaa alkoholijuomia
Suomeen, myyjällä on oltava Suomessa veroedustajana täällä asuva tai toimiva henkilö, jolle
tulliviranomainen on myöntänyt oikeuden suorittaa valmistevero myyjän puolesta täällä vä-
stään otetuista tuotteista. Kerrottu menettely ei ole alkoholijuomien maahantuonnin osalta al-
koholilain mukaan sallittua, koska maahantuojana toimii myyjä tai joku tämän puolesta. Osta-
ja ei toimi kaukomyynnin osalta alkoholijuomien maahantuojana. Alkoholilain mukaan kauko-
myyjän toiminta on kaupallista toimintaa, joka maahantuonnin osalta tarvitsisi alkoholilaissa
tarkoitettua erillisen luvan. Kaukomyyntiin ei voi myyjä / maahantuojana saada alkoholilaissa tar-
koitettua erillistä lupaa, koska kaukomyynti on vähittäismyyntiin verrattava kauppa, jossa
ostajana ja loppukäyttäjänä on kuluttaja. Alkoholijuomien vähittäismyynti on alkoholilain 13
§:n nojalla alkoholiyhtiön yksinoikeus saman lain 14 §:ssä mainituin poikkeuksin.